

ГРАДСКИ ЦЕНТАР
ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД
У БЕОГРАДУ

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ЗА 2023. ГОДИНУ

Београд, јул 2024. године

САДРЖАЈ:

1. УВОДНИ ДЕО	1
1.1. Становништво Београда	3
2. ДЕЛАТНОСТ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД	29
3. ГРАДСКИ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД КАО ПРУЖАЛАЦ УСЛУГА	33
3.1. Простор и опрема/услови рада у 2023. години	36
3.2. Усавршавање и обука запослених у ГЦСР.....	37
3.3. Градски центар за социјални рад и медији.....	40
4. КОРИСНИЦИ УСЛУГА ГРАДСКОГ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД	42
4.1. Укупан број корисника	42
4.2. Старосне групе корисника према оствареним правима, примењеним мерама и пруженим услугама у Градском центру за социјални рад.....	47
4.2.1. Деца.....	47
4.2.2. Пунолетни корисници (млади, одрасли и старији).....	53
4.2.3. Социо-материјално угрожене породице.....	56
4.2.4. Деца са проблемима у понашању и у сукобу са законом.....	60
4.2.5. Жртве насиља.....	66
4.2.6. Особе са инвалидитетом.....	74
5. ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА КОЈА СЕ ФИНАНСИРАЈУ ИЗ БУЏЕТА ГРАДА	79
6. ПОСЛОВИ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД НА ОСТВАРИВАЊУ ПРАВА, ПРИМЕНИ МЕРА И ОБЕЗБЕЂИВАЊУ УСЛУГА	86
6.1. Послови процене и планирања	86
6.2. Супервизијски послови	87
6.3. Управно-правни послови.....	88
6.4. Услуге – неодложне интервенције.....	88
7. САВЕТОВАЛИШТЕ ЗА БРАК И ПОРОДИЦУ	90
8. ОДЕЉЕЊЕ ЗА ПОСЛОВЕ ПЛАНИРАЊА И РАЗВОЈА	93
8.1. Рад по приговорима – законска основа и сврха обраде приговора	93
8.2. Рад по осталим захтевима	95
8.3. Рад по захтевима за стручну помоћ.....	96
8.4. Усавршавање и обука запослених у ГЦСР.....	97
9. ИСТРАЖИВАЧКИ РАД У ОДЕЉЕЊУ ЗА ПЛАНИРАЊЕ И РАЗВОЈ	101
10. АКТИВНОСТИ ГРАДСКОГ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД У БЕОГРАДУ	103
10.1. Пројектне активности	103
11. ЗАКЉУЧАК	104

ГРАДСКИ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД У БЕОГРАДУ	БЕОГРАД
година оснивања	1991.
в. д. Директора	Станко Гујаничић
електронска пошта	info@gcsrbg.org
адреса и пош. Број	Руска 4
телефон/факс	2650-329; 2650-925

1. УВОДНИ ДЕО

Извештај о раду Градског центра за социјални рад у Београду за 2023. годину се односи на кориснике који се налазе на евиденцији Градског центра за социјални рад у Београду, запослене раднике центра, просторну и техничку опремљеност. Намењен је свим заинтересованим странама, Управном одбору Градског центра за социјални рад у Београду, Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Републичком заводу за социјалну заштиту и Скупштини Града Београда. Извештај о раду је разматран и усвојен на седници Управног одбора која је одржана 09.07.2024.

Извештај има три основна циља: **први** - да утврди основне карактеристике и трендове развоја капацитета Градског центра за социјални рад у Београду као кључног актера социјалне заштите; **други** - да утврди карактеристике и положај у заштити, који имају појединци, породице и осетљиве групе као корисници у систему социјалне заштите и **трећи** - да утврди капацитет и квалитет у обављању основних послова центра за социјални рад и њихових исхода или ефеката у остваривању права, примени мера и обезбеђивању услуга социјалне заштите, а посебно услуга у локалној заједници. Доношењем Закона о социјалној заштити 2011. године Центар за социјални рад је добио свој нови професионални профил, подржан законским решењима о финансирању. Увођењем нових института истовремено је преузео и посебну одговорност у покретању иницијатива на подручју које покрива у складу са усвојеним стратешким плановима развоја (реформе) социјалне заштите и има пресудну улогу у остваривању циљева социјалне заштите.

Да би успешно остваривао поверене обавезе, Градски центар за социјални рад мора да ради и на сопственом развоју, да јача и да унапређује материјалне и технолошке услове за рад и да усавршава и обуком запослених јача њихове капацитете. Основу за израду овог извештаја чини база података о раду свих одељења Градског центра за социјални рад у Београду за 2023. годину као и подаци Републичког завода за статистику (РСЗ), Националне службе запошљавања, Републичког фонда за пензијско–инвалидско осигурање. Формат извештавања у оквиру прописаног минимума садржи информације о корисницима и њиховим породицама, о врстама и нивоима услуга, приступу и квалитету услуга, задовољству корисника услугом, исходима и циљевима који су постигнути из индивидуалног плана услуге и учешћа корисника у процесу пружања услуге. Такође садржи и информације о запосленима у Центру за социјални рад, активностима које су у функцији постављених циљева и податке о континуираном стицању знања и вештина запослених. Подаци за израду извештаја су прикупљени у контакту са надлежним особама у свим одељењима Градског центра за социјални рад. У првој фази обраде подаци су систематизовани за свако одељење Градског центра за социјални рад појединачно и на крају обједињени за Град Београд у целини.

Напомена

Током извештајне године (март 2023.) Градски центар за социјални рад у Београду је почео са применом новог Система за заштиту и аутоматизацију инструмената социјалне заштите - СОЗИС), а пре преласка на нови систем у Градском центру је примењиван ИНТЕГРАЛ, који је чинио јединствену базу података о корисницима, правима, мерама и услугама социјалне заштите, као и о раду свих одељења ГЦСР. Из ИНТЕГРАЛА у СОЗИС је пребачен само регистар корисника, а сам програм је у фази даљег развијања, посебно у делу који се односи на статистику. Тренутно омогућава увид у опште извештаје (кретање броја корисника (флуктуација) и укупан број корисника у регистру), као и податке основне статистике (корисничке групе (потребе/проблеми). Поједине услуге, мере, стручни поступци и права, још увек су у фази уношења у програм, а део статистике који омогућава укрштања није у функцији. Као последица неусклађености ова два информациона система, извештајна година може се сматрати прелазном и у наредној се очекују комплетнији подаци када Созис буде у потпуној функцији у пружању поузданих и квалитетних аналитичких података.

1.1. Становништво Београда

Као основни чинилац и покретач развојних процеса, становништво и демографски ресурси чине важну компоненту укупног друштвено-економског развоја једног простора и једно су од кључних полазишта у вредновању узрочно-последичних детерминанти друштвених, социјалних и политичких прилика. У том контексту значајно је истаћи да је стабилан, природан и позитиван развој становништва једна од темељних друштвених вредности и незаобилазна компонента промишљене и активне популацијске политике.

Основне информације о Београду

Град Београд је јединица локалне самоуправе која уједно има положај и регионалне самоуправе. У оквиру тих овлашћења Град одлучује о потребама и интересима грађана од локалног значаја. У Београду је устројено 157 насеља распоређених у 17 општина. Град се простире на 3.234 км²; густина насељености (број становника по км²) је 521 становник.¹ Београдски регион представља зону најгушће насељености, јер је готово пет пута гушће насељен од осталих региона у Републици Србији.

Број становника града

Према подацима недавног Пописа становништва из 2022. године Београд је имао **1.681.405**, што чини 25,3% становништва Србије (6.647.003). У међупописном периоду (2011/2022) број становника је повећан за свега 1,3%. На основу релевантних статистичких и демографских података Београд је више деценија суочен са дубоком демографском кризом, посебно са процесима депопулације и старења становништва, као дугорочним, глобалним демографским процесима, те парцијалним депопулацијским процесима, као што су репродукцијски и генерацијски.

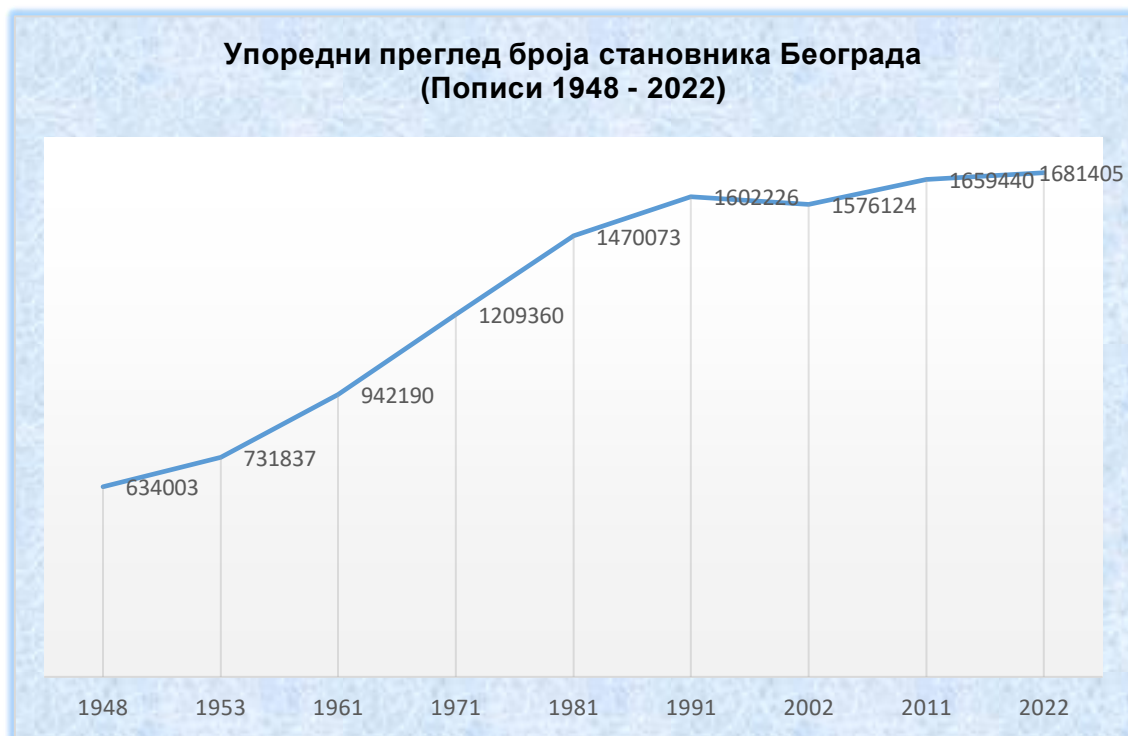
Последњи попис становништва 2022. године указује да је Београд и даље изложен природној депопулацији и другим негативним демографским трендовима, пре свега, процесу старења становништва. Као што се може видети (*графикон 1*), већи део посматраног периода, Београд карактерише повећање броја становника као резултат, пре свега, механичког прилива, али и позитивне стопе природног прираштаја.

Међутим, резултати Пописа из 2002. године указују на почетак процеса успоравања раста броја становника и изразито негативне тенденције кључних демографских обележја. Негативне тенденције у природном кретању становништва Београда присутне су више деценија и један су од изразито неповољних чинилаца у развоју становништва Града. Пре свега, становништво

¹¹ Извор: Републички геодетски завод Номенклатура статистичких територијалних јединица (НСТЈ или НУТС по међународној скраћеници) - Србија је подељена на статистичке функционалне територијалне целине сврстане у три нивоа. Постоје две функционалне целине нивоа НСТЈ-1 (Србија – север и Србија – југ), које у свом саставу имају целине нивоа НСТЈ-2 које носе назив "регион" (Београдски регион и Регион Војводине у оквиру Србије – север и региони Шумадија и Западна Србија, Јужна и Источна Србија и Косово и Метохија који сачињавају Србију - југ). Сваки статистички регион се састоји од функционалних целина нивоа НСТЈ-3 које су назване "области", а чије се границе и називи у потпуности поклапају са постојећим управним окрузима.“ Извор: РЗС, 2011.

се не обнавља природним путем, услед ниског нивоа рађања, чији је прецизан показатељ стопа укупног фертилитета.²

Графикон 1.

Административно подручје Београда чини 17 општина које карактерише неуједначен демографски развитак и специфични процеси, са различитим трендовима демографског старења, што утиче и на различите динамичке и структурне особености унутар контингента старих појединих општина. У односу на последњи Попис, када је позитивна стопа природног прираштаја забележена једино на општини Звездара, последњи подаци показују да све општине Београда имају негативан природни прираштај, при чему се истичу приградске чије су вредности ове стопе приближне стопама тзв. урбаног језгра Града. Основни покретач депопулације и промена у старосној структури становништва управо је низак ниво рађања који не обезбеђује природно обнављање становништва, чему треба додати и посебно демографско ограничење у развоју становништва, а то је процес старења.

Природна депопулација (више умрлих него рођених) по први пут има изразито негативне вредности од 1992. године, а најнижу вредност од тог периода бележи 2000., када је износила -3,3 промила.

² Стопа укупног фертилитета представља број живорођене деце по једној жени старости 15–49 година. Стопа укупног фертилитета налази се испод прага просте репродукције, а за последњих десет година смањена је са 1,6 на 1,4 детета по жени, што указује на константни пад рађања, поремећаје у структурама становника и обрнуто. За рачунање индикатора стопа укупног фертилитета користи се број живорођене деце према старости мајке и процењен број жена према навршеним годинама старости.

Следи приказ виталних догађаја - природног кретања становништва Београдске области и основних контингената и индикатора становништва Београда

Природно кретање становништва - витални догађаји

Табела 1.

	Попис 2022	Становништво према старости и полу [број]	Стопа живорођених	Стопа умрлих	Стопа природног прираштаја
1.	Барајево	26.431	9.3	16.6	-7.3
2.	Вождовац	174.864	11.3	13.8	-2.5
3.	Врачар	55.406	10.4	15.9	-5.4
4.	Гроцка	82.810	9.1	12.9	-3.8
5.	Звездара	172.625	11.8	12.3	-0.4
6.	Земун	177.908	10.6	13.3	-2.7
7.	Лазаревац	55.146	10.6	15.3	-4.7
8.	Младеновац	48.683	10.3	16.6	-6.2
9.	Нови Београд	209.763	10.3	14.1	-3.8
10.	Обреновац	68.882	10	15.9	-5.9
11.	Палилула	182.624	11.4	13.7	-2.2
12.	Раковица	104.456	9.3	15	-5.7
13.	Савски венац	36.699	12.6	19.2	-6.6
14.	Сопот	19.126	9.6	16.7	-7
15.	Стари град	44.737	9.7	17.1	-7.4
16.	Сурчин	45.452	11.7	12	-0.4
17.	Чукарица	175.793	9.3	14.1	-4.8
	Београдска област	1.681.405	10.5	14.2	-3.7

Графикон 2.

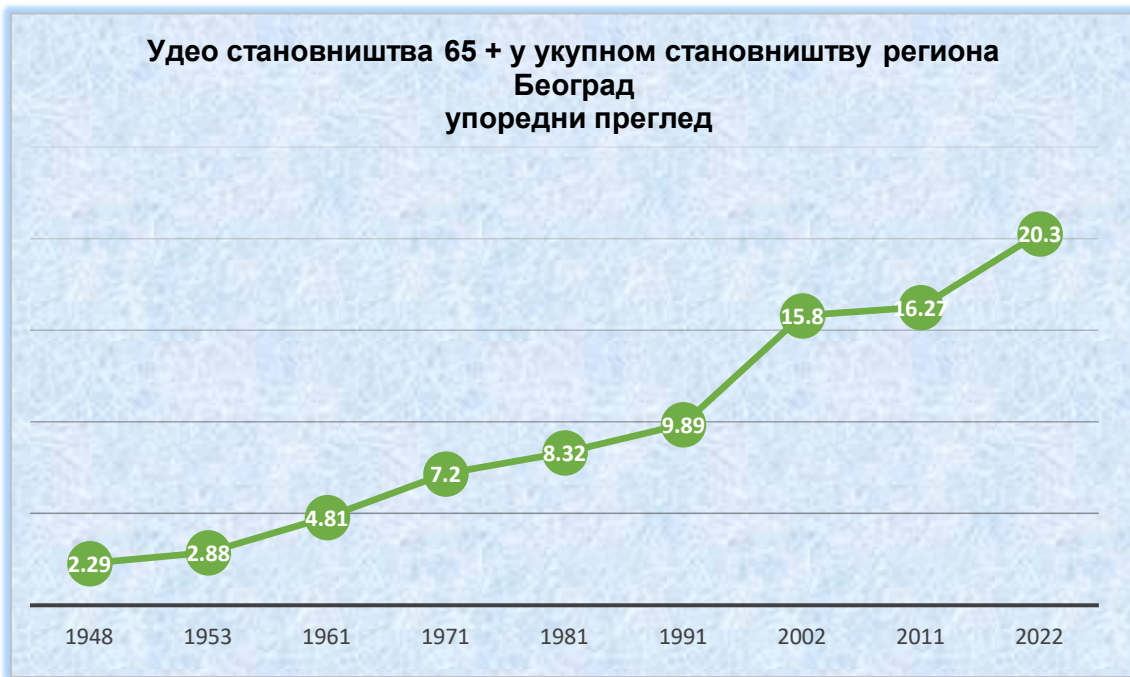

Демографске промене на глобалном нивоу огледају се у низу негативних демографских показатеља, чији је биланс, пре свега, *демографско старење*. Више деценија и у континуитету, макро и микро демографски трендови показују да је процес демографског старења један од горућих друштвених, економских, социјалних и политичких проблема. Дубоке промене у популацији становништва у два крајња старосна спектра (пораст старог и опадање младог становништва) указују да да ће се тренд прогресивног старења становништва наставити, о чему сведочи и податак да у укупној популацији Београда удео младих 15-29 година износи 15,7%, а старих 20,3%.

Процес старења је изражен у свим општинама Београда и све су прешле „праг демографске старости“. Према подацима Пописа 2022. у стадијуму „најдубље демографске старости“ су: Барајево (45,6); Сопот (45,5) и Стари град са просечном старошћу становништва од 45,4 година.

Према подацима Пописа 2022., као и претходних година, на рангу општина са највећим уделом становништва старијег од 65 година у укупном становништву и даље су општине: Стари град, Сопот, Барајево, Врачар и Савски венац.

Графикон 3.

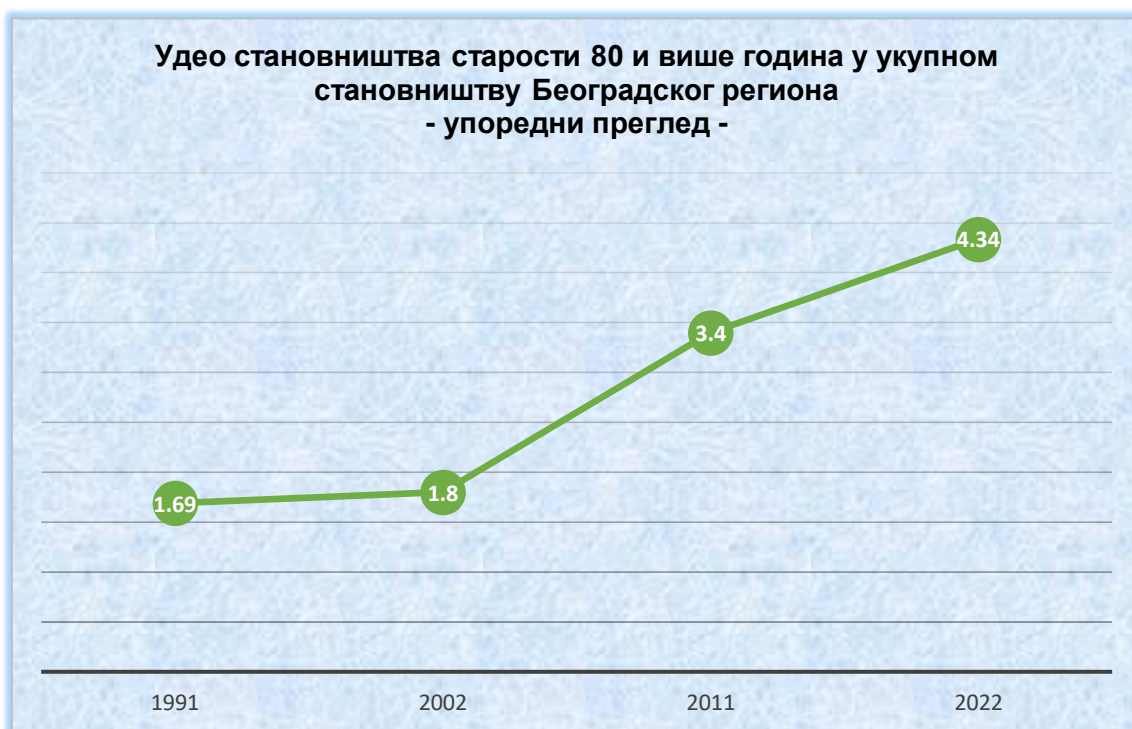

У посматраним пописним периодима, у Београду се десио енорман раст броја старијих особа који је повећан за 18%, док је укупан број становника града повећан за 2,5 пута. Демографски процеси и промене у укупном становништву Београда с наглашеним индексом пораста старијих од 65 година, интензивирају се већ у међупописном периоду (1961-1991), а у периоду од 2000/2011. године, они попримају дивергентне трендове, тако што укупно становништво опада, а старо је у континуираном порасту.³ Истовремено, Београд спада у регионе са највећим учешћем најстаријег становништва, а као велика урбана агломерација и изразито имиграционо подручје, узимајући у обзир неповољне демографске процесе, у Београду се и у наредним деценијама очекује пораст старих лица.

Као дугорочни процес, демографско старење је и узрок и последица (у међусобној каузалности) укупне и природне депопулације Града, што представља озбиљан проблем, не само за стабилан и природан развој становништва, већ и за његов друштвено-економски развој. Промене у старосном саставу становништва испољавају се као два глобална демографска процеса: смањивање удела младих уз истовремено повећавање удела старог становништва. Целовито разумевање досадашњих развојних процеса, али и предвиђање развојних перспектива Града, немогуће је без разматрања и вредновања њихових демографских аспеката, јер се демографски и друштвено-економски развој једне агломерације и заједнице налазе у сложеној и интерактивној међусобној узрочно-последичној повезаности.

³ Извор: РЗС „У периоду између два пописа (у РС) није дошло до значајне промене у уделу млађих од 15 година у укупном становништву – 14,3% (Попис 2011), наспрам 14,4% (Попис 2022), али је дошло до осетног смањења удела лица старости 15–64 године – са 68,3% (2011) на 63,5% (2022), тј. за око 5 процената, док је удео лица старости 65 и више година порастао са 17,4% (2011) на 22,1% (2022). Најнеповољнија демографска ситуација је у Региону Јужне и Источне Србије, где је скоро свако четврто лице (23,7%) старије од 64 године.

Графикон 4.

Један од показатеља старења становништва, коефицијент зависности старијих, нешто је повољнији за Београдски регион у односу на Републику. Ипак, уз тренд опадања стопе наталитета, који непосредно утиче на обим младог контингента становништва, може се очекивати смањење становништва у радно и репродукционо највиталнију кохорту са негативним последицама на динамику и структуру економског развоја Београда.

Табела 2.

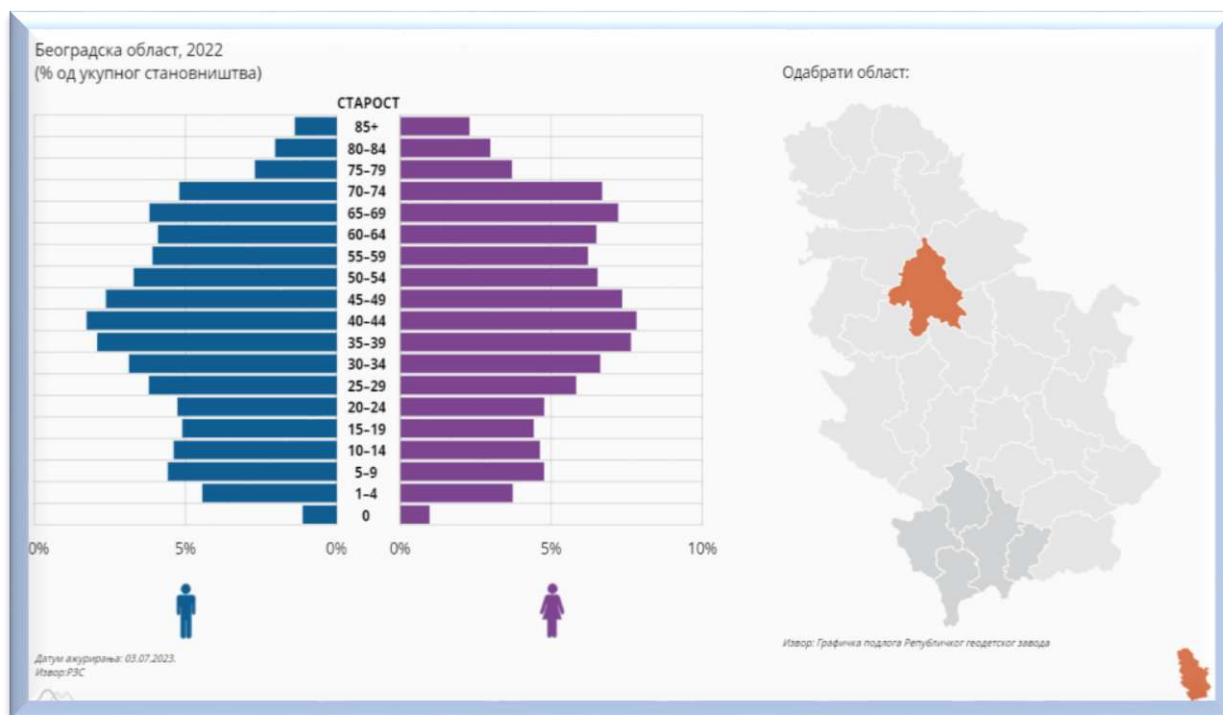
Индикатор	2011	2019	2020	2021	2022
Београдски регион					
Коефицијент укупне зависности	43.5	53.2	54.2	54.8	54.8
Коефицијент зависности млађег становништва	20.2	23.2	23.5	23.8	23.5
Коефицијент зависности старијег становништва	23.4	30.1	30.7	31.0	31.4

Старосно-полну структуру становништва Београда карактерише несразмер између најмлађег и старијег становништва, тако да је мушка популација у просеку млађа, док женска доминира у групи изнад 65 година. Аналитички показатељи старосне структуре показују да је становништво Београда ушло у „**дубоку**

демографску старост⁴.⁴ У раздобљу од 1991. до 2002. године знатно је смањен удео младих, радно способних, а значајно повећан удео старог становништва.

Овове треба додати да је Србија једна од међу првих десет земаља у свету чије становништво опада рекордном брзином и са великим одливом младог становништва.⁵ Овакве дубоке промене у крајња два старосна спектра популације, опадање младог и пораст старог становништва, пре свега, за последицу имају повећање терета за радно способне како би се обезбедили социјални издаци за низ услуга потребних старијем становништву.

Слика 1.

Неповољна старосна структура становништва Београда огледа се, пре свега, у индексу демографског старења, мереног односом младог (испод 15 година) и старог становништва. Број особа млађих од 15 година повећан је 2022. у односу на претходну пописну годину за 21.540, док се обим старих лица повећао за 69.260 становника. Према последњим подацима Пописа, удео младог становништва испод 15 година износио је 15,7 %, а старог - више од 65 година 20,3 % укупног броја становника Града. Неравнотеже у старосној структури, односно промене у односима функционалних старосних група према све већем уделу старијег становништва, првенствено су одраз дугорочно ниског фертилитета.

⁴ Извор: РСЗ „Према критеријуму **просечне старости** демографи разликују седам стадијума демографске старости: рана демографска младост – до 20 год; демографска младост: 20-24; демографска зрелост: 25-29; праг демографске старости: 30-34; демографска старост: 35-39; дубока демографска старост: 40-43; најдубља демографска старост: 43 и више година“

⁵ Према процени УН у периоду од 2020 до 2050 Србија ће изгубити 18,9% становника, а испред ње су Бугарска, Литванија, Летонија и Украјина. Иза Србије следе Б и Х, Хрватска, Молдавија, Јапан и Албанија

Стопа укупног фертилитета 2022. године износила је 1.58 и више деценија не обезбеђује просту репродукцију становништва.⁶

Табела 3.

Година	Индекс старења	Очекивано трајање живота живорођених			Просечна старост		
		Женско	Мушко	Укупно	Женско	Мушко	Укупно
2002	102,7	75,6	70,2	-	41,6	39,0	40,4
2011	122,93	77,80	72,60	75.30	43.16	40.28	41.8
2022	132.9	78.99	73.98	76.58	44.2	41	42.7

Полазећи од чињенице да старење становништва најдиректније утиче на поједине структуре друштва, да специфичне потребе старијих, посебно у здравственој и социјалној заштити, захтевају веће издатке, може се закључити да ће оваква демографска кретања условити смањење радног контингента, а повећати број популације старијих, што може продуковати додатне притиске на целокупан систем социјалне заштите. Пројекције развоја становништва Града, базиране на хипотезама о фертилитету и морталитету указују на перспективу и даље ниско репродуктивног процеса, јер претходних деценија нису уочене значајније промене које би одударале од дугорочних тенденција. Можемо закључити да су ниске репродуктивне норме дубоко законите, одређене низом детерминирајућих фактора (економских, социјалних, социолошких) и да у перспективи захтевају, пре свега, друштвени и политички одговор. Иако вишеструко сложен, у постојећим условима друштвено-економске реалности, друштвени одговор јесте институционално осмишљавање популационе политике.

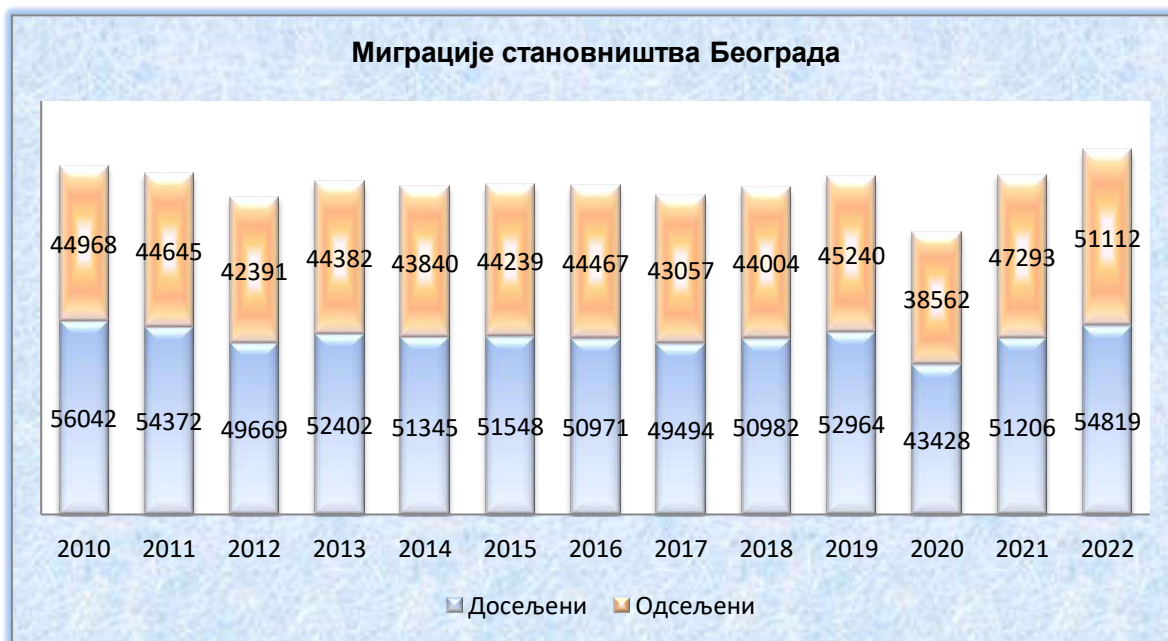
Миграције и миграторна обележја становништва

Важна компонента у кретању становништва и целокупне демографске слике Београда свакако су и миграције становништва. У целини гледано, последњих деценија Београд карактеришу, пре свега, емиграција и интерна миграциона кретања (од руралних ка урбаним областима, посебно ка Београду). Позитиван миграциони салдо је карактеристика демографског развоја Београда током читаве друге половине 20. века и остварен је у највећој мери у насељима ван ужег градског подручја. Као што се може видети на следећем графикону, број досељених 2022. сличан је броју из пописне 2011. године, а у односу на прошлу, број досељених већи је за око 7%. У периоду 2016–2020. године једино је Београдски регион континуирано имао позитиван миграциони салдо, који је на годишњем нивоу износио просечно око 6 500 лица, а 2022. године он износи 3.707 лица.

⁶ Извор: РЗС Посматрано према општинама, најнижу стопу фертилитета има Стари град (1,36) и Врачар (1,38) а највишу Сурчин (1.95) , Савски венац (1.87) и Сопот (1.85)

На општинском нивоу негативан миграциони салдо имале су општине: Лазаревац, Нови Београд, Раковица, Стари град и Чукарица, а на општини Звездара забележен је највећи број досељених лица (6.889). Демографске пројекције и прогнозе указују да ће се у Београду наставити овај тренд и да ће све општине имати позитиван миграциони салдо, осим централних градских, у којима би он био на нултом нивоу.

Графикон 5.

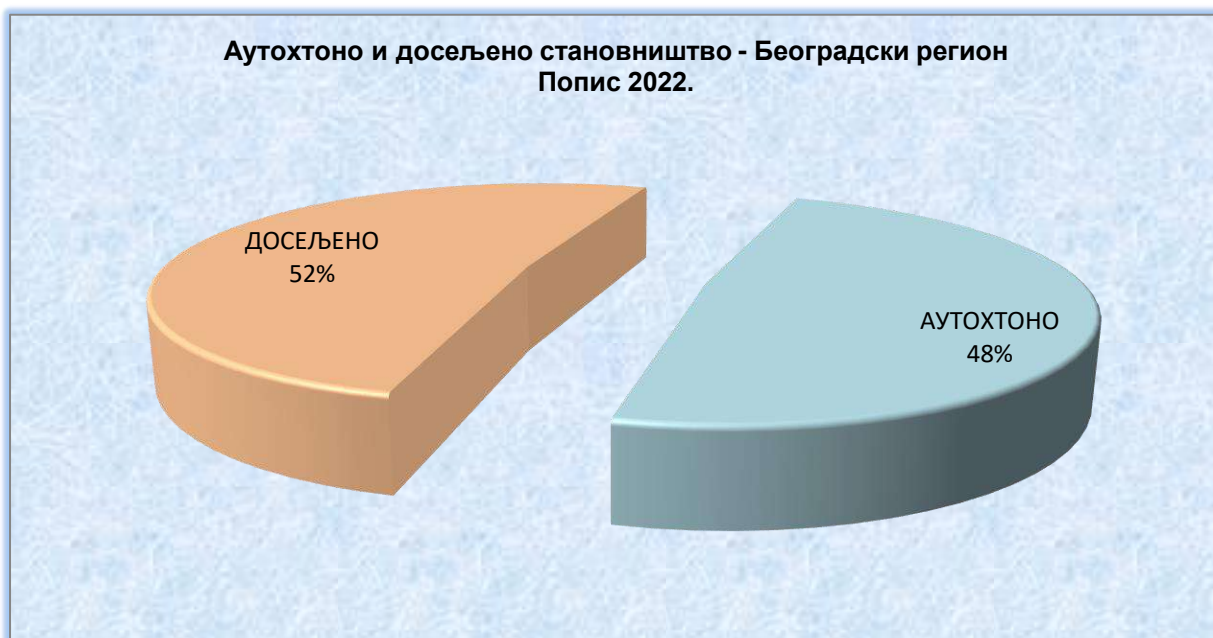
Табела 4.

Аутохтоно и досељено становништво – Попис 2022 – Београдски регион	
Укупан број становника	1.681.405
Аутохтоно становништво (од рођења станије у истом насељу)	814.401
Укупно досељено	867.004
Досељено са подручја Републике Србије - свега	595.563
Досељено из иностранства - свега	271.441
Досељено из бивших република СФРЈ	203.906
Досељено из иностранства – из других држава	67.139
Из иностранства – непозната држава досељења	396

Табела 5.

Индикатор	Досељено становништво према подручју са којег се доселило и времену досељења [број] – Београдски регион		
	2022		
Миграције	Досељено становништво - укупно	Досељено са подручја Републике Србије - свега	Досељено из иностранства - свега
Укупно	867.004	595.563	271.441
1980. и раније	210.720	139.298	71.422
1981 - 1990	84.540	58.903	25.637
1991 - 2000	165.269	84.869	80.400
2001- 2010	130.894	99.794	31.100
2011. и касније	200.293	149.629	50.664
Непозната година	75.288	63.070	12.218

Графикон 6.

Табела 6.

Период	Пројекције становништва, пет варијанти, Београдски регион				
	Ниска варијанта	Средња варијанта	Висока варијанта	Константна варијанта	Варијанта без миграција (нултог миграционог салда)
	Укупно	Укупно	Укупно	Укупно	Укупно
2026	1.790.307	1.792.686	1.792.721	1.746.674	1.588.737
2031	1.840.109	1.846.243	1.846.311	1.770.458	1.547.952
2036	1.888.170	1.906.424	1.911.760	1.794.392	1.503.992
2041	1.941.386	1.982.483	2.005.999	1.826.636	1.465.976

За разлику од Републике Србије која у међународним оквирима представља емиграционо подручје, подручје чије миграционе токове карактеришу миграције боље образованих средњих слојева, Београд претставља типично имиграционо подручје и претпоставка је да ће и даље, зависно од друштвено-политичког и економског амбијента, имати растући позитивни миграциони салдо.

Домаћинства и породице

Према подацима Пописа 2022. У Београду је пописано 694.818 домаћинстава, што чини 26,8% укупних домаћинстава у Србији (2.589.344). У односу на претходни Попис, број домаћинстава повећан је за 14,6%. Основна демографска карактеристика домаћинства у Београду јесте, пре свега, његова уситњеност, што илуструју подаци у периодима Пописа који указују да повећање броја домаћинстава прати истовремено смањење његове просечне величине. Поред тога, процес убрзаног старења становништва града утицао је и на старосну структуру чланова домаћинства, о чему сведочи континуирано повећање броја непородичних, посебно самачких старачких домаћинстава.

Графикон 7.

Од укупног броја домаћинстава, 84,6% су градска, а 15,4% чине остала. У структури домаћинстава према броју чланова, трећину (33,4%) чине једночлана и као што се може видети, њихов број је у односу на претходни Попис, порастао за око 56%.

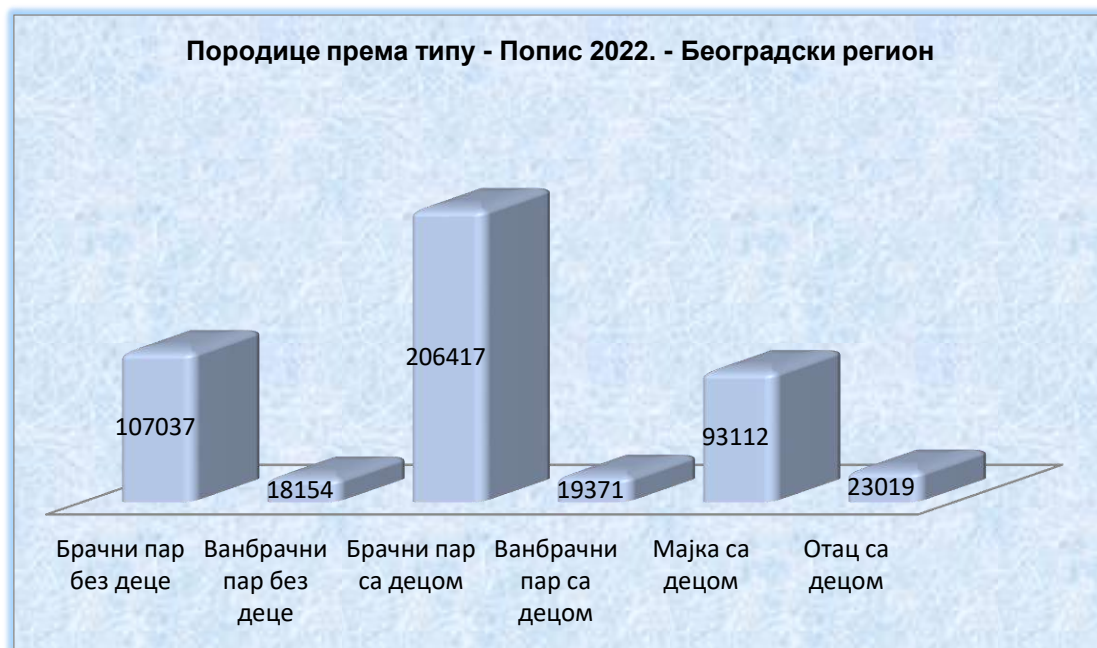
Табела 7.

Укупан број домаћинстава – Попис	2002	2011	2022
Београдски регион	567.325	606.433	694.818
Број чланова домаћинства:			
Један члан	129.836	148.973	232.252
Два члана	141.306	156.006	184.158
Три	117.628	123.973	125.617
Четири	118.975	110.341	101.827
Пет	52.766	40.265	33.233
Шест и више	22.147	26.875	17.731
Просечан број чланова домаћинства	2,77	2,73	2,40

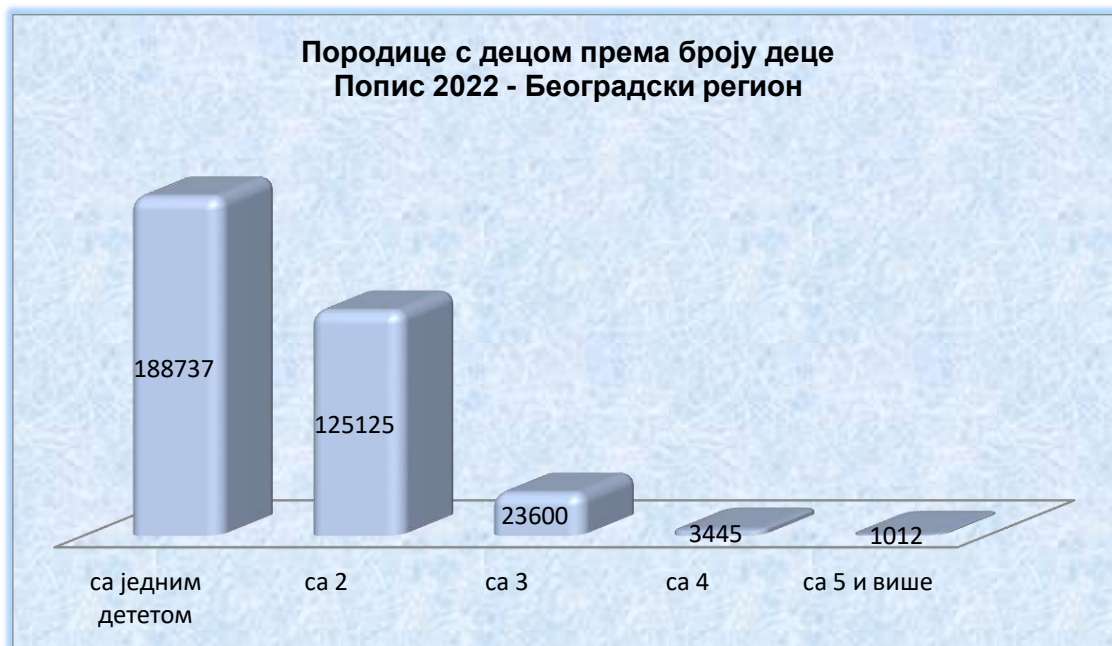
Према резултатима Пописа 2022, Београд је имао 467.110 породица, што чини 24,5% укупног броја породица у РС (1.904.314). У односу на претходни попис, број породица у Србији мањи је за 10,4%, а у Београду за 3,3%.

На следећим графиконима дати су подаци о породицама према типу и броју деце.

Графикон 8.

Графикон 9.

Као највеће урбано средиште у Србији, разумљиво је да у Београду преовладавају „нуклеарне породице“/породице са мањим бројем деце и највише две генерације (родитељи и деца). Резултати Пописа 2022. показали су да од укупног броја породица са децом (341.919) више од половине (55,2%) чине оне са једним дететом. У укупном броју породица живи 529.232 деце и младих, а у породицама, као што се може видети, највише је младих 25 и више година старости (42,1%). У укупном броју деце њих је 27,2%.

Табела 8.

Старосне групе	Индикатор	Породице с децом према старости деце 2022 – Београдски регион
	Период	
	Број деце	Укупно
Укупно породица		341.919
Број деце – укупно		529.232
0–5		100.579
6–9		68.793
10–14		83.035
15–17		45.111
18–24		87.796
25 и више година		143.918

Београдска породица се уклапа у универзалне тенденције савремене цивилизације које се, између осталог, огледају и у ишчезавању традиционалних облика породичног живота и стварању савременог типа породице. Један од

најочљивијих процеса био је свакако процес нуклеаризације који се састоји у сужавању породичног састава на биолошки неопходно језгро репродукције.

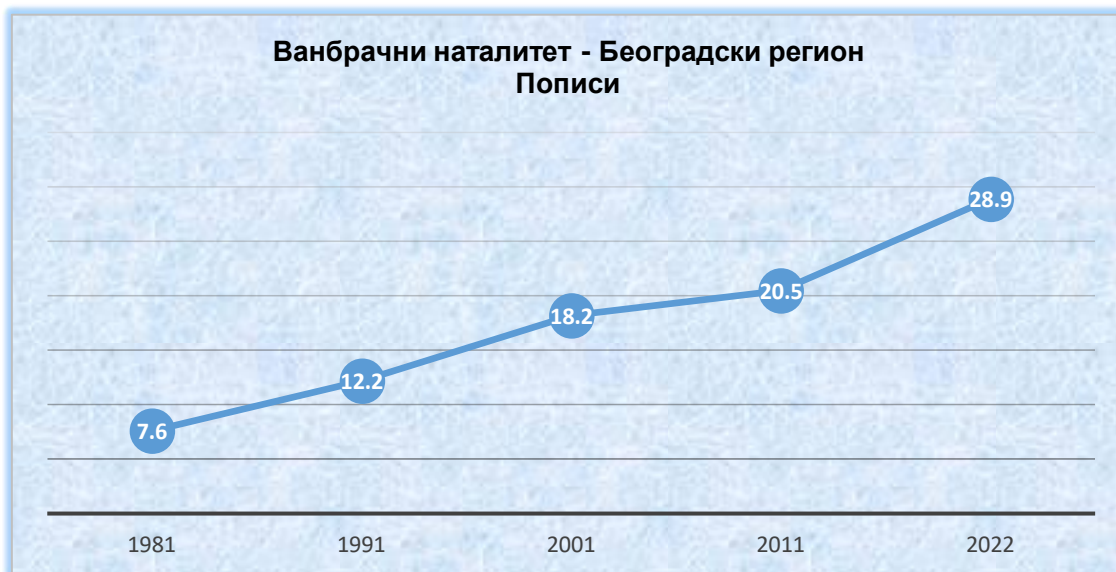
Различити и сложени процеси условили су и продуковали промене у самом садржају брака и породице, тако да се транзиција од традиционалног ка модерном и пост-модерном испољава у различитим породичним формама, као што су кохабитације и друге алтернативне форме партнерских односа, одлагање ступања у брак, повећање целибата, те пада стопе фертилитета.

Табела 9.

Индикатор	Женско становништво старо 15 и више година према старости и броју живорођене деце							
	Попис 2022 – Београдски регион							
Период								
Број деце								
Старосне групе	Укупно	Без деце	1 дете	2 детета	3 детета	4 детета	5 и више деце	Непознато
Укупно	763.714	240.297	165.539	288.075	54.366	9.235	3.061	3.141
15–19	38.719	38.318	282	87	10	-	-	22
20–24	42.045	38.618	2.229	796	225	76	23	78
25–29	51.233	37.840	7.943	4.015	941	326	103	65
30–39	125.276	48.082	31.176	34.878	8.526	1.730	523	361
40–49	134.178	29.833	33.573	54.031	13.231	2.323	656	531
50–59	113.106	20.138	27.269	52.154	10.879	1.677	543	446
60 и више година	259.157	27.468	63.067	142.114	20.554	3.103	1.213	1.638

Промене у домену фертилитета у непосредној су вези са променама породичних форми, што се огледа, пре свега, у свођењу фертилитета испод нивоа неопходног за замену генерација, а кроз породичне форме оно се манифестује кроз смањење прве брачности, одлагање или касније ступање у брак. Највећи број деце још увек се рађа у брачним заједницама, али једна од карактеристика демографског развоја Београда је и повећано процентуално учешће рођених ван брака. У Србији су овакве тенденције присутне више деценија (*графикон бр. 10*), али у европским оквирима, она и даље спада у групу земаља са умерено високим уделом ванбрачног наталитета.

Графикон 10.

Поред нивоа брачног и ванбрачног фертилитета, кретање броја живорођених у браку/ван брака директно је одређен брачном структуром становништва, односно склопљеним и разведеним браковима.

Следи преглед основних показатеља и карактеристика брачне структуре становништва Београда.

Табела 10.

Брачни статус	Становништво старо 15 и више година према законском брачном статусу и полу [број]
	Попис 2022
Укупно	1.427.135
Свега - мушко	663.421
Неожењен	257.371
Ожењен	340.132
Удовац	26.670
Разведен	35.962
Непознато - мушко	3.286
Свега - женско	763.714
Неудата	235.932
Удата	346.389
Удовица	117.034
Разведена	60.824
Непознато - женско	3.535

Основни показатељи о закљученим и разведеним браковима Београдски регион

Подаци последњих пописних и година редовних статистичких истраживања показују да Београдски регион карактерише тренд опадања склапања и пораст развода брака, што је последица савремених демографских и друштвених процеса. Међутим, као што се може видети на следећем графикону, тренд опадања склапања бракова заустављен је у последњој години посматрања, тако да је број склопљених бракова у 2022. у односу на претходну годину повећан за 5,8%.

Графикон 11.

Графикон 12.

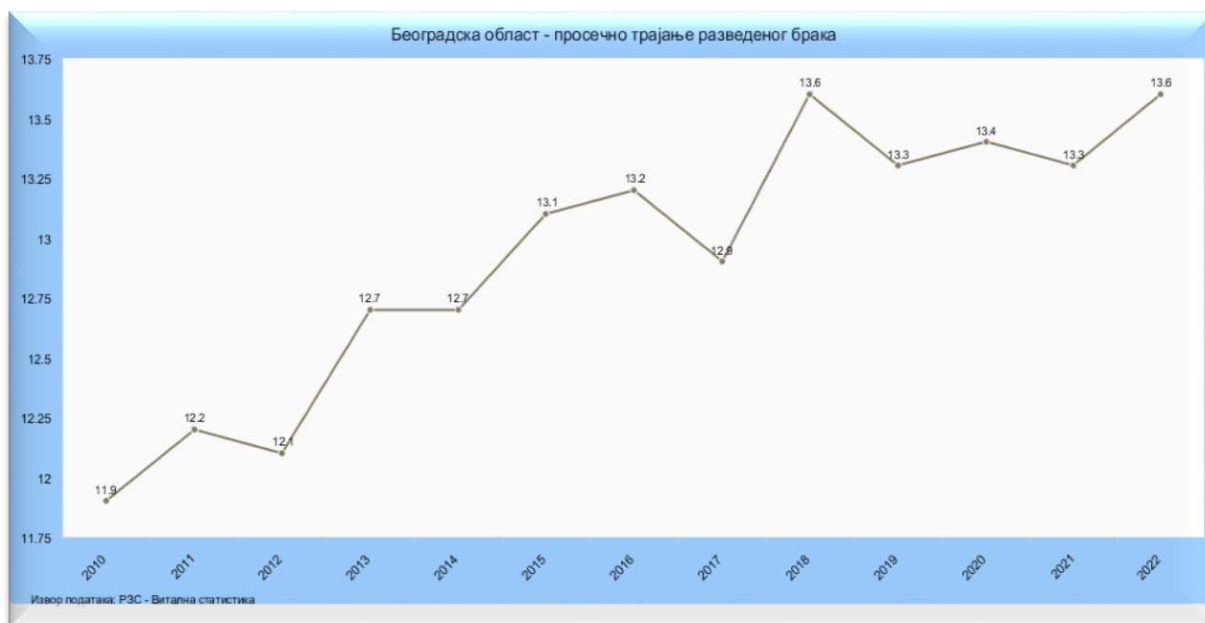
Према подацима Градског завода за информатику и статистику⁷, карактеристике закључених бракова су следеће: 86,4% супружника исте су националности; 65% имају исту школску спрему; 65,4% супружника су активна лица, без обзира на занимање које обављају. Просечна старост при закључењу брака за мушкарце била је 34,9 година, а за жене 30,3. Највеће стопе склопљених бракова имају општине Савски венац (7,5), Врачар (5,8) и Младеновац (5,6).

Табела 11.

Година	Број закључених бракова - укупно	Број закључених бракова на 1000 становника	Просечна старост младожење при закључењу брака	Просечна старост невесте при закључењу брака	Просечна старост младожење при закључењу првог брака	Просечна старост невесте при закључењу првог брака
2011	9.463	5.7	33.8	30.7	31.6	29
2022	8.644	5.4	34.9	30.3	32.7	32.1

Када је реч о разведеним браковима, приметан је тренд њиховог пораста, иако је у последњој години забележен нешто мањи број развода (за 0,9%). Карактеристике разведених бракова: највише развода било је у старосној групи од 40 до 44 године, највећи број разведених бракова су са издржаваном децом (53,1%), док је 46,9% парова без издржаване деце – у 71,9% деца су додељена женама, односно мајкама деце, подељено старатељство имало је 20,8% разведених, а у 6,5% случајева деца су додељена оцу.

Слика 2.

⁷ Извор: Завод за информатику и статистику - Саопштење бр. 64/2023

Ако се посматра број развода на 1.000 закључених бракова, општина са највећим бројем развода је Врачар (2,6), а најмање их има у Сурчину -151,8 развода на 1000 склопљених бракова.

Образовна структура становништва

Образовну структуру становништва карактеришу, како разлике по старости и полу/роду⁸ (образованије жене, иако гледано према школској спреми оне доминирају и међу становништвом без школе и непотпуног основног образовања), тако и просторна дистрибуција становништва, посматраног по нивоу образовања, који је знатно виши у централним градским општинама.⁹ Највеће учешће становништва старијег од 15 година са вишим и високим образовањем имају општине: Врачар (61,8); Стари град (59%)и Савски венац (53,7%), а најмање Сопот (13,3%), Барајево (14,8%) и Гроцка (16,9%).

Табела 12.

Становништво старо 15 и више година према школској спреми – Попис 2022. – Београдски регион	
Укупно	1.427.135
Без школске спреме	7.061
Непотпуно основно образовање	22.004
Основно	151.753
Средње - свега	727.281
Више	116.149
Високо	391.745
Непознато	11.142

Београдски регион има најмању заступљеност неписменог становништва. Према Попису 2022. године од 4.154 неписмених лица, 40,4% чини становништво старо 65 и више година међу којима доминирају неписмене жене са 87,4%. Од Пописа 2011. прикупљају се и подаци о „компјутерској“ писмености, а лица узраста 15 и више година посматрана су као: компјутерски писмена, лица која делимично познају рад на рачунару и компјутерски неписмена лица.

⁸ Пол подразумева биолошке карактеристике жена и мушкараца, које су универзалне, видљиве и очигледне и углавном непроменљиве, а род подразумева скуп улога, обавеза и очекивања које одређено друштво додељује и намеће особама с обзиром на њихов пол. Они се могу мењати кроз време и разликују се од друштва до друштва. Извор РЗС, публикација „Жене и мушкарци у Републици Србији”, 2011.

⁹ Извор: РСЗ „Под школском спремом подразумева се највиша завршена школа. Подаци се приказују само за становништво старо 15 и више година тј. старије од узраста за обавезно похађање школе.“

Графикон 13.

Од укупног броја компјутерски писмених лица (857.440) било је 53,6% жена и 46,4% мушкараца, а међу компјутерски неписменима (12.783) нешто је више мушкараца (50,5%) у односу на жене (49,5%). Такође, компјутерски писмена лица доминирају у градским насељима (88,3%).

Националност

У Београду не живи много припадника националних мањина и у погледу националне структуре, становништво Београда је веома хомогено. Према подацима последњег пописа године, 86,2% становништва Београда чине Срби, док је у Србији тај удео 80,6%.

Приказ основних економских показатеља становништва Београда

Подаци о економској активности једно су од основних обележја становништва и приликом редовних пописа прикупљају се за лица стара 15 и више година, иако максимална старосна граница није дефинисана јер појединац може бити активан и након изласка из радног контингента (15-64 год.).¹⁰

Табела 13.

Становништво према економској активности Попис, 2022. Београдски регион	
Укупно	1.681.405
АКТИВНО СТАНОВНИШТВО, свега	785.071
Активно, запослени	713.556
Активно, незапослени	71.515
НЕАКТИВНО СТАНОВНИШТВО, свега	896.334
Неактивно, деца испод 15 година	254.270
Неактивно, ученици/студенти	116.232
Неактивно, пензионери	373.090
Неактивно, лица са приходима од имовине/инвестиција	3.013
Неактивно, лица која се баве производњом за потребе свог домаћинства	5.084
Неактивно, неплаћени кућни послови	63.264
неактивно, остали	81.381

Анкета о радној снази (АРС), као једини међународно упоредиви инструмент за праћење кретања на тржишту рада, којим се региструју демографске и социоекономске карактеристике становништва старијег од 15 година има за циљ оцењивање обима радне снаге, тј. запосленог и незапосленог становништва, при чему се под запосленошћу подразумева рад и у формалном и у неформалном сектору.

¹⁰ Од Пописа 2011. године примењује се концепт текуће активности, према којој се економска активност евидентира у краћем временском интервалу, као што је дан или недеља. Категорија економски активних лица („радна снага“) обухвата лица која обављају занимање и незапослена лица. Категорија економски неактивних лица обухвата лица која у недељи пре Пописа нису радила и нису тражила посао, и која нису била у могућности да почну да раде у року од две недеље уколико би им посао био понуђен (деца млађа од 15 година, пензионери, лица са приходима од имовине, ученици/студенти – стари 15 и више година, лица која обављају само кућне послове у свом домаћинству – домаћице и остала лица).

Резултати последњег истраживања дати су у следећој табели – четврти квартал 2023.

Табела 14.

Основни контингенти радне снаге старости 15 и више година IV квартал 2023 године	Београдски регион (у хиљадама)
Становништво старо 15 и више година	1426,6
Активно	857,5
Запослено	800,1
Незапослено	57,3
Ван радне снаге	569,1
Стопа активности	60,1
Стопа запослености	56,1
Стопа незапослености	6,7
Стопа становништва ван радне снаге	39,9
Младо становништво (15–24)	163,0
Активно	52,4
Запослено	42,0
Незапослено	10,3
Ван радне снаге	110,7
Стопа активности	32,1
Стопа запослености	25,8
Стопа незапослености	19,7
Стопа становништва ван радне снаге	67,9
Становништво радног узраста (15–64)	1085,6
Активно	830,1
Запослено	773,8
Незапослено	56,3
Ван радне снаге	255,5
Стопа активности	76,5
Стопа запослености	71,3
Стопа незапослености	6,8
Стопа становништва ван радне снаге	23,5

Демографска кретања и погоршање старосне структуре становништва упућују на дугорочну тенденцију смањења радног контингента, што се може видети на следећем графикону.

Графикон 14.

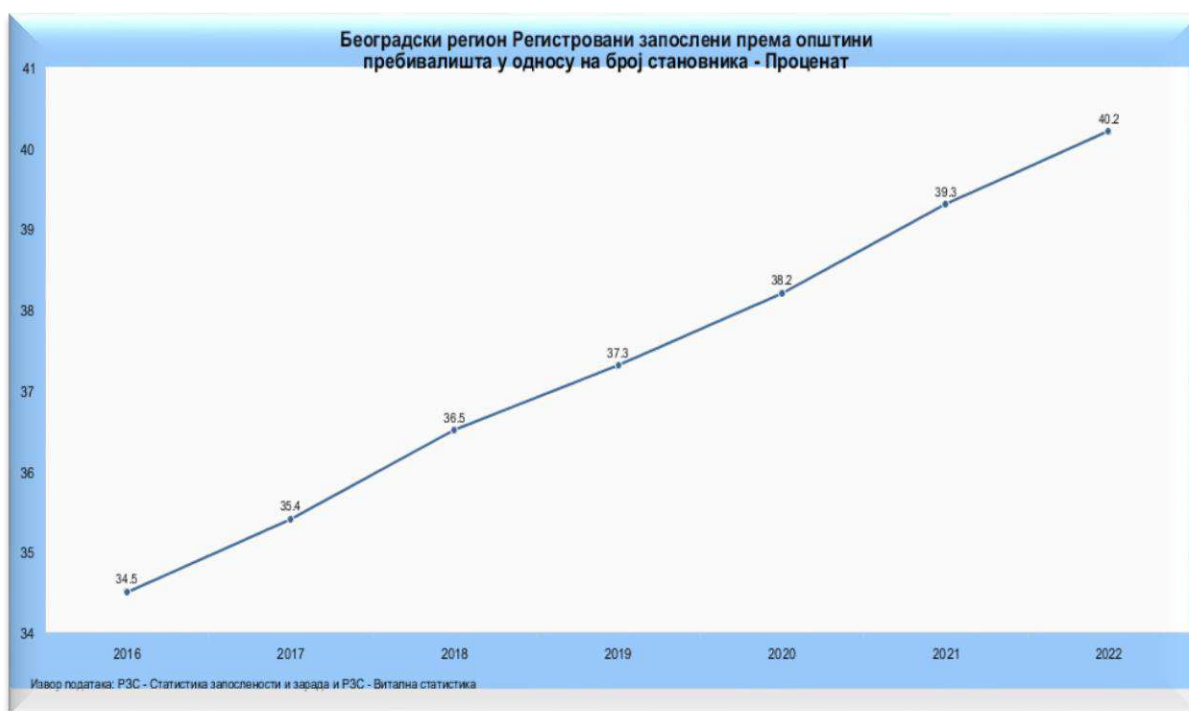

Кретање запослености Републички завод за статистику прати из два извора – Истраживања о регистрованој запослености и из Анкете о радној снази.¹¹

¹¹ Методолошка објашњења РЗС „Истраживање о регистрованој запослености заснива се на комбиновању података Централног регистра обавезног социјалног осигурања (ЦРОСО) и Статистичког пословног регистра (СПР). Подаци о обвезницима плаћања доприноса обавезног социјалног осигурања и осигураницима, по основу рада, добијају се од ЦРОСО. Подаци о пословним субјектима и њиховим основним обележјима добијају се од СПР Дефиниција регистроване запослености. Под појмом запослени подразумевају се лица која имају формално правни уговор о запослењу, односно заснован радни однос са послодавцем, на одређено или неодређено време; лица која раде ван радног односа, на основу уговора о делу или на основу уговора о обављању привремених и повремених послова; лица која обављају самосталне делатности или су оснивачи привредних друштава или предузетничких радњи; и лица која обављају пољопривредне делатности, а налазе се у евиденцији ЦРОСО“.

У следећем приказу дати су подаци из оба извора

Слика 3.

Табела 15.

Територија - НСТЈ	Регистрована запосленост према полу и општини пребивалишта (НСТЈ) [број]					
	2022/IV квартал			2023/IV квартал		
	Укупно	Мушко	Женско	Укупно	Мушко	Женско
Београдска област	691.103	341.156	349.947	703.502	347.194	356.307
Барајево	8.974	4.841	4.134	9.193	4.928	4.265
Вождовац	70.501	33.770	36.731	71.544	34.330	37.215
Врачар	25.542	12.013	13.529	26.300	12.506	13.794
Гроцка	30.418	15.609	14.809	30.836	15.765	15.071
Звездара	70.968	33.579	37.389	72.915	34.463	38.451
Земун	70.391	34.773	35.618	71.855	35.471	36.384
Лазаревац	23.766	13.302	10.465	23.991	13.232	10.759
Младеновац	17.452	9.056	8.396	17.821	9.168	8.653
Нови Београд	91.292	44.116	47.176	92.412	44.800	47.612
Обреновац	26.799	14.549	12.250	27.114	14.594	12.520
Палилула	75.586	37.438	38.148	76.973	38.101	38.872
Раковица	44.511	21.603	22.908	44.963	21.773	23.190
Савски венац	16.797	8.231	8.566	17.398	8.636	8.762
Сопот	6.603	3.611	2.991	6.660	3.604	3.057
Стари град	21.858	10.393	11.465	22.705	11.054	11.651
Чукарица	72.467	35.258	37.209	72.997	35.476	37.521
Сурчин	17.177	9.015	8.161	17.825	9.295	8.530

Табела 16¹².

	Просечне нето зараде [РСД]		Просечне бруто зараде [РСД]	
	2022/децембар	2023/децембар	2022/децембар	2023/децембар
Територија - НСТЈ				
Београдска област	109.098	123.269	148.433	168.060
Барајево	69.633	78.537	95.815	108.352
Вождовац	115.144	128.444	156.762	175.315
Врачар	149.372	170.264	200.927	228.864
Гроцка	73.109	82.098	100.332	113.075
Звездара	113.433	127.734	154.504	174.283
Земун	101.275	114.849	138.314	157.141
Лазаревац	84.014	101.214	116.513	140.483
Младеновац	68.157	77.268	93.904	106.453
Нови Београд	145.918	161.744	196.674	218.781
Обреновац	80.440	90.513	110.751	124.721
Палилула	97.656	109.511	133.510	150.177
Раковица	97.733	110.321	133.707	151.165
Савски венац	130.727	153.312	176.161	206.704
Сопот	67.709	78.448	93.217	107.947
Стари град	149.869	173.786	201.099	233.497
Чукарица	104.053	117.347	142.065	160.458
Сурчин	78.440	87.237	107.259	120.125

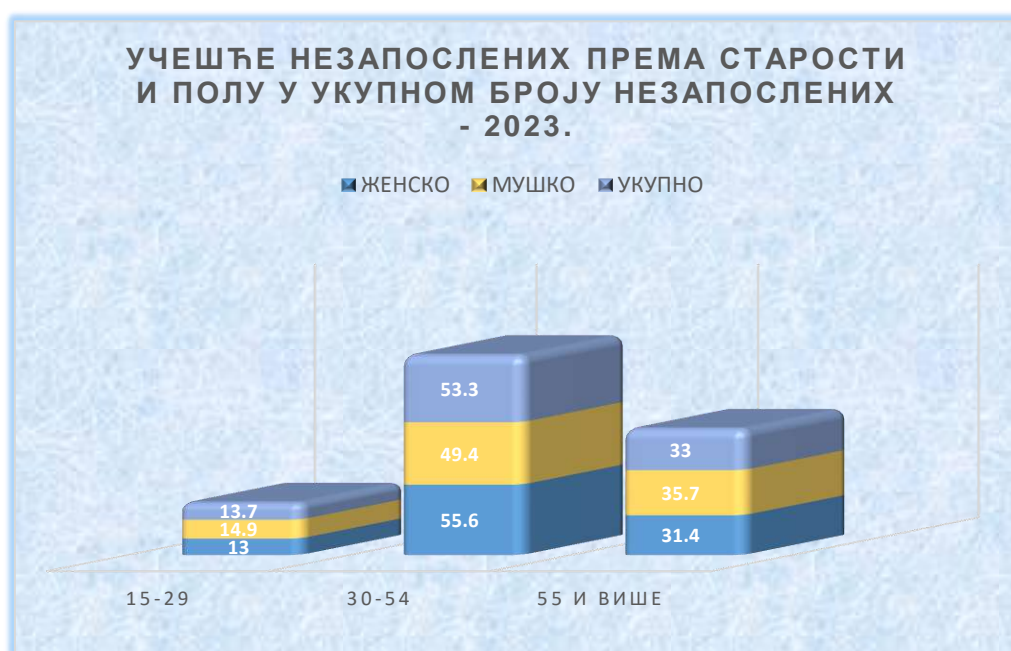
Према подацима Националне службе за запошљавање, у Београду је на крају 2023. године регистровано 43.832 незапослених, од чега су 62,3% жене. Најновији подаци из јануара 2024. године дати су у следећој табели.

¹² Извор:РЗС „Истраживање о зарадама заснива се на подацима из евиденције Пореске управе, са обрасца Појединачне пореске пријаве о обрачунатим порезима и доприносима (образац ППП-ПД).Просечне зараде израчунавају се на основу укупног износа обрачунатих зарада за извештајни месец и броја запослених који је изражен еквивалентом пуног радног времена (*full-time equivalent – FTE*). С обзиром на то да зараде, с једне стране, имају највећи удео у трошковима рада сваког послодавца, а с друге стране значајно утичу како на постизање и очување животног стандарда и социјалне сигурности запослених, тако и на коришћење и потрошњу робних фондова, оне представљају значајан индикатор економског развоја и истовремено служе као средство за његово усмеравање.Статистички подаци о просечним зарадама се, у складу са важећим законским прописима, користе за обрачунавања бројних финансијских категорија.Обрачуном просечних зарада обухваћена су лица у радном односу, као и лица која раде ван радног односа, на основу уговора о обављању привремених и повремених послова. Приходи лица која раде на основу уговора о делу и ауторског уговора не сматрају се зарадом“.

Табела 17.

Незапослени по општинама – јануар 2024. године		
Општина	Укупно	Жене - %
Барајево	1.241	53.99
Вождовац	4.132	62.05
Врачар	1.289	62.37
Гроцка	1.902	61.20
Звездара	4.491	63.01
Земун	4.769	63.70
Лазаревац	1.631	73.82
Младеновац	2.390	56.44
Нови Београд	5.093	62.63
Обреновац	2.281	69.62
Палилула	4.972	63.07
Раковица	2.464	60.39
Савски венац	793	59.77
Сопот	652	53.07
Стари град	1.111	60.76
Чукарица	3.991	60.34
Сурчин	925	58.38
Београд (укупно)	44.127	62.25

Графикон 15.

Табела 18.

Незапослени према дужини тражења посла – IV квартал 2023. године	
Краће од 12 месеци	35.1
Од 12 до 24 месеца	7.7
Од 2 до 4 године	5.2
4 године и више	9.3
Укупно	57.3

ОвOME треба додати и податак да Београд има 390.557 пензионера, с просечном пензијом од 51.580 РСД.¹³

За систем социјалне заштите управо је од важности чињеница о неопходности континуиране и организоване активности у заштити старих. Она произилази, како из општих и појединачних карактеристика старења и старости, тако и њиховог укупног социо-економског положаја. Имајући у виду процес убрзаног процеса старења становништва, пораст броја самачких и двочланих старачких домаћинстава, пад животног стандарда, распрострањеност сиромаштва, слабљење интегративне улоге породице, решавање проблема популације старих подразумева стварање таквих услова који ће омогућити остарелим већу приступачност разним видовима материјалне подршке, ванинституционалног третмана и социјалне инклузије.

*Демографска кретања у правцу погоршања старосне структуре становништва упућују на наглашено смањивање радног контингента, као основног темељног структурног дела активног становништва, што упућује на претпоставку да се проблеми егзистенцијалне природе у већем обиму и интензитету структурирају код **генерација које носе терет укупне друштвене репродукције**. У том смислу, програм социјалне заштите треба да се базира на **селективном приступу** који подразумева пружање посебне друштвене подршке и помоћи **најугроженијим слојевима** великих друштвених група.*

¹³ Извор: ПИО РС; Статистички месечни билтен IIX/2023, Београд фебруар 2024.

2. ДЕЛАТНОСТ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД

Решењем Скупштине града од 12. децембра 1991. године основан је Градски центар за социјални рад у Београду као јединствена установа за обављање социјалне и породично-правне заштите грађана Београда. У састав Градског центра су укључени сви општински центри за социјални рад (16), Саветовалиште за брак и породицу (формирано 1985. године) и Завод за проучавање социјалних проблема који је од оснивања (1958) имао статус развојно-истраживачке институције у систему социјалне заштите Београда.

Интеграцијом наведених установа настао је садашњи организациони модел Градског центра за социјални рад који обухвата:

- *17 општинских одељења у којима се одлучује о остваривању права и коришћењу услуга корисника утврђених законом и подзаконским актима и обављају други послови у области социјалне заштите.*
- *Одељење за Послове планирања и развоја којим се остварује функција праћења и проучавања социјалних проблема и унапређивања делатности Центра;*
- *Одељење за саветодавно-превентивни рад - Саветовалиште за брак и породицу;*
- *Одсек за опште послове;*
- *Одсек за финансијско-рачуноводствене послове;*
- *Јединица за интерну ревизију.*

Према Закону о социјалној заштити, Центар за социјални рад је установа социјалне заштите у којој се остварују права, примењују мере, обезбеђује пружање услуга и обављају други послови у области социјалне заштите. Делатност Градског центра је социјална заштита, послови социјалног рада и породично-правна заштита. Обављање делатности центра за социјални рад регулисано је Законом о социјалној заштити, Породичним законом, Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних лица, Кривичним закоником, Законом о посредовању - медијацији, Законом о прекршајима, Законом о финансијској подршци породици са децом, Законом о општем управном поступку, и подзаконским актима: Одлуком о правима и услугама у социјалној заштити и Правилником о организацији, нормативима и стандардима рада центра за социјални рад. Од 2022. године центри за социјални рад су у обавези да примењују и Закон о социјалној карти као и Закон о правима корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити.

Центар за социјални рад има посебну одговорност у покретању иницијатива на локалном подручју за које је надлежан у складу са усвојеним локалним, стратешким плановима развоја социјалне заштите. Закон о социјалној заштити из априла 2011. доноси нови приступ у социјалној заштити заснован на јасно формулисаним циљевима (Чл. 3):

➤ *достигнути, односно одржавати минималну материјалну сигурност и независност појединца и породице у задовољавању основних потреба,*

- *обезбедити доступност услуга и остваривање права у социјалној заштити,*
- *створити једнаке могућности за самостални живот и подстицати социјалну укљученост,*
- *очувати и унапредити породичне односе као и унапредити породичну родну и међугенерациску солидарност,*
- *предупредити злостављање, занемаривање и експлоатацију, односно отклањати њихове последице.*

Закон формулише и општа начела социјалне заштите која гарантују корисницима поштовање интегритета и достојанства, забрану дискриминације, доступност и индивидуализацију услуге у складу са најбољим интересом корисника и најмање рестриктивним окружењем.

Гарантује ефикасност, благовременост, целовитост социјалне заштите, унапређење квалитета и јавност рада установа социјалне заштите и пружалаца услуга.

Закон успоставља систем базиран на плуралитету пружалаца услуга (равноправан третман пружалаца у јавном, приватном и цивилном сектору) и настоји да унапреди квалитет услуга континуираном обуком, лиценцирањем стручних радника и пружалаца услуга, као и надзором над стручним радом.

На основу јавних овлашћења, Центар за социјални рад, у складу са Законом о социјалној заштити:

- *процењује потребе и снаге корисника и ризике по њега и планира пружање услуга социјалне заштите;*
- *спроводи поступке и одлучује о правима на материјална давања и о коришћењу услуга социјалне заштите;*
- *предузима прописане мере, покреће и учествује у судским и другим поступцима;*
- *води прописане евиденције и стара се о чувању документације корисника.*

Послови који се односе на права, односно услуге социјалне заштите о чијем се обезбеђивању стара Република Србија обављају се као поверени, а организацију рада, нормативе и стандарде прописује министар надлежан за социјалну заштиту. У вршењу јавних овлашћења у складу са Законом о социјалној заштити Центар за социјални рад одлучује о:

- *остваривању права на новчану социјалну помоћ;*
- *остваривању права на увећану новчану социјалну помоћ;*
- *остваривању права на додатак за помоћ и негу другог лица;*
- *остваривању права на увећани додатак за помоћ и негу другог лица;*
- *остваривању права на посебну новчану накнаду за родитеља који није у радном односу, а који је 15 година непосредно бринуо о детету које је корисник права на увећани додатак за помоћ и негу другог лица;*

Послове који се односе на права, односно услуге социјалне заштите о чијем се обезбеђивању стара јединица локалне самоуправе, Центар обавља у складу са прописом који доноси надлежни орган јединице локалне самоуправе.

Одлуком о правима и услугама социјалне заштите¹⁴ уређена су права и услуге социјалне заштите које обезбеђује град Београд у складу са законом.

Права из социјалне заштите могу да остваре држављани Републике Србије који имају пребивалиште на територији града и лица расељена са Косова и Метохије, која имају боравиште на територији града Београда, као и страни држављани са сталним настањем на територији града Београда.

Услуге утврђене овом Одлуком су активности пружања подршке и помоћи појединцу и породици ради побољшања односно очувања квалитета живота, отклањања или ублажавања ризика неповољних животних околности, као и стварање могућности да самостално живи у друштву.

Према Одлуци, услуге социјалне заштите су:

1. дневне услуге: помоћ у кући, дневни боравак, лични пратилац детета,
2. услуге подршке за самостални живот: персонална асистенција, становање уз подршку, привремено становање, социјално становање у заштићеним условима,
3. саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге,
4. услуге смештаја; прихватилиште за одрасла и стара лица, за децу и младе, за труднице и жене са децом од којих је једно млађе од 3 године, привремени смештај за жене жртве насиља у породици, предах смештај.

Материјална подршка остварује се као:

1. једнократна помоћ,
2. повремена једнократна новчана помоћ,
3. интервентна једнократна новчана помоћ,
4. стална новчана помоћ,
5. средства за личне потребе,
6. бесплатни оброк,
7. стипендија.

Породичним законом је делегарано органу старатељства, односно центру за социјални рад да врши послове заштите породице, помоћи породици и старатељства.

Најважнији институти породично-правне заштите су старатељство, усвојење, породични смештај и комплексан институт надзора над вршењем родитељског права, као и разне врсте помоћи породици с циљем очувања породичне равнотеже и породичних функција.

Породични закон је дефинисао и посебно важну улогу органа старатељства на јасно формулисаним циљевима међу којима је и предупредити злостављање, занемаривање или експлоатацију односно отклонити њихове последице.

Наведеним законом је дефинисана улога центра за социјални рад у остваривању заштите права детета: да зна своје порекло, на живот са родитељима, на личне односе са родитељем, сродницима и другим блиским лицима, на обезбеђење

¹⁴ ("Сл. лист града Београда", бр. 55/2011 и 109/2022)

најбољих могућих животних и здравствених услова за правилан и потпун развој, на образовање и на слободно изражавање свог мишљења.

У складу са Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних лица, Центар учествује у сваком поступку који се води према малолетним учиниоцима кривичних дела.

У ситуацији када према малолетнику није вођен кривични поступак, Центар може по потреби предузети низ активности из своје надлежности, применити мере из области и надлежности породично-правне и социјалне заштите (покренути поступак за смештај, донети решење о корективном надзору над вршењем родитељског права).

Центар за социјални рад развија и иницира превентивне и друге програме који доприносе задовољењу индивидуалних и заједничких потреба грађана у области социјалне заштите на територији локалне самоуправе за коју је основан у сарадњи са организацијама јавног или цивилног сектора. Правилником о организацији, нормативима и стандардима рада центара за социјални рад уређена је делатност центра за социјални рад у вршењу јавних овлашћења и то: организација центра, нормативи и стандарди стручног рада, садржај и начин вођења евиденције о корисницима и документација о стручном раду.

3. ГРАДСКИ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД КАО ПРУЖАЛАЦ УСЛУГА

У Градском центру за социјални рад у Београду на дан 31.12.2023. године било је запослено **538 радника на неодређено** и **93 на одређено време**.¹⁵ Према подацима последњег Пописа 2022. Београд је имао **1.681.405** становника, тако да је у извештајној години однос запослених стручних радника на неодређено време и броја становника Града у сразмери 1:4235. Однос броја корисника евидентираних у посматраном периоду и запослених стручних радника веома је неповољан и то је вишегодишњи тренд, што се може видети на графикону 16.¹⁶

Графикон 16.

¹⁵ На неплаћеном одсуству било је 10, на породилјском 16, један радник био је на одсуству због неге детета и пет радника било је у статусу мировања радног односа

¹⁶ Извор: Републички завод за социјалну заштиту, ДевИнфо, ГЦСР – стручни радници запослени на неодређено време

Графикон 17.

Из буџета Републике Србије финансирају се 432, а из буџета локалне самоуправе 106 запослених радника на неодређено време.

Локална самоуправа, као оснивач Градског центра за социјални рад у Београду све значајније учествује у обезбеђивању одговарајућих радних места. То су запослени у Одељењу за саветодавно-превентивни рад/Саветовалиште за брак и породицу, део стручних радника у Одељењу за послове планирања и развоја, а преостали и највећи део запослених које финансира град Београд је распоређен по општинским одељењима. С обзиром на обавезе које центар за социјални рад добија у спровођењу Закона о социјалној заштити, може се очекивати и даљи пораст учешћа локалне самоуправе у финансирању радних места на којима ће се запошљавати стручни радници центра за социјални рад.

Табела 19.

Структура запослених радника на неодређено време у ЦСР на пословима јавних овлашћења на дан 31.12. 2023. према врсти послова и извору финансирања						
Извор финансирања	Руководећи	Стручни радници	Стручни сарадници	Административно Финансијски	Техничко особље	Укупно
Буџет Републике Србије	19	314	3	57	39	432
Буџет локалне самоуправе	5	83	17	1	0	106
Укупно	24	397	20	58	39	538

Табела 20.

Структура запослених радника на неодређено време на пословима јавних овлашћења у ЦСР на дан 31.12. 2023. године према старости, полу и врсти послова											
Старост	Руководећи		Стручни радници		Стручни сарадници		Административно Финансијски		Техничко особље		Укупно
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	
До 29	1	0	8	23	0	1	0	5	3	0	41
30 – 39	0	4	9	98	0	2	0	9	0	2	124
40 – 49	1	7	9	98	4	4	3	16	3	2	147
50 – 59	2	6	8	79	3	3	2	17	7	15	142
60 - 64	0	3	9	54	0	3	0	7	2	3	81
65+	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	3
Укупно	4	20	44	353	7	13	4	54	16	23	538

У старосној структури укупно запослених радника приближно су подједнако заступљени радници у две старосне групе (40-49 и 50-59 година), следе запослени у доби од 30 до 39 година (23%), а најмању групу (14,9%) чине најстарији радници.

Према врсти стручних послова, радници који обављају основне стручне послове чине 69,5% запослених на неодређено време и већина међу њима су жене, што социјалну заштиту чини традиционално женским подручјем рада. Поред основних стручних послова, на пословима супервизије било је ангажовано 7 % запослених на неодређено време; правне послове је обављало 20,7% а послове планирања и развоја 2,8% запослених стручних радника. Стручни послови у социјалној заштити групишу се према функцијама и природи радних процеса и исходима који настају у пружању услуга социјалне заштите.

Табела 21.

Број стручних радника у ЦСР на дан 31.12. 2023.					
према врсти уговора о раду/статуса запослености и врсти стручних послова					
Врста уговора о раду/статуса запослености	Врста стручних послова				Укупно
	Основни стручни послови	Супервизијск и послови	Правни послови	Послови планирања и развоја	
Уговор о раду на неодређено време	264	35	84	14	397
Уговор о раду на одређено време	60	0	16	0	76
Уговор о обављању привремених и повремених посл.	0	0	0	0	0
Уговор о делу	0	0	0	0	0
Уговор о ауторском делу	0	0	0	0	0
Уговор о волонтирању	0	0	0	0	0
Мировање радног односа	3	0	1	0	4
Плаћено одсуство	0	0	0	0	0
Неплаћено одсуство	9	0	0	0	9
Породиљско одсуство	12	0	3	0	15
Одсуство ради неге детета	1	0	0	0	1
Боловање	0	0	0	0	0
Одсуство ради посебне неге детета	0	0	0	0	0
Упућивање на рад код другог послодавца	0	0	0	0	0
Укупно	349	35	104	14	502

Табела 22.

Структура запослених стручних радника на неодређено време на дан 31.12. 2023. године					
према стручном профилу и врсти послова					
Стручни профил радника	Врста послова				Укупно
	Водитељ случаја	Супервизор	Водитељ случаја и супервизор	Други стручни радници	
Социјални радник	147	19	0	21	187
Психолог	46	8	0	7	61
Педагог	19	1	0	5	24
Специјални педагог	27	5	0	3	36
Андрагог	1	2	0	0	3
Социолог	0	0	0	5	5
Правник	0	0	0	74	74
Друго	6	0	0	1	7
Укупно	246	35	0	117	397

Водитељи случаја чине више од половине (62%) стручних радника, а послове супервизије обавља 8,8% укупно запослених на пословима социјалног рада.

Према стручном профилу, већина су социјални радници (47,1%), правници 18,6% и психолози 15,4%.

Од посебне важности за целокупну делатност ГЦСР јесте континуирана едукација и стицање знања запослених.

3.1. Простор и опрема/услови рада у 2023.

Законом о социјалној заштити предвиђено је поштовање минимума стандарда услуга социјалне заштите. Они се састоје од два дела: структурних и функционалних. Структурни стандарди се, између осталог, односе на простор и просторне услове за рад. Питање је да ли величина радног и других службених простора у центрима одговара потребама и намени. Просторни услови се третирају и у оквирима грађевинских и безбедносних стандарда. Градски центар за социјални рад у Београду за обављање своје делатности користи пословне просторије на територији 17 београдских општина.

Величина пословног простора Градског центра за социјални рад у Београду делимично одговара стандардима о условима рада центра, јер укупна површина пословног простора износи 8.403 м² са укупно 377 канцеларије које, изузев одељења Чукарица, Младеновац и Обреновац нису наменски предвиђене за делатност центра за социјални рад.

Опрема Градског центра за социјални рад, добрим делом, не и у потпуности, одговара захтевима редовне делатности. У току 2023. године општинска одељења располажу са 634 персоналних рачунара, 378 штампача, 73 скенера и 21 фотокопир апарата.

Део опреме и персоналних рачунара налази се у Општој служби, Одељењу за послове планирања и развоја, Саветовалишту за брак и породицу и у Одсеку за финансијско-рачуноводствене послове.

У 2023. години ГЦСР је располагао возним парком од 17 аутомобила. Возни парк опремом и квалитетом успева да испуни захтеве редовних делатности поготово ако се има у виду потреба за безбедношћу као и обавеза, значај и учесталост теренског рада и обилазака породица корисника услуга. Ипак, просечна старост возила је већа и треба и убудуће планирати инвестиције у овај део опреме, јер је врло битан за функционисање, узимајући у обзир територију коју покрива активност центра. Последњих година предузети су знатни напори на побољшању услова рада, али још увек не у потребном обиму и планираним темпом. Због стања објеката (монтажни и привременог карактера - у одељењу Земун, Сопот, Барајево) са великим тешкоћама спроводе се мере, стандарди и процедуре (противпожарне заштите, обезбеђује грејање и одржавање простора).

Приступачност објеката и доступност услуга у ГЦСР

Према стандардима делатности социјалне заштите пружање услуга корисницима организује на начин да се обезбеде услови за просторну, географску и економску доступност. Такође је битно уважавање физичких, културолошких и других врста различитости корисника. Поред тога, центар за

социјални рад као установа социјалне заштите треба да обезбеђује и слободан приступ информацијама о свом раду (у мери у којој неће угрожавати приватност својих корисника) у оквиру начела доступности социјалне заштите.

Приступачност објеката ГЦСР особама са инвалидитетом

У погледу приступачности центара за социјални рад особама са инвалидитетом, већина има рампе, рукохвате и приступачно приземље, а на сајту ГЦСР особама са оштећењем вида омогућене су све потребне информације. Физичка доступност је од изузетне важности за већи број потенцијалних корисника. Стога су ови индикатори физичке приступачности самих објеката центра за социјални рад истовремено показатељи бриге локалне заједнице о виталним интересима најугроженијих корисника. Ово се посебно односи на људе који имају потешкоће у кретању.

3.2. Усавршавање и обука запослених у ГЦСР

Обука и стручно усавршавање запослених (волонтера и новозапослених) је законом јасно дефинисано, као и обавеза стручног радника и стручног сарадника да се стручно усавршава. Континуирана едукација сходно новим стандардима и акредитовање нових програма и услуга је у складу са потребом сталног унапређења стручног рада и јачања професионалних капацитета запослених.

У циљу ефикасне примене Правилника о организацији, нормативима и стандардима рада центра за социјални рад и успостављању нове методологије рада, стручни радници у Градском центру за социјални рад се усавршавају у складу са позицијом на којој раде.

Градски центар за социјални рад поседује годишњи план обука и усавршавања стручних радника, а Одељење за послове планирања и развоја је формирало базу података о њиховом броју.

У следећој табели је приказан укупан број стручних радника који су похађали програме стручног усавршавања у извештајном периоду.

Табела 23.

Број стручних радника који су похађали програме стручног усавршавања у извештајном периоду	
Врста програма обуке или стручног усавршавања	Број радника
Програми обуке који су акредитовани у систему социјалне заштите	235
Програми обуке који нису акредитовани у систему социјалне заштите	80
Семинари, саветовања, конференције и друго	192
Неки други програми или усавршавања (академско усавршавање – специјализација, мастер и сл.)	7

У погледу садржаја обука покриване су теме које су актуелне у социјалној заштити из области у којима је дошло до значајних промена, а препознате су као начин личног усавршавања и праћења савремених токова у социјалној заштити. Неповољна епидемиолошка ситуација и проблем пандемије имали су за последицу значајно мањи број обука запослених у односу на претходни период.

Одговорност запослених у односу на кориснике

Положај корисника у току заштите, односно у процесу остваривања права и пружања услуга се мења од скоро сасвим пасивног, у време започетих реформи, у активан положај. То је положај у коме се кориснику пружа могућност избора услуге, а од корисника се истовремено захтева да преузме значајан део одговорности и да подели одговорност са центром за социјални рад и другим актерима заштите за постизање успеха у примени свих видова заштите. Законом је утврђено да све запослене (као и друге сараднике и актере) обавезује укупно 10 начела поштовања интегритета и достојанства корисника и да сваки располаже са 6 врста права корисника (право на информације, право на учешће у доношењу одлука, право на слободан избор услуга, право на поверљивост података, право на приватност и право на притужбу).

Корисник који није задовољан квалитетом пружене услуге, поступком или понашањем радника запослених као пружаоца услуга може поднети притужбу надлежном органу (члан 39. Закона)¹⁷.

Сврха рада по приговорима је вид осигурања заштите најбољег интереса појединачног корисника услуга центра за социјални рад. Деликатност и тежина животног проблема корисника са којима се суочава социјална заштита намећу неопходност позитивно конотиране контроле квалитета услуге и стручног рада. Сама институција приговора је знак отворености и сензибилности социјалне заштите.

Организација рада у ГЦСР

Према Правилнику о организацији центара за социјални рад, његово унутрашње уређење треба да омогући сагледавање и доследно управљање обимом посла, успостављање целовитог система одговорности, примерено управљање људским потенцијалима и адекватно сагледавање и вредновање уложеног стручног и другог рада сваког појединца.

Унутрашње организационе јединице образују се уколико је на стручним пословима у центру за социјални рад ангажовано најмање десет запослених са одговарајућом стручном спремом. Међутим, службе за заштиту одређених групација корисника - деце и младих или одраслих и старијих могу се образовати и уколико центар за социјални рад има најмање шест запослених стручних радника, по три у свакој служби, с тим да по један обавља и посао руководиоца службе.

¹⁷Право на притужбу, члан 39. Закона о социјалној заштити, 2011.

Како Градски центар за социјални рад у свом саставу има 17 општинских одељења у чијој је надлежности реализација непосредне заштите корисника у односу на величину одељења организоване су:

1. служба за заштиту деце и младих,
2. служба за заштиту одраслих и старих,
3. служба за правне послове, у оквиру које се налазе пријемна канцеларија и канцеларија за материјална давања.

Највећи број посебно организованих служби у одељењима Градског центра су службе за заштиту деце и младих, што је разумљиво имајући у виду велику рањивост деце у групама деце и младих који су на евиденцији у социјалној заштити. Служба за управно-правне послове оснива се када центар за социјални рад има најмање три радника на овим пословима, на пр. два правника и једног административног радника.

3.3. Градски центар за социјални рад и медију

Током 2023. године ГЦСР у Београду је забележио укупно 115 објава у електронским и писаним медијима. Највише објава забележено је у марту - 26, а најмање у јуну- четири објаве.

Табела 24.

ПИСАНИ МЕДИЈИ	Број објава	ТВ	Број објава	ИНТЕРНЕТ ПОРТАЛИ	Број објава	АГЕНЦИЈЕ / ОСТАЛО	Број објава
Блиц	16	РТС	13	Телеграф	2	Тањуг	4
Курир	8	Тв Прва	6	Беоинфо	2	ФПН	2
Српски телеграф	7	ТВ Нова	4	Нова.рс	2	Shockart	1
Вечерње новости	6	ТВ Euronews	4	24 седам	2		
Политика	6	ТВ Инсајдер	4	Еспресо	2		
Ало	2	ТВ К1	3	Сензор.ба	1		
Информер	1	ТВ Студио Б	3	Мондо	1		
Време	1	Н1	3	ВВС на српском	1		
		ТВ Уна	2	Машина	1		
		TV Aljazeera	2				
		ТВ Маг	1				
		ТВ Пинк	1				
		ТВ Коперникус	1				
УКУПНО	47		47		14		7

Највећи број објава, тачније 78, представља писане одговоре и званична саопштења ГЦСР-а, на разна питања која су у овом периоду окупирали јавност (телевизијске објаве одређеном броју случајева биле су писана саопштења ГЦСР), а гостовања и изјаве директора (17) и стручних радника Градског центра (23) чине мањи део од укупно 115 објава (у појединим објавама, прилозима и емисијама била су два саговорника из ГЦСР).

На сајту Градског центра за социјални рад у Београду www.gcsrbg.org објављена су укупно 34 текста, а објављен је и 36. и 37. број магазина „Живот заједно“ који се шаље електронским путем и може се бесплатно преузети на интернет страници ГЦСР-а.

На основу професионалног и одговорног извештавања, у 2023. години, као добар медијски партнер ГЦСР-а издваја се агенција Тањуг, ТВ Студио Б, Радио-телевизија Србије, као и портал Беоинфо. У извештавњу „квалитетних медија“ водило се рачуна да подаци о појединачним случајевима буду заштићени основним законима, поштовало се право на приватност корисника, преовладало је објективно и професионално извештавање у односу на сензационализам и непроверене информације. У 2023. години укупно 26 објава било је резултат промотивних активности ГЦСР, било да су извештаји са изјавама са догађаја или саопштења која је ГЦСР пласирао у медије о својим активностима. Све ове објаве су биле афирмативни текстови или прилози

(психолошка подршка услед трагедија које су се догодиле у мају месецу у ОШ „Владислав Рибникар“ и селима поред Младеновца, промотивне активности програма и третмана који се реализују у Саветовалишту за брак и породицу - борба против насиља над женама, у породици, над децом, затим улога центра у решавању проблема „деце улице“ финансијска помоћ родитељима тројки, четворки и дуплих близанаца, збрињавање бескућника).

Медији су објављивали и обрађивали теме **везане за расветљавање конкретних случајева делатност, статистичке податке за различита права и услуге из области рада ГЦСР, затим за процедуру, начин и услове рада у ГЦСР.** У фебруару месецу у Градском центру одржана је и обука за руководиоце под називом „Унапређење комуникације, сарадње и изградње партнерских односа са медијима“ коју је је организовало Министарство за бригу о породици и демографију, у сарадњи са УНДП и Асоцијацијом центара за социјални рад. Циљ обуке је да се оствари разумевање и подршка, као и да се утиче на изградњу поверења између јавности центара за социјални рад, посебно имајући у виду област породично правне заштите која је у надлежности центара за социјални рад и Министарства за бригу о породици и демографију.

У 2023. годину медијска активност Градског центра одвијала се искључиво уз сагласност директора и уз писану сагласност Министарства за рад запошљавање, борачка и социјална питања за теме из области које су у надлежности овог министарства (у складу са Инструкцијом о поступању у вези са реализовањем медијских активности Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања од 19. фебруара 2020. године), а од октобра месеца 2022. године и уз сагласност Министарства за бригу о породици и демографију. На основу спроведеног мониторинга у извештајној години, закључено је да постоји потреба за повећањем броја афирмативних текстова и прилога у којима се промовишу права и услуге из области социјалне и породично правне заштите.

4. КОРИСНИЦИ УСЛУГА ГРАДСКОГ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД

4.1. Укупан број корисника

Право на социјалну заштиту имају појединци и породице којима је неопходна друштвена помоћ и подршка у савладавању социјалних и животних тешкоћа, а законом утврђена права и услуге социјалне заштите остварују преко Центра за социјални рад.¹⁸

На евиденцији Градског центра за социјални рад у Београду у току 2023. године било је **107.197** корисника социјалне и породично-правне заштите, што чини 6,37% укупне популације града Београда.¹⁹

Табела 25.

Година	Број корисника	Ланчани индекс
2006	68.340	-
2007	70.431	103.06
2008	73.927	104.96
2009	77.414	104.72
2010	82.833	107.00
2011	85.124	102.76
2012	91.139	107.07
2013	98.384	107.95
2014	92.356	93.87
2015	94.362	102.17
2016	101.213	107.26
2017	107.806	106.51
2018	113.434	105.22
2019	114.215	100,69
2020	114.734	100.45
2021	115.720	100.86
2022	113.978	98.49
2023	107.197	94.05

Упоредни преглед броја корисника карактерише континуирани раст, с изузетком прве године посматраног периода (2006.), што је директна последица друштвено-економских реформи и уласка у процес транзиције. Од 2019. године приметан је тренд смањења броја корисника, тако да је у извештајној години њих мање за око 6%. До смањења броја корисника дошло је у свим старосним групацијама, а највеће смањење је забележено у старосној групи деце (21%). У односу на претходну годину евидентиран је већи број старијих корисника за 10,5% (табела бр.26).

¹⁸ Закон о социјалној заштити ("Сл. гласник РС", бр. 24/2011)

¹⁹ Процент корисника односи се на укупан број становника према процени средином 2021. године.

Табела 26.

Укупан број корисника ГЦСР	2022	2023	Индекс 2023/2022
Деца	33.052	26.152	79.12
Млади	8.833	8.701	98.50
Одрасли	47.981	45.708	95.26
Старији	24.112	26.636	110.47
Укупно	113.978	107.197	94.05

По себи се разуме да велике разлике у концентрацији становништва по појединим подручјима повлаче и значајне разлике у територијалном размештају корисника социјалне заштите. Подаци о уделу корисника социјалне и породично-правне заштите у укупном становништву показују да се потребе за интервенцијом центра испољавају у различитом обиму по појединим подручјима, тако да највећи релативни удео имају приградске општине Сопот, Лазаревац, Сурчин и Младеновац, као и градске Чукарица, Стари град и Врачар.²⁰

Смањење броја корисника забележено је у готово свим одељењима ГЦСР (осим Гроцке, Лазаревац и Старог града). Можемо претпоставити да је значајније повећање корисника од 28,4% у одељењу Стари град, не само последица већег броја евидентираних старијих корисника (39%), него и последица демографског профила општине, односно, веће концентрације старијег становништва којем су потребне различите врста помоћи и подршке. Примера ради, према званичним подацима Републичког завода за статистику највећем ризику од сиромаштва управо је изложено становништво старије од 65 година, посебно једночлана старачка самачка домаћинства (37,5%) у којима се континуирано повећава стопа ризика од сиромаштва у групи старијих жена (феминизација сиромаштва).²¹

²⁰ Учешће и расподела корисника социјалне заштите у појединим општинама Београда последица је и њихове развијености, основних економских и показатеља регионалног развоја. Примера ради, општина Сопот, поред изузетно неповољних демографских индикатора, спада у најнеразвијеније, на рангу Београдске области са највећом стопом сиромаштва и са најнижим подстицајем регионалног развоја. Више података: ДевИнфо и Агенција за привредне регистре (АПР).

²¹ Извор: РЗС „Сиромаштво и социјална неједнакост 2022., Саопштење, октобар 2023. „Потрошња, приходи и услови живота“

Кретање укупног броја корисника – Одељења ГЦС

Табела 27.

Одељења ГЦСР	Број корисника		Индекс 2023/2022	Број становника Попис 2022	Удео корисника соц. зашт. у укупном броју станов.2023
	2022	2023			
Барајево	1.235	1.199	97.08	26.431	4.54
Вождовац	10.677	10.330	96.75	174.864	5.91
Врачар	4.656	3.735	80.22	55.406	6.74
Гроцка	5.331	5.662	106.21	82.810	6.84
Звездара	9.233	8.619	93.35	172.625	4.99
Земун	9.094	9.062	99.65	177.908	5.09
Лазаревац	4.636	4.888	105.43	55.146	8.86
Младеновац	4.492	3.824	85.13	48.683	7.85
Нови Београд	12.810	11.777	91.93	209.763	5.61
Обреновац	5.649	4.582	81.11	68.882	6.65
Палилула	13.481	11.674	86.60	182.624	6.39
Раковица	6.043	5.654	93.56	104.456	5.41
Савски венац	1.646	1.511	91.80	36.699	4.11
Сопот	3.469	2.874	82.85	19.126	15.03
Стари Град	2.418	3.105	128.41	44.737	6.94
Сурчин	4.032	3.944	97.82	45.452	8.68
Чукарица	15.076	14.757	97.88	175.793	8.39
УКУПНО	113.978	107.197	94.05	1.681.405	6.37

Према нормама које уређују начин евиденције у области социјалне и породично-правне заштите, узраст је један од основних критеријума за разврставање корисника. На бази тог класификационог принципа диференцирају се четири основне групације: деца, млади, одрасли и старији корисници

Табела 28.

Укупан број корисника у регистру ЦСР на активној евиденцији у току 2023. године према старости и полу						
Корисници по узрасту	Број корисника на активној евиденцији у току извештајног периода (01.01. - 31.12.)		Укупно	Број корисника на активној евиденцији 31.12.		Укупно
	М	Ж		М	Ж	
Деца (0-17)	14.205	11.947	26.152	12.240	10.103	22.343
Млади (18-25)	4.685	4.016	8.701	3.897	3.389	7.286
Одрасли (26-64)	21.058	24.650	45.708	17.537	20.408	37.945
Старији (65 и више)	10.165	16.471	26.636	8.574	13.807	22.381
Укупно	50.113	57.084	107.197	42.248	47.707	89.955

У погледу старосне структуре корисника, као и претходних година, најзаступљенија су одрасла лица која чине 42,6% евидентираних; старији (24,8%) и малолетни (24,4%) приближно су подједнако заступљени, а најмању старосну групу чине млади (8,1%).

Као што се може видети на следећем графикону, кретање укупног броја корисника у посматраном периоду показује њихово континуирано и релативно уједначено повећање од 2018. године, да би у извештајној години дошло до њиховог пада од 6%.²²

Графикон 19.

Табела 29.

Старосне групе корисника		2022	2023	Индекс 2023/2022
Деца	(0-17)	33.052	26.152	79.12
Млади	(18-25)	8.833	8.701	98.50
Одрасли	(26-64)	47.981	45.708	95.26
Старији	(65 и више)	24.112	26.636	110.47
Укупно		113.978	107.197	94.05

²² Од почетка посматраног периода, број корисника био је у сталном порасту; у поређењу са 90-тим, 2001. године, забележен је раст од чак 23,7%, а 2005. и 2006. долази до њиховог пада за око 5%.

Кретање броја корисника (флукуација корисника) у извештајном периоду

Табела 30.

Кретање броја корисника у ГЦСР у току 2023. године					
	Пренети	Новоевидентирани	Реактивирани	Укупно	Стављени у пасиву
Деца (0-17)	15.522	9.803	827	26.152	3.791
Млади (18-25)	6.068	2.290	343	8.701	1.518
Одрасли (26-64)	30.368	13.981	1.359	45.708	7.988
Старији (65 и више)	18.841	7.163	632	26.636	4.378
Укупно	70.799	33.237	3.161	107.197	17.675

У складу са бројчаном заступљеношћу појединих старосних група у укупном броју корисника, очекиван је и број новоевидентираних, тако да је међу њима највећи број одраслих и деце. Током године из система социјалне заштите (стављени у пасиву) изашло је 16,5% корисника, две трећине корисника наставило је да користи услуге и права из области социјалне заштите, док се око 3% корисника вратило у систем. Сваки појединац и породица којима је неопходна друштвена помоћ ради савладавања социјалних и животних тешкоћа има право на социјалну заштиту, односно може, ако у складу са законом испуњава услове, бити корисник социјалне заштите и центра за социјални рад. Права на социјалну заштиту се обезбеђују пружањем услуга социјалне заштите и материјалном подршком. Услуге су активности социјалне заштите којима се пружа подршка и помоћ појединцу и породици ради побољшања (очувања) квалитета живота, отклањања или ублажавања ризика од неповољних животних околности, а материјалном подршком се обезбеђује егзистенцијални минимум и подршка за социјално укључивање корисника. Корисници социјалне заштите су по правилу држављани Србије, али могу бити страни држављани, као и лица без држављанства. Старатељи, хранитељи и усвојитељи као и неке друге особе које у својству клијената такође користе одређене услуге центра за социјални рад, иако користе услуге нису и непосредно корисници социјалне заштите већ услуге центра користе да би, учествовали или сарађивали у остваривању заштите.

4.2. Старосне групе корисника према оствареним правима, примењеним мерама и пруженим услугама у Градском центру за социјални рад

4.2.1. Деца

Законом о социјалној заштити (чл.41) прописано је да дете може бити корисник центра за социјални рад када му је услед породичних или неких других животних околности угрожено здравље, безбедност и развој, односно ако је извесно да без подршке социјалне заштите не може да достигне оптимални ниво развоја.²³

Табела 31.

Број деце на активној евиденцији ЦСР у току године и на дан 31.12. 2023. према узрасту и полу						
Узрасне групе	Укупан број деце у току године		Укупно	Број деце на дан 31.12. 2023.		Укупно
	М	Ж		М	Ж	
0 - 2	1.067	949	2.016	905	781	1.686
3 - 5	1.895	1.608	3.503	1.617	1.355	2.972
6 - 14	7.580	6.520	14.100	6.637	5.564	12.201
15-17	3.663	2.870	6.533	3.081	2.403	5.484
Укупно	14.205	11.947	26.152	12.240	10.103	22.343

У односу на претходну годину, у Градском центру за социјални рад, евидентиран је за петину мањи број малолетних корисника и, као и претходних година, најбројнију групацију међу њима чине деца узраста од 6 до 14 година (53,9%).

Посматрано по појединим корисничким групама (Табела бр. 32) најбројнија су социо-материјално угрожена деца (20,7%) и деца чији се родитељи споре око вршења родитељског права (20,3%).

Ови подаци такође илуструју општу слику и профил сиромаштва у друштву, јер према званичним подацима стопа ризика од сиромаштва деце 2022. била је готово једнака стопи сиромаштва укупне популације (20,3% наспрам 20%). Већем ризику од сиромаштва управо су изложена домаћинства са децом, па је тако свако четврто домаћинство са двоје одраслих и троје или више издржаване деце (26,6%) било у ризику од сиромаштва. Најугроженија су деца која живе у вишечланим породицама, деца у сеоским домаћинствима и деца у ромским насељима. У 2020. години 10,6% деце узраста 0-13 година налазило се у условима апсолутног сиромаштва, што је представљало највишу стопу апсолутног сиромаштва у односу на остале старосне групе. Различита истраживања и анализе на тему сиромаштва код деце указала су на нека обележја дечијег сиромаштва од којих су: већина сиромашне деце живи у домаћинствима чији су чланови суочени са проблемом незапослености; ризик сиромаштва знатно је већи у домаћинствима са троје и више деце; сиромаштво код деце посебно је изражено код породица које примају новчану социјалну помоћ и у којима су присутни вишеструки проблеми. Као веома сложен проблем, решавање проблема сиромаштва код деце захтева јасан и темељан приступ, пре

²³ „Службени гласник РС, бр. 24/2011; у овој групи корисника према Закону налазе се деца до навршених 17 година, 11 месеци и 31 дан.

свега, на плану успостављања координације одговарајућих тела у системима здравства, образовања и социјалне заштите.

Због високог ризика у ком се налазе деца из породица са поремећеним породичним односима, Центар за социјални рад (у својству органа старатељства) пружа стручну помоћ у разрешавању зачетих сукоба и примењује мере породично-правне заштите личности, права и интереса малолетника угрожених процесима дезинтеграције породице и престанком брачне или ванбрачне заједнице родитеља. Начелно добро постављен организациони и стручни приступ у заштити материјално угрожене деце, који не подразумева само интервенције у виду материјалних давања, будући да се ради о деци која често потичу из дисфункционалних породица, неретко је рутински, посебно у домену надзора над вршењем родитељског права.

Ризику од занемаривања или насиља у породици посебно су изложена деца која живе и одрастају у социо-материјално угроженим породицама, породицама чији се родитељи споре око вршења родитељског права, као и деца са проблемом у понашању. Током извештајне године евидентирано је 2.111 деце жртава насиља и занемаривања.

Основне мере за заштиту детета које спроводи центар су мере усмерене на јачање позитивних породичних снага, а спроводе се кроз институт породично-правне заштите, надзор над вршењем родитељског права чија је примена неопходна у ситуацијама када родитељи неадекватно обављају родитељске дужности, што има за последицу угрожавање развоја и интереса детета.

Табела 32.

Број деце у ЦСР према корисничким групама/поступцима и узрасту у току 2023. године					
Корисничке групе	Узраст				Укупно
	0-2	3-5	6-14	15-17	
Деца под старатељством (сва деца под старатељством: и у породици и на смештају)	263	228	993	509	1.993
Деца жртве насиља и занемаривања	241	288	1.168	414	2.111
Деца са неадекватним родитељским старањем	130	151	668	229	1.178
Деца са проблемима у понашању и у сукобу са законом	0	0	816	1.764	2.580
Деца чији се родитељи споре око начина вршења родитељског права	626	1.096	2.902	690	5.314
Деца чије су породице корисници НСП и других видова материјалних давања	267	346	3.635	1.178	5.426
Деца ОСИ	179	511	1.812	507	3.009
Деца у поступцима одређивања личног имена	9	7	0	1	17
Деца у поступцима располагања имовином	8	17	118	64	207
Деца у поступцима: сагаласност за малолетнички брак	0	0	0	2	2
Деца жртве трговине људима	1	0	3	6	10
Деца страни држављани без пратње	8	1	12	7	28
Деца која живе и раде на улици (деца улице)	1	4	21	6	32
Деца повратници/из реадмисије	0	0	1	2	3
Остала деца	785	1.207	3.918	2.114	8.024
Укупно	2.518	3.856	16.067	7.493	29.934

Према Породичном закону орган старатељства има могућност да реагује применом две врсте мера надзора над вршењем родитељског права: **превентивног и корективног надзора.**

Превентивним надзором над вршењем родитељског права се реализује доношење одлука којима се омогућава родитељима да врше родитељско право (одређивање личног имена, промена личног имена, располагање имовином малолетногштићеника). Током 2023. године донета су решења о мерама превентивног надзора за 90 деце према чијим родитељима је донета ова мера. Корективним надзором се родитељ упозорава на недостатке у вршењу родитељског права и према родитељима 12 деце предузете су мере корективног надзора: упозорење родитељима о недостацима у вршењу родитељских права и захтев родитељима да положи рачун о управљању имовином детета. Угроженост детета у мери која је процењена као „довољна“ да изазове интервенцију органа старатељства може бити последица тешкоћа у родитељском функционисању. Ове тешкоће се могу манифестовати у неадекватном или неуспешном остваривању заштитне и васпитне функције родитеља. У овој фази орган старатељства дужан је да:

- упозори родитеље на недостатке у вршењу родитељског права
- да им пружи потребну стручну и другу помоћ у циљу правилног одгајања детета
- да упути родитеље да се сами или са дететом обрате одговарајућој здравственој установи специјализованој за посредовање у породичним односима.

У ситуацијама када се дете налази у озбиљној и непосредној опасности орган старатељства је овлашћен да предузима мере издвајања детета/деце из породице и током године из породица је издвојено 68 деце.

Табела 33.

Број деце која су у току 2023. године издвојена из биолошке породице према узрасту и полу										
Број деце	0 - 2		3 - 5		6 - 14		15 - 17		Укупно М	Укупно Ж
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж		
Број деце	4	11	8	4	19	14	6	2	37	31
Укупно	15		12		33		8		68	

Најстрожија мера према родитељима који неадекватно врше родитељско право је **мера лишења родитељског права**, о којој искључиво одлучује надлежни суд. Што се тиче органа старатељства, његова улога обухвата покретање поступка, достављање налаза и мишљења суду и привремену старатељску заштиту детета у поступку. У следећој табели су изложени подаци о пословима центра у вршењу јавних овлашћења која се односе на заштиту малолетника.

Табела 34.

Налази и стручно мишљење на захтев суда, у парницама у којима се одлучује о заштити права детета или о вршењу, односно лишењу родитељског права у току 2023. године	
Поступак пред судом	Број деце
Вршење родитељског права	1.945
Регулисање личног односа детета и родитеља	251
Извршни поступак у регулисању виђања детета и родитеља	29
Издржавање детета	24
Лишење родитељског права	53
Кривични поступак против родитеља због занемаривања и злостављања детета	7
Прекршајни поступак	0
Поступак за заштиту права детета	19
Укупно	2.328

Старатељство

Према Породичном закону под **старатељство** се ставља дете без родитељског старања или пунолетно лице које је лишено пословне способности. Одлуку о стављању под старатељство доноси орган старатељства. Старатељство је један од кључних инструмената породично-правне заштите чијом применом се осигурава заштита личности, интереса и права малолетних особа у ситуацијама угрожености њиховог психофизичког и социјалног развоја, која може бити последица деловања различитих фактора, као што су: одсуство родитељског старања, неадекватно вршење родитељског права праћено материјалном необезбеђеношћу и др.

Табела 35.

Број решења о примени СТАЛНЕ старатељске заштите донетих у току 2023. године (нови корисници) према старости и полу детета			
Узраст	Пол		Укупно
	М	Ж	
0 - 2	4	2	6
3 - 5	7	7	14
6 - 14	25	29	54
15 - 17	12	20	32
Укупно	48	58	106

У следећој табели могу се видети разлози примене старатељске заштите за децу која су као нови корисници евидентирани 2023. године.

Табела 36.

Број решења о примени мере СТАЛНЕ старатељске заштите донетих у току 2023. године према разлогу примене мере и полу детета			
Разлог примене мере старатељске заштите	Број деце		Укупно
	М	Ж	
Родитељи преминули	20	19	39
Родитељи непознати	6	13	19
Родитељи лишени родитељског права, односно пословне способности	21	24	45
Родитељи који нису стекли пословну способност	1	2	3
Укупно	48	58	106

Када посматрамо разлоге примене старатељске заштите уочавамо да је већина деце стављена под старатељство због лишења родитељског права, што подразумева његову злоупотребу и грубо занемаривање дужности из садржине родитељског права.

Табела 37.

Број решења о примени СТАЛНЕ старатељске заштите на дан 31.12. 2023. према старости и полу детета			
Узраст	Пол		Укупно
	М	Ж	
0 - 2	18	17	35
3 - 5	27	34	61
6 - 14	177	156	333
15 - 17	97	94	191
Укупно	319	301	620

Табела 38.

Вршиоци дужности старатеља према решењу о СТАЛНОМ старатељству на дан 31.12. 2023. и према броју деце за коју обављају дужност старатеља	
Вршилац дужности старатеља	Број деце
Старатељ - физичко лице	329
Непосредни старатељ	291
Укупно	620

Породични закон разликује старатељство и привремено старатељство. Орган старатељства може одлучити да постави привременог старатеља детету чији родитељи нису одлуком суда лишени родитељског права ако процени да је то неопходно ради привремене заштите личности, права или интереса детета. У току 2023. године под привременим старатељством био је 919 малолетника. Привремено старатељство подразумева обуставу права родитеља на вршење родитељског права постављањем детету привременог старатеља и најчешће доношење одлуке о измештању детета из угрожавајућег породичног окружења и смештаја детета у другу (сродничку или хранитељску породицу, односно одговарајућу установу). У 2023. години ГЦСР је наставио са активностима збрињавања малолетне деце/страних држављана без пратње.

Евидентирано их је 28, а највећи број ове деце су дечаџи узраста 6-14 година. Центар за социјални рад је у односу на ову корисничку групу најчешће обезбеђивао смештај у прихватилиште и привремену старатељску заштиту. Такође, одељења ГЦСР су евидентирала и 32 деце која живе и раде на улици (деца улице).

Усвојење

Усвојење, као посебан облик заштите деце (без родитељског старања) и као породично-правни однос у смислу остваривања права сваког појединца да планира обим своје породице, у домену социјалне заштите, између осталог, има за циљ смањење броја деце у установама и унапређење развоја усвојења, хранитељства и алтернативних облика заштите деце у природном породичном окружењу. У току 2023. године за свега десторо деце донета су решења за заснивање усвојења.

Графикон 20.

У посматраном периоду (2006 - 2022) може се уочити да усвојење има осцилаторне тенденције и, гледано у просеку, до извештајне године, годишње се реализовало 21 усвојење.

У наредним табелама дати су подаци о деци која су током извештајног периода била на смештају и подаци о деци за које је пружена материјална подршка током 2023. године у ГЦСР.

Табела 39.

Укупан број деце корисника смештаја на евиденцији ГЦСР према узрасту и полу у току 2023. године											
Врста смештаја	0 - 2		3 - 5		6 - 14		15 - 17		Укупно	Укупно	Укупно
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	
Смештај у сродничку хранитељску породицу	1	0	1	3	25	21	13	18	40	42	82
Смештај у другу хранитељску породицу	17	18	27	35	142	134	49	47	235	234	469
Домски смештај	19	14	10	8	60	55	28	38	117	115	232
Укупно	37	32	38	46	227	210	90	103	392	391	783

У 2023. години на породичном смештају је боравило 551 дете и највећи број био је у другој хранитељској породици (85%), док је 29,6% смештене деце институционално збринато. Смештајем се обезбеђује психофизички развој и социјализација деце до повратка у природну породицу или оспособљавања за самостални живот.

Материјална подршка пружена је за **3.231** малолетника, а у највећем броју деца су користила право на помоћ и негу другог лица, односно, право на увећану помоћ и негу другог лица.

Табела 40.

Укупан број деце обухваћен материјалном подршком у току 2023. године	
Број деце чланова породице корисника НСП	788
Број деце обухваћен правом на помоћ и негу другог лица	1.319
Број деце обухваћен правом на увећану помоћ и негу другог лица	1.124
Укупно	3.231

4.2.2. Пунолетни корисници (млади, одрасли и старији)

Градски центар за социјални рад велики део нормативно утврђених обавеза реализује према пунолетним корисницима, међу којима су материјална подршка, институционална и ванинституционална заштита и пружање разних видова породично-правне заштите.

Следи преглед основних података о пунолетним корисницима који су током 2023. године били на евиденцији Градског центра за социјални рад

Табела 41.

Број пунолетних корисника у ЦСР према корисничким групама и старости у току 2023. године					
Корисничке групе	Млади (18 - 25)	Одрасли (26 - 64)	Старији (65 - 79)	Старији (80 +)	Укупно
Особе под старатељством - сви пунолетни корисници под старатељством: и у породици и на смештају	423	3.032	1.654	1150	6.259
Жртве насиља, занемарене особе и у ризику од занемаривања	790	4.963	785	119	6.657
Особе које се споре око вршења родитељског права	318	3.434	378	14	4.144
Особе са инвалидитетом	843	5.974	3.965	3172	13.954
Особа са друштвено неприхватљивим понашањем	779	981	96	5	1.861
Особе које имају потребе за смештајем - домски или породични смештај	353	2.535	3.255	322	6.465
Материјално угрожене особе	2.311	18.339	6.788	894	28.332
Страни држављани и лица без држављанства у потреби за социјалном заштитом	2	8	1	0	11
Жртве трговине људима	1	2	0	0	3
Бескућници	4	85	36	1	126
Остали	3.294	10.603	4.681	2.277	20.855
Укупно	9.118	49.956	21.639	7.954	88.667

Као и претходних година, у корисничким групама пунолетних корисника најзаступљеније су материјално угрожене (35%) и особе са инвалидитетом (17,2%). Сиромаштво, као најизраженији проблем код пунолетних корисника илуструју и поједини званично објављени подаци који, између осталог, указују да су «Посматрано према старости, лица стара 65 и више година била највише изложена ризику од сиромаштва – 22,6%, као и лица старости од 55 до 64 године – 21,6%. Стопа ризика од сиромаштва према најчешћем статусу у активности, за лица стара 18 и више година, показује да је 49,2% незапослених лица било изложено ризику од сиромаштва. Самозапослена лица имала су већу стопу ризика од сиромаштва од лица запослених код послодавца, 11,2% у односу на 5,6%. За пензионере ова стопа износила је 19,7%.²⁴ Поред старијег дела становништва који је изложен већим ризицима од сиромаштва, међу посебно осетљиве друштвене групе спадају и Роми, имајући у виду њихов неадекватан приступ образовању, већу стопу незапослености, неадекватне услове становања, ограничене приступе здравственим и другим услугама, генерално, низак животни стандард и маргиналан положај у друштву.

²⁴ Извор: РЗС „Сиромаштво и социјална искљученост 2022“ - Стопа ризика од сиромаштва представља показатељ финансијског сиромаштва, а стопом ризика од сиромаштва или социјалне искључености мери се мултидимензионално сиромаштво. „Стопа ризика од сиромаштва представља проценат лица чији је расположиви еквивалентни приход нижи од прага ризика од сиромаштва, који је у 2022. износио 26 509 динара просечно месечно за једночлано домаћинство. Ова стопа не показује колико лица је стварно сиромашно, већ колико њих има приход нижи од прага ризика од сиромаштва. Праг ризика од сиромаштва за домаћинство с двоје одраслих и једним дететом млађим од 14 година износио је 47 715 динара, док је за четворочлано домаћинство с двоје одраслих и двоје деце млађе од 14 година износио 55 668 динара. Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености показује проценат лица која су у ризику од сиромаштва, или су изразито материјално и социјално ускраћена, или живе у домаћинствима веома ниског интензитета рада“.

Старатељство је један од кључних института породично-правне заштите чијом применом се осигурава заштита личности, интереса и права пунолетних лица која су лишена пословне способности. Старатељство и његова примена спадају у најсложенији део стручног рада у примени породично-правне заштите. Орган старатељства се континуирано суочава са тешкоћама при избору особа које ће адекватно вршити старатељску заштиту, релативно дугим трајањем поступка лишавања пословне способности од стране суда, проблемима око пописа и заштите имовине лица под старатељством, као и недовољном законском прецизношћу у тумачењу степена поремећаја менталног здравља. У Породичном закону осим старатељства предвиђено је и привремено старатељство. Оно подразумева доношење решења о постављању привременог старатеља одраслом или остарелом лицу, које по правилу није лишено пословне способности, у ситуацијама које су предвиђене чл. 132. Породичног закона.²⁵

Као што се може видети у наредној табели, у укупном броју пунолетних лица под старатељством, најзаступљенију групу (69,8%) чине одрасли корисници.

Табела 42.

Укупан број решења о сталном старатељству, према евиденцији из старатељских књига на дан 31.12. 2023. према старости и полу корисника			
Старост корисника са решењем о сталном старатељству	Број корисника		Укупно
	М	Ж	
Млади	113	68	181
Одрасли	1.072	812	1.884
Старији	269	365	634
Укупно	1.454	1.245	2.699

Привременим старатељством обухваћена је привремена заштита личности, права и интереса одраслог лица и за пунолетне кориснике донето је 2.540 одлука о постављању привременог старатеља. Док старатељство обезбеђује старање о личности штићеника, његово заступање, прибављање средстава за издржавање, те заштиту, односно управљање и располагање имовином штићеника, дотле привремено старатељство обезбеђује правну заштиту за поједине послове или поједину врсту послова, односно само за разрешење одређене спорне ситуације док она траје. У погледу лишавања пословне способности током 2023. године, за

²⁵ Извор: Породични закон, "Сл. гласник РС", бр. 18/2005, 72/2011 - др. закон и 6/2015 „Орган старатељства може одлучити да постави привременог старатеља штићенику, као и детету под родитељским старањем односно пословно способном лицу ако процени да је то неопходно ради привремене заштите личности, права или интереса тих лица. Под условима из става 1 овог члана орган старатељства дужан је да постави привременог старатеља:

1. лицу чије је боравиште непознато, а оно нема законског заступника или пуномоћника;
2. непознатом сопственику имовине;
3. лицу чији су интереси у супротности са интересима његовог законског заступника, односно лицима која имају супротне интересе а истог законског заступника (колизијски старатељ);
4. страном држављанину који се налази или има имовину на територији Републике Србије;
5. лицу које захтева да му буде постављен привремени старатељ и за то наведе оправдан разлог;
6. другом лицу када је то предвиђено законом.

Одлуком о постављању привременог старатеља одређује се правни посао или врста правног посла коју он може предузети у зависности од околности сваког конкретног случаја.

125 корисника донета је правоснажна судска одлука о лишавњу пословне способности.

Услуге домског смештаја у највећем броју користе одрасла и старија лица, док се младе особе приближно подједнако налазе на породичном смештају и у установи. У погледу старосно-полне структуре, највећи број корисника смештаја су старије особе женског пола које се налазе у домовима (35,8% од укупног броја смештених у домове) и претежно бораве у Геронтолошком центру. На породичном смештају било је свега око 5% пунолетних, углавном младих особа.

Табела 43.

Број пунолетних корисника смештаја на евиденцији ЦСР у току 2023. године према врсти смештаја, старости и полу корисника									
Врста смештаја	Млади		Одрасли		Старији		Укупно	Укупно	Укупно
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	
Породични смештај у сродничку хранитељску породицу	10	12	0	2	0	2	10	16	26
Породични смештај у другу породицу	26	28	6	7	1	1	33	36	69
Домски смештај	52	38	386	352	582	969	1.020	1.359	2.379
Укупно	88	78	392	361	583	972	1.063	1.411	2.474

Домско збрињавање појединих категорија корисника отежано је из више разлога, пре свега, због недостатка смештајних капацитета и неадекватног збрињавања особа са одређеном врстом и степеном инвалидитета услед непостојања специјализованих установа за поједине категорије инвалидности. Закон о социјалној заштити предвиђа, кроз поступак лиценцирања пружаоца услуга, да прошири капацитете за смештај одраслих и старијих и тиме убрза смештај корисника који имају потребу за збрињавањем у институцији.

4.2.3. Социо-материјално угрожене породице

У складу са Законом о социјалној заштити (чл. 81.), право на новчану социјалну помоћ (у даљем тексту НСП) припада појединцу, односно породици, који својим радом, приходима од имовине или из других извора остварују приход мањи од износа новчане социјалне помоћи утврђеног поменутиим законом. Закон уводи и право на увећану и временски ограничену новчану социјалну помоћ, које може остварити појединац који је неспособан за рад, односно породица чији су сви чланови неспособни за рад.

У приказу размера социјално-заштитне интервенције Градског центра поводом материјалне угрожености (сиромаштва), најважнији су подаци о породицама (домаћинствима) које остварују право на новчану социјалну помоћ. Као што се може видети на следећем графикону, кретање укупног броја породица/корисника НСП у посматраном периоду показује осцилаторна кретања, са тенденцијом њиховог смањења, које је у односу на претходну годину износило 14,4%. Гледано по појединим општинама Београда (таб. 44) ове породице у већини чине испод 1% удела у укупном броју домаћинстава општине.

Графикон 21.

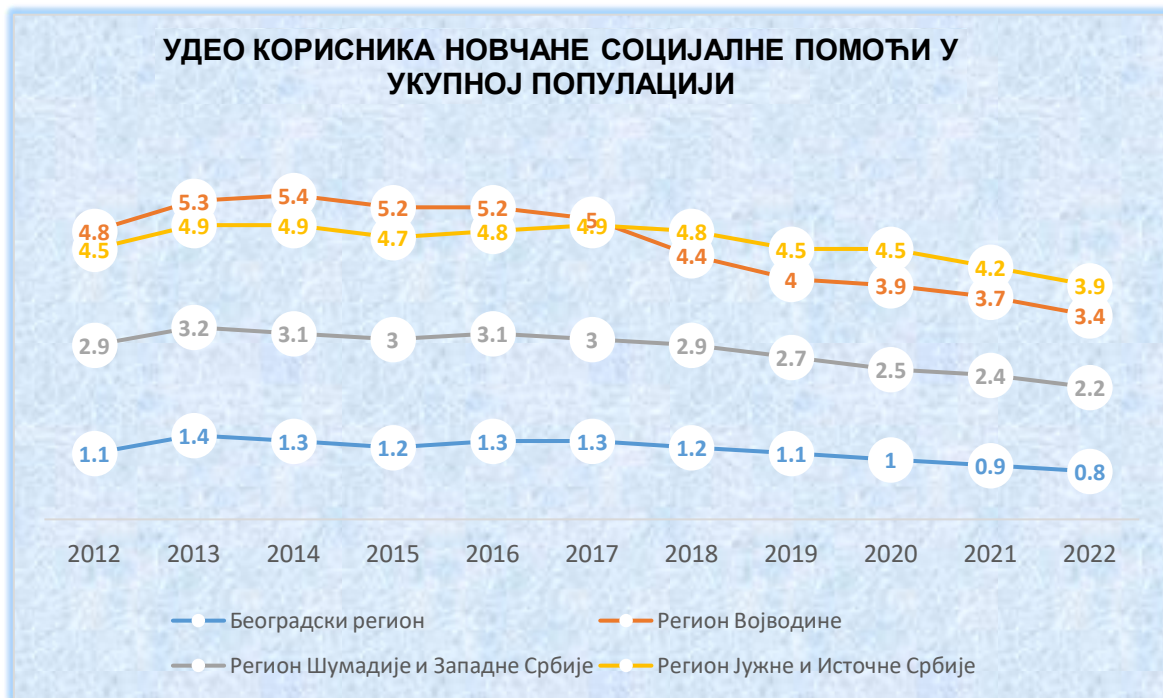

Табела 44.

Укупан број породица НСП					
Одељење ГЦСР	2021	2022	2023	Укупан број домаћинства Попис 2022.	% учешћа НСП породица
Барајево	104	112	114	10.209	1.12
Вождовац	477	461	338	73.032	0.46
Врачар	170	132	105	26.959	0.39
Гроцка	303	324	313	31.333	1.00
Звездара	670	620	644	76.532	0.84
Земун	574	487	415	70.585	0.59
Лазаревац	480	420	338	20.426	1.65
Младеновац	295	235	203	17.159	1.18
Нови Београд	595	594	512	88.848	0.58
Обреновац	179	161	138	25.156	0.55
Палилуа	639	491	453	76.360	0.59
Раковива	376	354	316	43.559	0.72
Савски венац	58	49	41	17.109	0.24
Сопот	178	168	163	7.328	2.22
Стари град	93	90	70	22.189	0.31
Сурчин	298	262	211	15.832	1.33
Чукарица	925	748	599	72.202	0.83
УКУПНО	6.414	5.708	4.973	694.818	0.72

Такође, удео корисника НСП у укупном становништву појединих региона Србије показује да се Београдски регион издваја са њиховим најмањим процентуалним учешћем у укупном становништву и у посматраном периоду креће се испод 1%. У Републици Србији корисници НСП чинили су 2,5% укупне популације.

Графикон 22.

На крају извештајне године право на НСП користила су **11.182** лица, што је за око 17% мање у односу на претходну годину. Према врсти права 56,2% остварило је право на основну НСП; по основи неспособности за рад 17,6% и 26,2% као једнородитељска породица.

Графикон 23.

Табела 45.

Укупан број лица – корисника НСП према врсти права			
Одељења ГЦСР децембар 2023.	Увећана НСП		
	Основна НСП	Неспособни за рад	Једнородитељске породице
Барајево	144	59	56
Вождовац	291	138	241
Врачар	80	56	48
Гроцка	346	94	160
Звездара	587	369	256
Земун	511	182	243
Лазаревац	425	145	202
Младеновац	327	76	82
Нови Београд	1093	115	275
Обреновац	207	84	60
Палилула	365	189	569
Раковица	385	73	216
Савски венац	34	22	12
Сопот	205	99	7
Стари град	42	35	24
Чукарица	827	177	380
Сурчин	415	55	100
Укупно	6.284	1.968	2.931

Породица - корисник НСП има у просеку мали број чланова. Од укупног броја породица које остварују право на НСП најзаступљеније су једночлане (51,9%), двочланих је око 16,3%, трочланих је 9,3%, а најмање су заступљене породице са 5, 6 или више чланова.

Табела 46.

Породице НСП према броју чланова у ГЦСР – децембар			
	2021	2022	2023
Породице према броју чланова			
Једночлана	2.940	2.748	2.581
Двочлана	2.290	1.984	813
Трочлана	1.944	1.656	461
Четворочлана	2.404	2.076	407
Петочлана	2.355	1.980	302
Породице са шест чланова	3.576	3.006	409
Укупно	15.509	13.450	4.973

Табела 47.

Број чланова	Београдска породица/домаћинство (Попис, 2022.)		породица-корисник НСП (децембар, 2023. године)	
	број	%	број	%
један	232.252	33.4	2.581	51.9
два	184.158	26.5	813	16.3
три	125.617	18.1	461	9.3
четири	101.827	14.7	407	8.2
пет	33.233	4.8	302	6.1
шест и више	17.731	2.5	409	8.2
Укупно	694.818	100.0	4.973	100.0

Подаци приказани у табелама недвосмислено показују да је знатан број породица изложен сиромаштву, као и на чињеницу да због начина одређивања 'минималног нивоа социјалне сигурности' (прага/линије сиромаштва) која не подразумева обезбеђивање егзистенцијалног минимума, многи материјално угрожени грађани и породице не успевају да уђу у систем социјалне заштите. Не улазећи у анализу показатеља, обима и распрострањености сиромаштва у Београду, од важности за систем социјалне заштите је потреба сагледавања целокупног проблема и са аспекта регионалности. Као што је по кључним економским показатељима Србија неравномерно развијена, тако и Београдски регион карактеришу неуједначени развојни потенцијали и перспективе по појединим општинама. Овоме треба додати да је и даље је присутан *процес сужавања званично признате групације угрожених породица*, јер је реално неупоредиво већи број грађана и породица којима је помоћ државе неопходна. Нормативно предвиђени износи новчане социјалне помоћи драстично су нижи од средстава неопходних за репродукцију минимума егзистенције. Што је породица већа, то је овај раскорак израженији, а треба имати у виду да су у бројнијој породици присутни, по правилу, чланови малолетног узраста. У вршењу јавних овлашћења у складу са **Законом о социјалној заштити** центар за социјални рад одлучује о остваривању права на новчану социјалну помоћ, на увећану новчану социјалну помоћ, на додатак за помоћ и негу другог лица, на увећани додатак за помоћ и негу другог лица, на посебну новчану накнаду за родитеља који није у радном односу, а који је 15 година непосредно бринуо о детету чије је дете корисник права на увећани додатак за помоћ и негу другог лица и остваривању права на помоћ за оспособљавање за рад. У току године посебну новчану накнаду примало је **80** особа.

4.2.4. Деца са проблемима у понашању и у сукобу са законом

У складу са Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних лица центар учествује у сваком поступку који се води према малолетним учиниоцима кривичних дела.

У ситуацији када према малолетнику није вођен кривични поступак, центар може, по потреби, предузети низ активности из своје надлежности, применити мере из области и надлежности породично-правне и социјалне заштите (покренути поступак за смештај, донети решење о корективном надзору над вршењем родитељског права).

Центар је у обавези да реализује и прати изречене васпитне мере, васпитне налоге и посебне обавезе од стране тужилаштва или суда, која подразумева и контролу ванзаводских васпитних мера, реализацију васпитних мера појачаног надзора, праћење реализације и тока ресоцијализације у случају изречене заводске мере, као и стварање услова за прихват малолетника по истеку мера институционалне заштите.

Према прописима о вођењу евиденције и документације у социјалној заштити ова групација малолетника класификује се према два критеријума:

- врста преступа – на децу са асоцијалним понашањем и децу у сукобу са законом;
- узраст – на кривично неодговорну децу (до 14 година старости) и кривично одговорну (преко 14 година).

У укупном броју малолетних корисника, ова групација је заступљена са око 10% и у 2023. години у ГЦСР евидентирано их је 2.580.

Као што је случај и са другим појавама које представљају индикаторе друштвених криза, статистички регистрован обим малолетничке делинквенције, потпуно одудара од реалне распрострањености појаве, тако да је објективан увид у кретање појаве (обим, динамика и структура) отежан, јер у њеном праћењу не постоји јединствен приступ. Евиденцију о малолетним преступницима води више институција које, сходно властитим прагматским потребама, региструју одређену врсту података. Као поуздан показатељ појединих структурних обележја малолетничке делинквенције, статистика правосуђа располаже подацима и о малолетним учиниоцима кривичних дела који се добију редовним статистичким истраживањима.²⁶

На следећим графиконима дати су подаци о малолетним учиниоцима кривичних дела којима су изречене кривичне санкције у периоду од 2010 до 2022 године за Републику Србију и 4 региона.

Графикон 23.

²⁶ Извор: Републички завод за статистику; Методолошка објашњења: „Време посматрања је календарска година. Периодика истраживања је годишња, с тим да се подаци прикупљају месечно. Метод прикупљања података је извештајни и спроводи се путем образаца. Попуњавање образаца врши се у моменту окончања поступка, односно у моменту констатовања правоснажности одлуке сагласно законским одредбама. Основни извори из којих се преузимају подаци су коначне одлуке – јавног тужилаштва, односно правоснажне пресуде – решења суда“.

Територијална дистрибуција малолетних делинквената показује да су малолетни учиниоци кривичних дела у посматраном периоду најмање заступљени у Београдском региону, а чије би разумевање захтевало посебну анализу.

Графикон 24.

У **старосној структури** малолетних преступника евидентираних у ГЦСР нема значајнијих промена последњих неколико година – међу њима су и даље најбројнији малолетници узраста 16 – 17 година.

У следећим табелама дати су подаци о деци и млађим пунолетним особама који су евидентирани у Градском центру за социјални рад током 2023. године.

Табела 48.

Малолетници са проблемима у понашању на евиденцији ЦСР у току 2023. године према старости				
Старосна структура	Пренети	Новоевидентирани	Реактивирани	Укупно
до 14 год. (кривично неодговорна деца)	154	78	14	246
14 - 15	149	128	6	283
16 - 17	325	258	15	598
18 - 20	72	48	14	134
Укупно	700	512	49	1.261

Табела 49.

Малолетници у сукобу са законом на евиденцији ЦСР у току 2023. године према старости				
Старосна структура	Пренети	Новоевидентирани	Реактивирани	Укупно
до 14 год. (кривично неодговорна деца)	29	12	1	42
14 - 15	57	54	10	121
16 - 17	369	297	34	700
18 - 20	186	97	21	304
Укупно	641	460	66	1.167

Индикативна је правилност да опада број деце са поремећајима у понашању када се ради о тежини престапа, па у случају деце са асоцијалним понашањем досеже веома ниске размере – у односу на претходне године, број те деце је скоро преполовљен. Друштвена контрола, али и друштвена одговорност је редукована на теже облике малолетничког криминала, а опстаје висок степен толеранције према другим деликтима. Разне манифестације асоцијалног понашања су изван било каквог друштвеног интересовања, самим тим и одговарајућег реаговања релевантних институција и социјалних служби. Национално законодавство Републике Србије, у складу са међународним стандардима и документима, односно, Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних лица (у даљем тексту: Закон о малолетницима), указује на алтернативе у погледу мера од значаја за кривични поступак, нарочито на алтернативне могућности и у члану 11. прописује различите врсте васпитних мера неинституционалног карактера као што су:

- Мере упозорења и усмеравања: судски укор и посебне обавезе (члан 11, 13. и 14. Закона о малолетницима);
- Мере појачаног надзора: од стране родитеља, усвојиоца или старатеља, у другој породици, од стране органа старатељства, појачани надзор уз дневни боравак у одговарајућој установи за васпитање и образовање малолетника (члан 11, 15, 16, 17. и 18. Закона о малолетницима).
- Закон о малолетницима такође афирмише и изрицање васпитних налога чији је циљ да се не покреће кривични поступак или да дође до његовог обустављања. Васпитне налоге може применити и тужилац, што је у складу са смерницама датим у Токијским правилима. Према малолетном учиниоцу кривичног дела може се применити један или више васпитних налога за кривично дело за које је прописана новчана казна или казна до 5 година затвора. Реч је о акцентирању васпитања уместо кажњавања. Закон о малолетницима афирмише, пре свега, мере које имају за циљ активно укључивање и преузимање одговорности малолетника у процесу реинтеграције у друштво, те су мере посебне обавезе, од посебног значаја, јер су васпитне мере упозорења и усмеравања које малолетник у кривичном поступку не може одбити (као што је случај са мером васпитног налога²⁷) и у том су смислу, кривичне санкције.

²⁷ Непоступање по васпитном налогу може резултирати, у зависности од почињеног дела, до покретања кривичног поступка или до његовог наставка, чл. 62. став 6 Закона о малолетницима

Табела 50

Број малолетника на евиденцији ЦСР у току 2023. године са решењем суда о изреченим мерама према полу			
Број малолетника	М	Ж	Укупно
Број малолетника са изреченим судским укором	19	3	22
Број малолетника са изреченим васпитним налогом	17	2	19
Број малолетника са изреченом васпитном мером посебне обавезе	44	3	47
Број малолетника са изреченом мером појачаног надзора	52	3	55
Број малолетника са мером упућивања у васпитну установу	11	1	12
Број малолетника са мером упућивања у васпитно-поправни дом	11	1	12
Број малолетника и млађих пунолетних лица са изреченом казном малолетничког затвора	3	0	3

Табела 51.

Број васпитних налога изречених у току 2023. године према врстама налога			
Васпитни налог	Број васпитних налога		Укупно
	М	Ж	
Поравнање са оштећеним како би се накнадом штете, извињењем, радом или на неки други начин отклониле, у целини или делимично, штетне последице дела	0	0	0
Редовно похађање школе или редовно одлажење на посао	5	1	6
Укључивање, без накнаде, у рад хуманитарних организација или послове социјалног, локалног или еколошког садржаја	1	0	1
Подвргавање одговарајућем испитивању и одвикавању од зависности изазване употребом алкохолних пића или опојних дрога	4	1	5
Укључивање у појединачни или групни третман у одговарајућој здравственој установи или саветовалишту	6	0	6
Укупно	16	2	18

Табела 52.

Број васпитних мера посебне обавезе изречених у току 2023. године према врстама посебне обавезе			
Васпитна мера посебне обавезе	Број васпитних мера за малолетнике		Укупно
	М	Ж	
Извињење оштећеном	0	0	0
Накнада штете оштећеном	0	0	0
Редовно похађање школе и неизостајање са посла	4	1	5
Оспособљавање за одговарајуће занимање	6	0	6
Укључивање без надокнаде у рад хуманитарних организација или обављање послова социјалног, локалног и еколошког садржаја	2	1	3
Укључивање у спортске активности	0	0	0
Подвргавање одговарајућем испитивању и одвикавању од зависности изазване употребом алкохолних пића или опојних дрога	0	0	0

Укључивање у појединачни или групни третман у одговарајућој здравственој установи или саветовалишту	28	1	29
Похађање курса за стручно оспособљавање или припремање и полагање испита којима се проверава одређено знање	1	0	1
Да не може да напусти место пребивалишта или боравишта без сагласности суда и посебног одобрења органа старатељства	0	0	0
Укупно	41	3	44

Табела 53

Број васпитних мера појачаног надзора изречених у току 2023. године према врстама појачаног надзора			
Васпитна мера појачаног надзора	Број васпитних мера за малолетнике		Укупно
	М	Ж	
Појачан надзор од стране родитеља, усвојитеља или старатеља	5	0	5
Појачан надзор у другој породици	0	0	0
Појачан надзор од стране органа старатељства	35	0	35
Појачан надзор уз дневни боравак у одговарајућој установи за васпитавање и образовање малолетника	0	0	0
Укупно	40	0	40

Према подацима Републичког завода за статистику, васпитна мера посебне обавезе, најчешће се изриче за кривична дела против имовине, затим, против живота и тела и насилничког понашања. Казна малолетничког затвора изриче се само старијем малолетнику који је учинио кривично дело за које је законом прописана казна затвора тежа од пет година ако због високог степена кривице, природе и тежине кривичног дела не би било оправдано изрећи васпитну меру. Третман малолетних преступника углавном се реализује у отвореној заштити, будући да су мерама ресоцијализације у институционалним оквирима обухваћено испод 1% укупно евидентираних у 2023. години.

Треба истаћи да су у заштити малолетника са поремећајима у понашању присутни проблеми горово у свим фазама заштите, нарочито у организовању постинституционалне заштите повратника из васпитних установа и васпитно-поправног дома. Неретко се догађа да се једина могућа интервенција органа старатељства своди на њихово увођење у право на новчану социјалну помоћ. У циљу унапређења рада органа старатељства у домену реаговања на проблем малолетничке делинквенције неопходна је шира друштвена подршка у домену раног откривања поремећаја у понашању и стварања услова за развијенији индивидуални третман ове деце и њихових породица.

4.2.5 Жртве насиља

Према одредбама Породичног закона (члан. 197), насиље у породици је дефинисано као понашање којим један члан породице угрожава телесни интегритет, душевно здравље или спокојство другог члана породице. У току 2023. године у Градском центру за социјални рад евидентирано је **8.768** жртава породичног насиља. У периоду од 2011. године, насиље је у континуираном порасту, што је последица различитих фактора и резултат је, пре свега, унапређене законске регулативе - Закона о спречавању насиља у породици.²⁸

Иако евиденцију о насиљу води више институција и организација, званични подаци Републичког завода за статистику, такође показују стални пораст породичног насиља и према деци и према женама, посебно у Београдском региону.²⁹

Према последњим и званичним подацима Републичког завода за социјалну заштиту, у 2022. години у Републици Србији пријављено је 8.531 случај насиља према деци (0,73% укупног броја деце)³⁰.

Графикон 25.

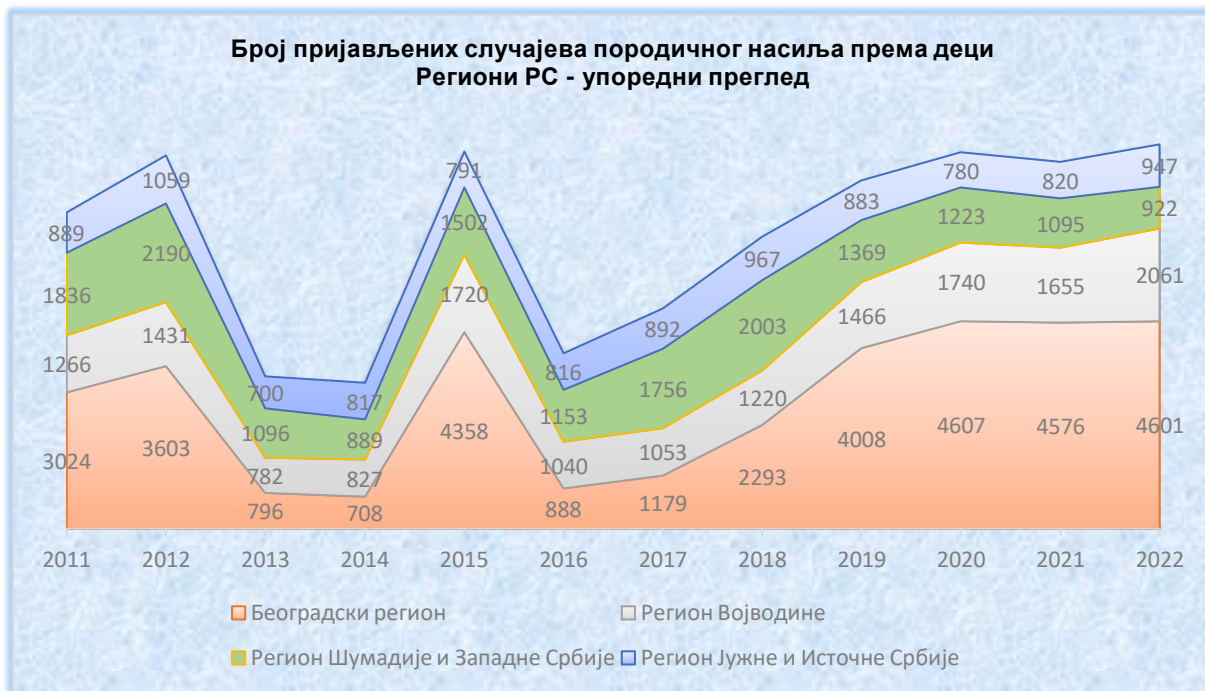

²⁸ Закон о спречавању насиља у породици, „Сл. гласник РС“, бр. 94/2016, примењује се од 1. јуна 2017. године

²⁹ Извор података: ДевИнфо, Републички завод за статистику

³⁰ Извор: ДевИнфо РЗС Витална статистика – Деца старости 0 -17 година 2022. Године:1.159.972

Графикон 26.

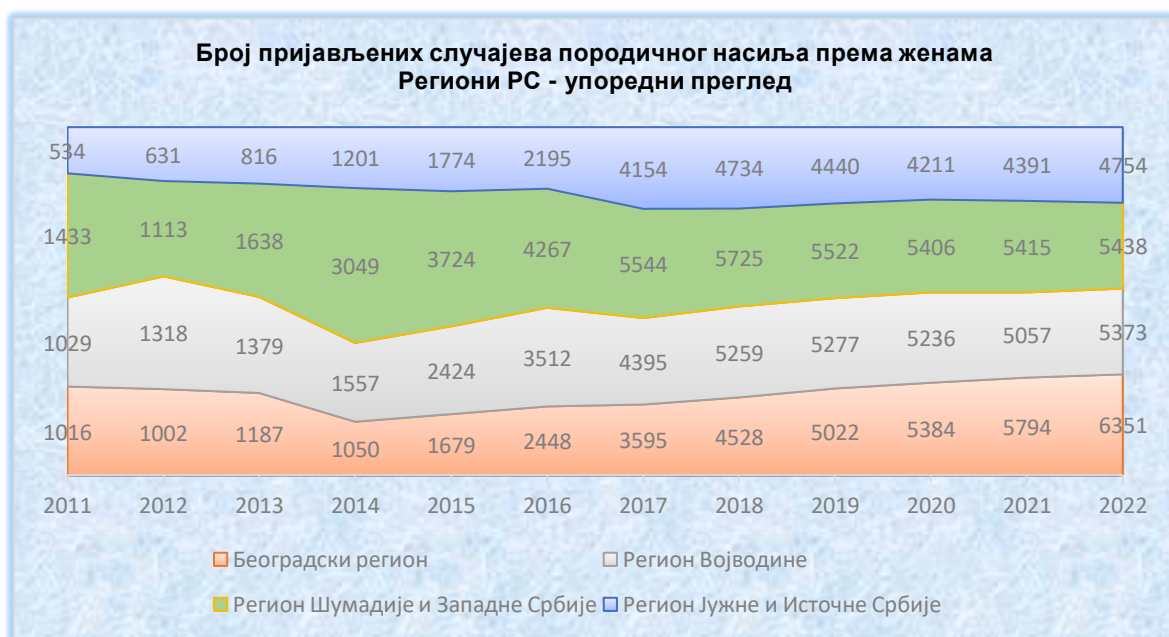

Посматрајући регионе РС, више од половине пријављених случајева насиља **према деци** било је у Београдском региону (53,9%), а најмање у Региону Шумадије и Западне Србије (10,8%). Према званично објављеним подацима, **насиље над женама**, такође је у сталном порасту и у последње три године оно се одржава на приближно истом нивоу.

Графикон 27.

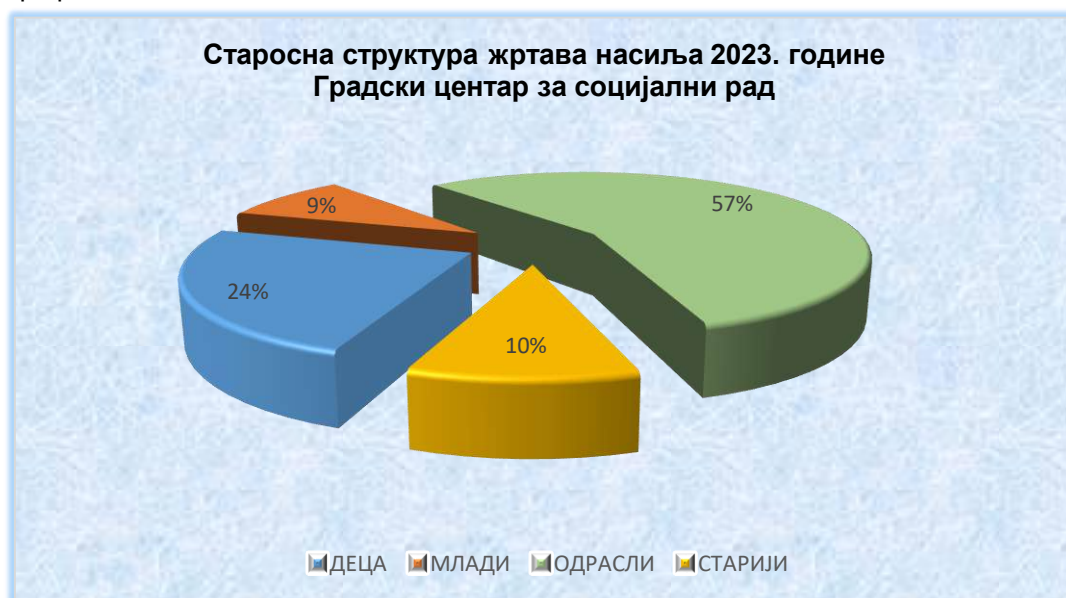
Графикон 28.

Посматрајући регионе РС према броју пријављених случајева насиља над женама, у односу на претходну годину, повећање од 9,6% забележено је у Београдском, затим у Региону Јужне и Источне Србије од 8,3% и Региону Војводине од 6,2%.

У **2023.** години у Градском центру за социјални рад евидентирано је **2.111** малолетних и **6.657** пунолетних жртава породичног насиља. Међу жртвама насиља доминирају одрасла и малолетна лица, што упућује на чињеницу да су жртве изложене насиљу од стране најближих особа, било да се ради о насиљу родитеља над децом или партнерском насиљу.

Графикон 29.

❖ **Заштита деце од насиља у породици**

Током 2023. године евидентирано је 2.111 малолетних жртава породичног насиља, а највећи број случајева насиља дешавао се у биолошким породицама, било да су оне потпуне (родитељи и деца) или потпуне проширене породице. Као што се може видети на следећем графикону, више од половине малолетних жртава (55,3%) чине деца узраста од 6 до 14 година, али не мање забрињавајућа чињеница је да је свако четврто дете узраста до 5 година жртва неког облика породичног насиља.

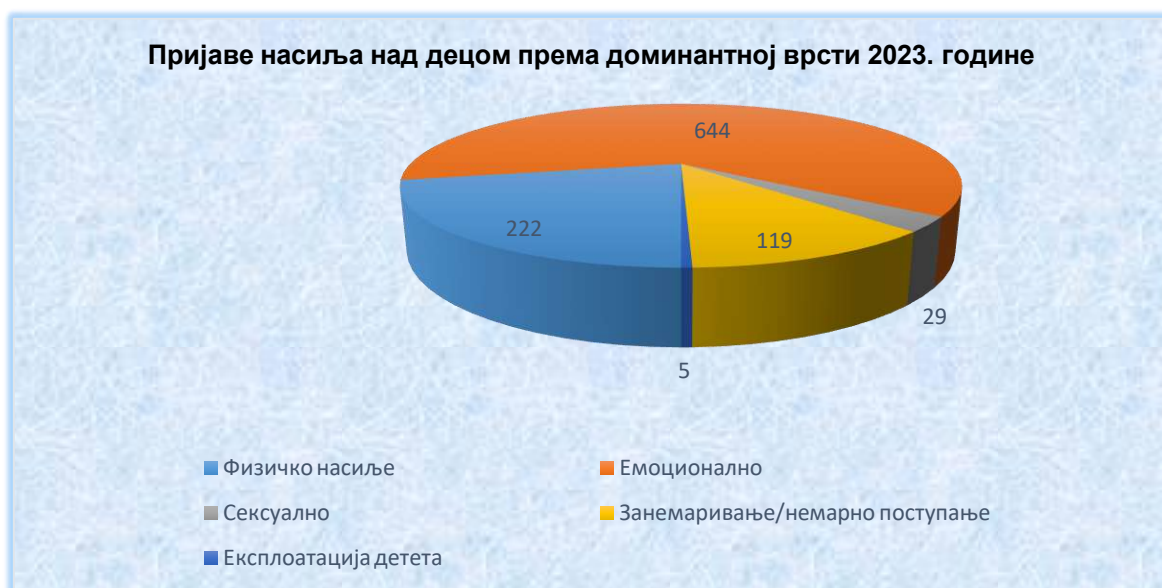
Графикон 30.

У највећем броју случајева деца – жртве, изложена су различитим и узајамно повезаним облицима насиља, тако да се оно ретко испољава у једном/чистом виду.

Током извештајне године у ГЦСР поднето је укупно 1.019 пријава насиља према деци и у највећем броју (63,2%) оне су се односиле на емоционално насиље, које неретко прати и физичко. Деца су у 29 случајева била жртве сексуалног насиља, а петоро деце евидентирано је као жртва експлоатације.

Графикон 31

У следећој табели може се видети број пријава насиља према деци у односу на тип породице у којој се насиље дешавало

Табела 54.

Број пријава насиља у породици за децу (као жртве насиља) у току 2023. године према врсти породице/домаћинства у којем дете живи и полу детета			
Врста домаћинства у којој дете живи	Број деце		Укупно
	Девојчице	Дечаци	
Једнородитељска породица (деца и један родитељ)	193	187	380
Једнородитељска проширена породица (деца, један родитељ и сродници)	66	53	119
Потпуна биолошка породица (оба родитеља и дете/деца)	196	183	379
Потпуна проширена породица - деца, родитељи и сродници	57	53	110
Домаћинство бивших брачних партнера који након развода живе заједно	11	2	13
Сродничка или старатељска породица	3	7	10
Хранитељска породица	4	2	6
Усвојитељска породица	1	1	2
Укупно	531	488	1.019

Заштита деце жртава насиља, злостављања и занемаривања је сложен процес у коме учествују установе, организације и појединци из различитих система, те ефикасна интервенција претпоставља континуирану сарадњу и захтева координирану акцију свих учесника у процесу.

Табела 55.

Поступци које је ЦСР предузимао у току 2023. године у случајевима заштите деце од насиља у породици			
Врста поступка	Број деце		Укупно
	Девојчице	Дечаци	
Издвајање - број деце која су издвојена из породице сама (без родитеља)	15	12	27
Издвајање - број деце која су из породице издвојена заједно са ненасилним родитељем	10	11	21
Покретање поступака пред судом	16	14	30
Пружање материјалне, правне или стручно саветодавне подршке и помоћи детету у ЦСР	318	289	607
Упућивање детета на услуге других одговарајућих установа	46	36	82
Упозоравање родитеља на недостатке у вршењу родитељског права - корективни надзор	5	1	6
Нешто друго	35	30	65
Укупно	445	393	838

У области заштите од насиља у породици орган старатељства по Породичном закону има широк дијапазон овлашћења, почев од покретања судског поступка, помоћи суду у прибављању потребних доказа, достављања налаза и мишљења о сврсисходности тражене мере до предузимања мера старатељске заштите, ургентног збрињавања и предузимања других мера породично-правне и социјалне заштите. Осим наведеног, орган старатељства има и овлашћење да подноси кривичне и прекршајне пријаве.

Табела 56.

Број поступака за заштиту деце жртава од породичног насиља које је ЦСР покренуо према суду по службеној дужности у току 2023. године према врстама поступка	
Врста поступка	Број деце
Поступак за изрицање мере заштите од насиља у породици	41
Поступак за потпуно лишавање родитељског права	11
Поступак за делимично лишавање родитељског права	10
Кривична пријава	7
Поступак за доношење привремене мере принудног лечења	4
Поступак за заштиту права детета	6
Укупно	79

❖ **Заштита пунолетних жртава од насиља**

У 2023. години у Градском центру за социјални рад евидентирано је 6.657 пунолетних жртава насиља у породици и у највећем броју радило се о партнерском насиљу и потпуним брачним / ванбрачним породицама у којима живе родитељи са децом, односно о потпуним проширеним породицама, у којима, поред родитеља и њихове деце, живе и сродници.

Графикон 32.

У 2023. години у Градском центру за социјални рад евидентиране су 4.173 пријаве за пунолетне жртве насиља у породици. Као и претходних година, највећи број жртава су особе женског пола које су, пре свега, изложене психичком и физичком насиљу брачних/ванбрачних или бивших партнера.

Графикон 33

Најчешћи подносици пријаве (у укупном броју пријава за све старосне групе корисника/жртава насиља у породици – 5.192) били су полиција (66,5%) и

суд/тужилаштво (12,6%), док су жртве у свега 6,3% случајева били подносиоци пријаве.

Поступак почетне процене у смислу препознавања насиља и предузимања интервенција за заштиту од насиља спроводи се у Центру у сарадњи са другим релевантним службама у заједници. Поступак обухвата процену ризика, процену стања и процену потреба жртве насиља. Уколико постоји потреба за свеобухватнијом проценом укључују се стручњаци из разних система, након чега се разматра планирање мера и услуга за заштиту или других потреба. Осмишљен план за заштиту мора да садржи између осталог и резервни план, уколико се договорене мере заштите не могу спровести.

Табела 57.

Поступци које је ЦСР предузимао у току 2023. године у случајевима заштите пунолетних жртава породичног насиља									
Врста поступка	Старост корисника						Укупно М	Укупно Ж	Укупно
	Млади		Одрасли		Старији				
	М	Ж	М	Ж	М	Ж			
Издвајање жртве насиља из породице	2	2	1	17	5	5	8	24	32
Покретање поступака пред судом	1	7	22	134	2	7	25	148	173
Кривична пријава	2	0	2	11	1	1	5	12	17
Пружање материјалне, правне или стручно саветодавне подшке жртви насиља у ЦСР	84	119	296	1.432	101	313	481	1.864	2.345
Упућивање жртве насиља на услуге других одговарајућих установа	29	27	67	292	34	116	130	435	565
Нешто друго	6	13	46	136	9	21	61	170	231
Укупно	124	168	434	2.022	152	463	710	2.653	3.363

Табела 58.

Број изречених мера заштите од насиља у породици (према Породичном закону) евидентираних у ЦСР у току 2023. године према врсти мера	
Врста мере	Број изречених мера
Издавање налога за иселјење из породичног стана или куће без обзира на право својине/закупа непокретност	80
Издавање налога за усељење у породични стан или кућу без обзира на право својине/закупа непокретности	0
Забрана приближавања члану породице на одређеној удаљености	47
Забрана приступа у простор око места становања или места рада члана породице	60
Забрана даљег узнемиравања члана породице	186
Укупно	373

Према Закону о спречавању насиља у породици којим се уређује спречавање насиља у породици и поступање државних органа и установа, као део координационог тима, Центар је током 2023. године добио 4.121 обавештење о предузетим хитним мерама према починиоцима насиља. На групи за координацију и сарадњу, према законом дефинисаним одредбама, сачињена су 2.346 индивидуалних планова заштите и подршке жртвама насиља у породици.

Табела 59.

Број хитних мера изречених учиниоцима у току 2023. године (према Закону о спречавању насиља у породици) према врсти мере и службеном лицу које изриче меру			
Број хитних мера	Службено лице које изриче меру		Укупно
	Полицијски службеник	Суд	
Мера привременог удаљења учиниоца из стана	887	516	1.403
Мера привремене забране учиниоцу да контактира жртву насиља и прилази јој	1.626	1.092	2.718
Укупно	2.513	1.608	4.121

У циљу планирања одговорног и ефикасног друштвеног реаговања у заштити жртава породичног насиља, Градски центар за социјални рад је на основу члана 58. Закона о социјалној заштити (Сл. гласник РС 24/2011) органа старатељства у случајевима насиља у породици потписао Споразум о сарадњи у примени Општег протокола заштите деце од злостављања и занемаривања на територији града Београда са представницима полиције, здравства, образовања и невладиног сектора. У највећем броју случајева жртве су изложене насиљу најближих сродника, пре свега, ради се о насиљу родитеља над децом, што потврђује познату чињеницу да се злостављање најчешће догађа у примарној породичној заједници од стране ближих сродника.

4.2.6. Особе са инвалидитетом

Особе са инвалидитетом представљају посебно осетљиву групу становништва. Њихове специфичне потребе дефинисале су начин њихове заштите. Све развијене земље данас имају транспарентне и прецизно дефинисане инструменте којима се инвалидне особе штите. Ови инструменти и правне норме имају задатак да гарантују инвалидним особама право на уживање квалитетног живота, у условима који обезбеђују достојанство, унапређују самопоуздање и олакшавају активно учешће у заједници.

Треба нагласити и то да су саме особе са инвалидитетом, путем самоорганизовања, допринеле промени односа и ставова у друштву према њиховим проблемима и потребама. Савремени приступ и модели заштите особа са инвалидитетом, као и Стандардна правила Уједињених нација (1993) као темељни међународни документ, који садржи укупно 22 правила којих се потписнице требају придржавати, у осигурању животних услова и права особа са инвалидитетом, део је и Националне стратегије за особе са инвалидитетом у

Републици Србији. Суштина модела заштите особа са инвалидитетом у први план истиче социјални модел, који подразумева инклузију, односно, начело да особа са инвалидитетом има способности, могућности и интересе и да може придонети друштву, а друштво са своје стране треба да одговори на потребе ових особа. Више година у стручној јавности истиче се потреба за формирањем централног регистра са циљем да се утврди тачан број особа са инвалидитетом – по врсти и степену тешкоћа, полу, на локалном и на нивоу региона. Евиденцију о особама са инвалидитетом води више институција различитих подсистема, као што су здравствени и образовни, а у систему социјалне заштите, евиденција о овим особама усклађивана је према захтевима ресорног министарства и Републичког завода за социјалну заштиту.

Према подацима Пописа 2022. године у Београду је регистровано 68.280 особа са инвалидитетом, од којих су 59,9% особе женског и 40,1% мушког пола. У односу на претходни попис, број ОСИ лица смањен је за 30,6%. Методологија коју је предложила Вашингтонска група подразумевала је да је свако лице могло пријавити потешкоће у вези више проблема, тако да су особе које су пријавиле много потешкоћа или потпуну онеспособљеност, сматране особама са инвалидитетом.³¹

У популацији Београда особе са инвалидитетом су заступљене са 4,1% и чине 19,2% укупног броја ОСИ у Републици Србији (356.404).

³¹ Методолошко објашњење: **Функционисање и социјална интегрисаност (инвалидитет)** - допунско обележје „Приликом дефинисања методолошких одредница за прикупљање података о инвалидитету коришћен је социолошки приступ према коме лице може сматрати да, и поред постојања одређеног здравственог проблема, нема потешкоћа у обављању свакодневних активности.

Не сматра се да лице има потешкоће уколико има само краткотрајни здравствени проблем који га тренутно ограничава у обављању свакодневних активности. Подаци о инвалидитету добијени су на основу одговора испитаника на питања о томе да ли имају потешкоће у обављању свакодневних активности због проблема са: видом (и поред употребе наочара), слухом (и поред употребе слушног апарата), ходом или пењањем степеницама, памћењем/концентрацијом, самосталношћу при одевању, исхрани и одржавању личне хигијене и комуникацијом (говор, међусобно разумевање лица и околине). На свако од постављених питања лице је могло да се изјасни да: (1) нема потешкоћа, (2) има мало потешкоћа, (3) има много потешкоћа, (4) потпуно је онемогућено у обављању свакодневних активности и (5) не жели да одговори. Питања нису постављана за децу млађу од две године. За децу старости од две до четири године постављена су само питања за вид, слух и ходање, док је за лица старости пет и више година питање постављано у целиности“.

Табела 51.

	Становништво старо 2 и више година према статусу инвалидитета			
	Попис 2022			
	Укупно	Особе с инвалидитетом	Особе без инвалидитета	Непознат статус
Територија - НСТЈ	Укупно	Укупно	Укупно	Укупно
Београдска област	164.8978	68.280	1.534.931	45.767
Барајево	25.989	1.729	23.892	368
Вождовац	171.324	7.066	159.779	4.479
Врачар	54.471	1.894	50.788	1.789
Гроцка	81.300	3.318	76.535	1.447
Звездара	168.855	5.465	157.111	6.279
Земун	174.252	7.108	162.362	4.782
Лазаревац	54.027	2.459	50.992	576
Младеновац	47.741	2.993	44.277	471
Нови Београд	205.774	7.544	193.059	5.171
Обреновац	67.611	3.558	62.872	1.181
Палилула (Београд)	178.942	7.749	164.943	6.250
Раковица	102.691	4.208	96.080	2.403
Савски венац	36.062	1.386	31.796	2.880
Сопот	18.815	909	17.651	255
Стари град	44.101	1.739	40.065	2.297
Чукарица	172.557	7.374	160.862	4.321
Сурчин	44.466	1.781	41.867	818

Табела 52.

Пол	Особе с инвалидитетом старе 2 и више година према врсти проблема и полу [број]					
	Попис 2022 – Београдски регион					
	Проблеми са видом	Проблеми са слухом	Проблеми са ходом или пењањем степеницама	Проблеми са памћењем/концентрацијом	Проблеми са самосталношћу при одевању/ исхрани/ одржавању личне хигијене	Проблеми са комуникацијом
Укупно	20.661	17.414	41.424	12.138	17.805	9.147
Мушко	8.032	7.550	14.838	4.855	6.964	4.203
Женско	12.629	9.864	26.586	7.283	10.841	4.944

Особе са инвалидитетом чине 15,8% укупног броја корисника евидентираних 2023. године у Градском центру за социјални рад.

Табела 53.

Особе са инвалидитетом на евиденцији ГЦСР у току 2023. године према старости и полу			
Старост	Мушки	Женски	Укупно
Деца	2.026	983	3.009
Млади	541	302	843
Одрасли	3.280	2.694	5.974
Старији	2.326	4.811	7.137
Укупно	8.173	8.790	16.963

У старосној структури ОСИ највеће учешће имају старији (42,1%), затим одрасли (35,2%); 17,7% су малолетни, а око 5% су младе особе са инвалидитетом. Према полној структури нешто више је жена (51,8%) у односу на мушкарце (48,2%). Оваква старосно полна структура одудара од оне коју карактерише општа популација ОСИ у којој у великој мери доминирају остарела лица (70,3%) и особе женског пола (60%).

Табела 54.

Број особа са инвалидитетом у ГЦСР у току 2023. године према врсти инвалидитета и старости					
Врста инвалидитета	Старосна структура				Укупно
	Деца	Млади	Одрасли	Старији	
Телесни инвалидитет	1.176	207	1.666	2.633	5.682
Интелектуални инвалидитет	541	227	913	592	2.273
Сензорни инвалидитет	60	19	41	46	166
Первазивни развојни поремећаји,	382	25	12	2	421
Вишеструки инвалидитет	761	279	1.191	1.845	4.076
Ментална обољења	89	86	2.151	2.019	4.345
Укупно	3.009	843	5.974	7.137	16.963

Међу особама са инвалидитетом трећину чине особе са телесним инвалидитетом, затим са менталним обољењима (25,6%) и вишеструким тешкоћама (24%). Особе са инвалидитетом најчешће остварују право на додатак за туђу помоћ и негу и увећани додатак за туђу помоћ и негу. Право на додатак за помоћ и негу другог лица има лице коме је због телесног или сензорног оштећења, интелектуалних потешкоћа или промена у здравственом стању неопходна помоћ и нега другог лица да би задовољило своје основне животне потребе.

Табела 55.

Додатак за помоћ и негу другог лица према врсти права –децембар 2023. године			
Одељења ГЦСР	ТНП укупно	ТНП основна	ТНП увећана
Барајево	180	57	123
Вождовац	1.017	286	731
Врачар	292	75	217
Гроцка	534	184	350
Звездара	901	277	624
Земун	1.211	378	833
Лазаревац	370	111	259
Младеновац	424	148	276
Нови Београд	1218	294	924
Обреновац	498	217	281
Палилула	1.153	354	799
Раковица	668	204	464
Савски венац	192	34	157
Сопот	154	60	94
Стари град	292	83	209
Сурчин	278	109	169
Чукарица	1.127	356	771
Укупно	10.509	3.227	7.281

Осим овог права лица са инвалидитетом могу остварити и право на увећани додатак за помоћ и негу другог лица у зависности од степена телесног или другог оштећења.

Осим што бораве у примарној породици, особе са инвалидитетом збрињавају се и институционално: смештајем у установу социјалне заштите, прихватилиште или прихватну станицу или у сродничку и другу хранитељску породицу.

Закон о социјалној заштити недвосмислено обавезује све релевантне друштвене институције да не дискриминишу већ оснаже инвалидне особе за самосталан и достојанствен живот, те да их, у мери у којој је то могуће, што ефикасније интегришу у заједницу.

5. ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА КОЈА СЕ ФИНАНСИРАЈУ ИЗ БУЏЕТА ГРАДА

Закон о социјалној заштити одређује социјалну заштиту као организовану делатност од јавног интереса чији је циљ пружање помоћи и оснаживање за самосталан и продуктиван живот у друштву појединаца и породица, као и спречавање настајања и отклањање последица социјалне искључености. То значи да сваки појединац и породица којима је неопходна друштвена помоћ и подршка, а ради савладавања социјалних и животних тешкоћа и стварање услова за задовољавање основних животних потреба имају право на социјалну заштиту у складу са законом. Право на социјалну заштиту се обезбеђује пружањем услуга социјалне заштите и материјалном подршком. Законом је предвиђено да се из буџета локалне заједнице финансирају права и услуге, као што су: једнократне помоћи, бесплатни оброк, друге врсте материјалне помоћи, дневне услуге у заједници (помоћ у кући, дневни боравак, лични пратилац) услуге подршке за самостални живот (персонална асистенција, привремено становање), саветодавно – терапијске и социјално-едукативне услуге (терапија, медијација, услуге саветовања) и услуге смештаја (привремени смештај у прихватилиште или прихватну станицу). Права и услуге социјалне заштите које обезбеђује јединица локалне самоуправе, односно град Београд корисницима ГЦСР одређена су **Одлуком о правима и услугама социјалне заштите.**

1. Дневне услуге

Помоћ у кући као једну од дневних услуга локалне заједнице, пружа установа Геронтолошки центар Београд, а обезбеђује се лицима која услед старости, хроничне болести или инвалидитета имају ограничене физичке способности и могућности да задовоље свакодневне основне личне и животне потребе. **На услугу помоћ у кући упућено је током 2023. године 1.480 корисника.** Крајем 2019. године промењена је Одлука о правима и услугама социјалне заштите те услугу помоћи у кући могу од марта 2020. године да користе деца са сметњама у развоју са процењеним I степеном подршке предшколског и основношколског узраста која су укључена у васпитно-образовни процес у кућним условима. У извештајној години услугу је користило 5 деце.

Табела 56.

Година	Укупан број старијих корисника (65 +)	Број старијих корисника помоћи у кући
2011	15.392	2.200
2012	16.553	2.067
2013	17.169	2.635
2014	16.346	2.313
2015	16.250	2.642
2016	18.309	3.045
2017	20.087	3.026
2018	21.419	2.966
2019	22.432	2.822
2020	22.748	2.563
2021	23.803	2.454
2022	24.112	2.501
2023	22.381	1.344

Дневни боравак - Право на дневни боравак имају деца и млади са сметњама у физичком и психичком развоју. Услугу дневног боравка за децу и младе реализује Центар за смештај и дневни боравак деце и омладине ометене у развоју у оквиру петнаест организационих јединица. На услугу је током 2023. године упућено 14 деце, 58 младих и 96 одраслих ОСИ лица.

Лични пратилац - Лични пратилац доступан је детету са инвалидитетом односно са сметњама у развоју, коме је потребна подршка за задовољавање основних потреба у свакодневном животу у области кретања, одржавања личне хигијене, храњења, облачења и комуникације са другима, под условом да је укључено у васпитно-образовну установу, односно школу, до краја редовног школовања, укључујући завршетак средње школе. Сврха ангажовања личног пратиоца је пружање детету одговарајуће индивидуалне практичне подршке ради укључивања у редовно школовање и активности у заједници, ради успостављања што већег нивоа самосталности. Пружалац услуге је током 2023. године била НВО Дечије срце, а услугу је користило **753** деце са инвалидитетом.

2. Услуге подршке за самосталан живот

➤ **Персонална асистенција** - Услуге персоналне асистенције доступне су пунолетним лицима са инвалидитетом са процењеним првим или другим степеном подршке, која остварују право на увећани додатак за туђу негу и помоћ, имају способности за самостално доношење одлука, радно су ангажована или активно укључена у рад различитих удружења грађана, спортских друштава, политичких партија и других облика друштвеног ангажмана, односно укључене су у редовни или индивидуални образовни програм. Сврха услуге персоналне асистенције је пружање одговарајуће индивидуалне практичне подршке која је кориснику неопходна за задовољавање личних потреба и укључивање у образовне, радне и друштвене активности у заједници, ради успостављања што већег нивоа самосталности.

У 2023. години на услугу је (пружалац услуге-НВО „Центар за самостални живот особа са инвалидитетом“) упућена 41 особа са инвалидитетом.

➤ **Привремено становање за младе који напуштају социјалну заштиту** – Градски центар је у 2023. години наставио са реализацијом услуге привременог становања за децу и младе без родитељског старања. Услугу је током 2023. године користило 7 младих, 2022. године услугу је користило 5 корисника, а од почетка реализације услуге 69 младих.

3. Услуге смештаја

Услуга смештаја у прихватилиште или прихватну станицу за децу и младе односно одрасле и старе, обезбеђује краткотрајни смештај и осигурава безбедност, изналагање одрживих решења за кризне ситуације, задовољавањем основних потреба корисника и приступ другим услугама.

Услугу привременог збрињавања деце без родитељског старања, жртава злостављања, занемаривања, насиља, деце која су пронађена у скитњи, просјачењу, у стању социјалне потребе је у току 2023. године користило 197 деце и 132 пунолетна корисника.

Табела 57.

Број решења за смештај деце у прихватилишта/прихватне станице у току 2023. године према старости и полу											
Врста смештаја	Узраст								Укупно М	Укупно Ж	Укупно
	0 - 2		3 - 5		6 - 14		15 - 17				
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж			
Прихватилиште за ургентну заштиту деце од насиља	0	1	0	0	1	1	0	2	1	4	5
Прихватилиште за децу и младе	30	17	16	14	33	34	7	16	86	81	167
Прихватна станица	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Укупно	30	18	16	14	34	35	7	18	87	85	172

Табела 58.

Број решења ЦСР о смештају пунолетних корисника у прихватилиште у току 2023. године према старости и полу корисника							
Врста смештаја	Млади		Одрасли		Старији		Укупно
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	
Прихватилиште	1	7	44	21	36	23	132
Укупно	1	7	44	21	36	23	132

Предах смештај је услуга којом се пружа краткорочни и повремени смештај деце и младих са сметњама у развоју, а који се обезбеђује као дневни, викенд или вишедневни смештај, ради пружања подршке корисницима и њиховим породицама у одржавању и побољшавању квалитета живота, са циљем останка корисника у породици. Првобитно је била намењена деци и младима да би се у новембру 2019. године ова услуга проширила тако да је могу користити и одрасла и старија лица са сметњама у функционисању, и то : са интелектуалним и менталним тешкоћама или тешкоћама у психичком функционисању и аутизмом, са вишеструким сметњама у развоју, односно функционисању, са сензорним инвалидитетом, са физичким инвалидитетом. Услуга се пружа до 45 дана у току календарске године с тим што може трајати најдуже 20 дана у континуитету. У извештајној години на услугу је упућено **85** корисника.

4. Материјална подршка

Право на разне видове материјалне подршке остварује се ради обезбеђења егзистенцијалног минимума и подршке социјалној укључености појединца и породице.

➤ **Једнократна помоћ** обезбеђује се лицу које се изненада или тренутно нађе у стању социјалне потребе, као и лицу које се упућује на домски или породични смештај, а које нема средстава да обезбеди одећу, обућу и трошкове превоза неопходне за реализацију смештаја. У току 2023. исплаћено је 12.159 решења, за 7,6% више у односу на претходну годину.

Табела 59.

Ред. бр.	Одељење	Исплаћена решења			
		2020	2021	2022	2023
1	Барајево	99	114	156	203
2	Вождовац	1134	1.103	1.092	844
3	Врачар	200	216	178	162
4	Гроцка	610	610	663	788
5	Звездара	1261	1.375	1.518	1.558
6	Земун	1118	1.124	1.237	1.124
7	Лазаревац	295	503	312	395
8	Младеновац	661	532	639	592
9	Н.Београд	841	928	892	1.758
10	Обреновац	252	207	233	245
11	Палилула	1147	1.045	1095	1.030
12	Раковица	890	828	824	788
13	Савски венац	118	92	75	67
14	Сопот	255	329	340	349
15	Стари град	197	179	165	601
16	Сурчин	345	330	333	268
17	Чукарица	1620	1.813	1.547	1.387
	Укупно	11.043	11.328	11.299	12.159

- **Повремена једнократна новчана помоћ** је право које могу да остваре **ученици основних и средњих школа** чије су породице корисници права на новчану социјалну помоћ, деца и млади који користе услуга домског или породичног смештаја и деца и млади са телесним инвалидитетом који користе услугу становање уз подршку за трошкове превоза од места становања до образовне установе. Ово право је користило на месечном нивоу у просеку до јуна месеца **132** деце и младих, а актуелно ово право користи њих 8 који живе ван Београда.
- Повремену новчану помоћ могли су да остваре и **корисници права на новчану социјалну помоћ старији од 65 година**. Право на ову врсту помоћи користила су **853** корисника за којих је донето 1.706 решења.
- **Право на интервентну једнократну новчану помоћ** могу да остваре: појединци и породице погођене елементарном непогодом у износу од једне до три зараде; затим, изненадном смрћу у износу од једне до пет зарада; потпуно неспособани за рад, под условом да приход у претходна три месеца не прелази једну просечну зараду исплаћену у претходном месецу и да осим стамбеног простора који одговара потребама појединца односно породице и земљишта у површини од 0,5 ха нема других непокретности - у износу до једне зараде; појединац односно породица, која је стамбено угрожена и то за плаћање закупнине у износу до једне зараде; стамбено угрожени за побољшање услова становања, под условом да приходи у претходна три месеца не прелазе једну просечну зараду исплаћену у претходном месецу, и да је он или члан породичног домаћинства потпуно неспособан за рад - у износу од једне до пет зарада. У

2023. години исплаћено је **1.066 решења**, нешто мање у односу на 2022. годину када је исплаћено је 1.136 решења.

Табела 60.

Одељење ГЦСР	Интервентна једнократна помоћ – исплаћена решења			
	2020	2021	2022	2023
БАРАЈЕВО	43	36	59	65
ВОЖДОВАЦ	84	81	93	64
ВРАЧАР	33	34	27	20
ГРОЦКА	15	15	11	19
ЗВЕЗДАРА	188	252	280	327
ЗЕМУН	111	118	166	164
ЛАЗАРЕВАЦ	19	10	16	15
МЛАДЕНОВАЦ	13	11	10	12
НОВИ БЕОГРАД	96	94	97	87
ОБРЕНОВАЦ	1	0	0	0
ПАЛИЛУЛА	82	104	116	62
РАКОВИЦА	47	44	56	55
САВСКИ ВЕНАЦ	5	1	1	0
СОПОТ	9	0	2	3
СТАРИ ГРАД	19	18	18	22
СУРЧИН	7	2	7	9
ЧУКАРИЦА	90	123	177	142
Укупно:	862	943	1.136	1.066

➤ Право на повремену једнократну новчану помоћ за **ученике основних и средњих школа** чије је школовање финансирано из буџета Републике Србије, чије су породице корисници права на новчану социјалну помоћ **за набавку школског прибора** је у 2023. години користило је **1.714** (2.382 корисника у 2022.).

➤ **Право на сталну новчану помоћ** могу да остваре **родитељи тројки, четворки, петорки, шесторки и дуплих близанаца**. У 2023. години је остварило **107 породица са укупно 338 деце**. (У 2022. години ово право је остварило 108 породица са 345 деце родитељи деце предшколског узраста - у износу од једне просечне зараде; родитељи деце основношколског узраста - у износу од две просечне зараде; родитељи деце која похађају средњу школу до краја школовања, а најдуже до 20. године живота, под условом да се финансирају из буџета и да сва деца похађају средњу школу - у износу од три просечне зараде.

➤ Сталну новчану помоћ могу да остваре и **деца без родитељског старања, корисници услуге домског или породичног смештаја** која су способна за рад, у месечном износу од једне просечне зараде, од дана **престанка услуге смештаја**, а најдуже годину дана, под условом да најмање две године пре завршетка школовања имају пребивалиште на територији града Београда. Током 2023. године ово право је на месечном нивоу у просеку користило **55** младих. Број је нешто већи оу односу на 2022. годину када је ово право у просеку месечно користило 47 младих особа.

➤ Сталну новчану помоћ могу да остваре и **лица према којима је извршено насиље**, а која се налазе на евиденцији Градског центра или било којег државног органа или пружаоца услуга социјалне заштите под условима одређеним

Одлуком. Током 2023. године на месечном нивоу ово право у Градском центру у просеку су користиле **24** кориснице/жене **жртве насиља у породици**, од којих је једна из одељења.

➤ Сталну новчану помоћ могу да приме и **једнородитељске породице** које су корисници права на новчану социјалну помоћ једном годишње у износу од 65% од висине номиналног износа новчане социјалне помоћи за појединца. Ово право је у 2023. години користило **796** породица, нешто мање него 2022. године, када су право користиле 952 породице.

➤ Стална новчана помоћ за брата или сестру који су постављени за старатеља деци без родитељског старања, чија су оба родитеља преминула, са којима чине заједничко домаћинство, је право уведено у марту 2021. године и исто је користило шест корисника. У 2022. години право је користило у просеку осморо деце на месечном нивоу, а у извештајној **13**.

➤ Стална новчана помоћ **за кориснике права на новчану социјалну помоћ у износу од 10% од оствареног износа новчане социјалне помоћи**, под условом да су појединац, односно сви чланови породице неспособни за рад у складу са законом који регулише област социјалне заштите је користилоу просеку на месечном нивоу током 2023.. године **1.278** корисника, нешто мање у односу на претходну годину (1.290).

➤ **Средства за личне потребе обезбеђују** се кориснику привременог смештаја у прихватилиште за жене жртве насиља у породици за време док траје услуга смештаја, уколико корисник не може сам да их обезбеди из прихода и примања која остварује по основу рада, односно од прихода од имовине. Средства се обезбеђују у процентуалном износу од просечне зараде остварене по запосленом у граду Београду у претходном месецу у односу на месец у којем је поднет захтев. У складу са чл. 68. Одлуке, за жене жртве насиља у породици приликом смештаја у прихватилиште, на нивоу ГЦСР, у просеку на месечном нивоу средства су исплаћена за **22** корисника.

➤ **За Право на бесплатни оброк** могу да користе појединац и породица - корисници права на новчану социјалну помоћ, лица чији приход по члану домаћинства не прелази 50% минималне зараде за месец који претходи месецу у коме је поднет захтев под условом да су: стара и изнемогла лица чији сродници нису у могућности да им ову помоћ пруже, или имају у породици лице које је остварило право на додатак за помоћ и негу другог лица. Током 2021 године Одлука је измењена па право на бесплатни оброк могу користити и лица која живе на улицама Београда, за време ванредног стања или ванредне ситуације и у ситуацији када лице нема лична документа.

Табела 61.

Одељења ГЦСР	Просечан број породица-корисника бесплатног оброка		
	2021	2022	2023
Барајево	166	156	153
Вождовац	456	359	296
Врачар	154	130	83
Гроцка	237	227	203
Земун	1.199	1080	848
Звездара	1.003	946	910
Лазаревац	650	645	633
Младеновац	525	459	355
Нови Београд	1.263	1.264	1.160
Обреновац	418	438	317
Палилула	759	589	461
Раковица	453	385	430
Савски венац	23	15	14
Сопот	198	199	149
Стари град	81	79	73
Сурчин	675	537	407
Чукарица	1.287	1.211	1.095
Просек Београд	9.547	8.719	7.583

Број корисника овог права је мањи у односу на 2022. годину за 13%, што је последица смањења броја новчане социјалне помоћи.

- **Право на стипендију** имају ученици средњих школа и студенти корисници права на новчану социјалну помоћ, права на додатак за помоћ и негу другог лица и права на увећани додатак за помоћ и негу другог лица и услуге домског или породичног смештаја. Ово право је у просеку на месечном нивоу користило **229** ученика и студената.

6. ПОСЛОВИ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД НА ОСТВАРИВАЊУ ПРАВА, ПРИМЕНИ МЕРА И ОБЕЗБЕЂИВАЊУ УСЛУГА

Центар за социјални рад у складу са Законом о социјалној заштити (члан 120) обавља следеће послове:

1. Процењује потребе и снаге корисника и ризике по њега, планира пружање услуга социјалне заштите;
2. Спроводи поступке и одлучује о правима на материјална давања и о коришћењу услуга социјалне заштите;
3. Предузима прописане мере, покреће и учествује у судским и другим процесима;
4. Води прописане евиденције и стара се о чувању документације корисника.

6.1. Послови процене и планирања

У члану 33. Закона о социјалној заштити се прописује да услуге процене обухватају процену стања потреба снага и ризика корисника и других особа које су од значаја за корисника, процену старатеља, хранитеља и усвојитеља.

Табела 62.

Број услуга процене и планирања према корисницима услуга ЦСР у току 2023. године					
Стручни поступак	Број поступака				Укупно
	За децу	За младе	За одрасле	За старије	
Почетна процена	1.519	265	1.278	1.316	4.378
Усмерена процена корисника	29	13	75	90	207
Број сачињених планова	240	88	657	828	1.813
Број поновних прегледа	448	108	718	994	2.268

Највећи број реализованих стручних поступака се односи на почетне процене. Усмерена процена деце и младих обавезно се спроводи у следећим случајевима: када је дете издвојено из породице да би му се осигурала безбедност; када се планира смештај детета ван породице уз сагласност или без сагласности родитеља; када случај уђе у судску процедуру, а присутна је сложеност елемената који утичу на одлуку.

Табела 63.

Број осталих процена у току 2023. године	
Врста процене	Број поступака процене
Процена опште подобности усвојитеља	26
Процена опште подобности старатеља	91
Број процена опште подобности хранитеља које спроводи ЦСР (средине у којима нема ЦПСУ)	1
Број донетих одлука о подобности сродника за пружање услуге породичног смештаја	34
Број донетих одлука о подобности потенцијалних хранитеља за пружање услуге породичног смештаја	20
Друго	890

6.2. Супервизијски послови

Супервизија је процес у коме се кроз професионалну подршку и учење применом стандарда реализују стручни задаци у социјалној заштити. Стручњаци у центру за социјални рад на тај начин развијају знање и способности да преузму одговорност за сопствени рад али и да подигну квалитет заштите корисника. Супервизор има задатак да усмерава, подстиче и процењује рад стручњака (водитеља случаја) и обједињава едукативно-развојну, подржавајућу и административну функцију супервизије. Супервизори су у највећој мери били ангажовани у стручном послу индивидуалне супервизије на нивоу појединачног случаја.

Налаз и стручно мишљење сачињава водитељ случаја у писаном облику када је потребно суду, другом органу или установи доставити резултате процене или када је потребно упутити корисника на коришћење услуге у другу установу или организацију.

Следи табеларни приказ послова Центра у вршењу јавних овлашћења

Табела 64.

Број налаза и стручног мишљења на захтев суда, у парницама у којима се одлучује о заштити права детета или о вршењу, односно лишењу родитељског права у току 2023. године		
Поступак пред судом	Број налаза и мишљења	Број деце
Вршење родитељског права	85	1.945
Регулисање личног односа детета и родитеља	9	251
Извршни поступак у регулисању виђања детета и родитеља	0	29
Изддржавање детета	14	24
Лишење родитељског права	3	53
Кривични поступак против родитеља због занемаривања и злостављања детета	0	7
Прекршајни поступак	0	0
Поступак за заштиту права детета	0	19
Укупно	111	2.328

Поступци у којима су достављани налази и мишљења суду, односе се на заштиту права и интереса детета, вршење родитељског права, регулисање личног односа родитеља и детета, издржавање детета, лишење родитељског права, кривични поступак против родитеља због занемаривања и злостављања детета, целисходност покретања припремног поступка, припремни поступак, кривични поступак и прекршајни поступак према малолетним учиниоцима.

6.3. Управно- правни послови

Према Правилнику о организацији, нормативима и стандардима рада центра за социјални рад, **управно-правни послови** обухватају примену управно процесних правила у вођењу поступака и доношењу одлука у управним правима чије је решавање законом поверено центру за социјални рад. Управни послови су се у Центру за социјални рад одвијали у оквиру свих случајева остваривања права корисника у току 2023. године, а везани су пре свега за права на материјална давања у складу са Законом о социјалној заштити и Одлуком о правима и услугама социјалне заштите. *У наредној табели дати су подаци о броју захтева за материјалном подршком и исходу њиховог решавања*

Табела 65.

Број решења/закључака према врсти права – 2023. година					
Врста решења/закључка	Број захтева према врсти права				
	Новчана социјална помоћ	Додатак за помоћ и негу другог лица	Увећани додатак за помоћ и негу другог лица	Једнократна новчана помоћ	Помоћ за оспособљавање за рад
Број поднетих захтева за остваривање права у години	3.406	2.556	1.888	13.583	1
Број решења о признавању права у години	1.270	989	1.347	5.539	1
Број решења којима је одбијен захтев за признавање права у години	14	39	58	35	0
Број закључака о обустави поступка у години	36	16	4	34	0
Број закључака о одбацивању захтева у години	6	3	0	13	0
Број решења којима је престало право у поступку преиспитивања у години	116	37	84	0	0
Број закључака о даљем признавању права у поступку преиспитивања у години	611	0	0	0	0

6.4. Услуге - неодложне интервенције

Укупан број неодложних интервенција обухвата интервенције реализоване у оквиру радног времена центра и интервенције пружене у времену између 15:30 до 8 сати наредног дана, викендом и празником.

Табела 66

Број предузетих неодложних интервенција у току 2023. године	
Узраст корисника	Број интервенција
За децу	92
За младе	7
За одрасле	23
За старије	14
Укупно	136

Највећи број пружених неодложних интервенција односио се на ургентну заштиту и збрињавању деце (67,6%) и углавном се ради о деци која су у ризику или су жртве злостављања и занемаривања која су изложена породичном насиљу, као и деца са поремећајем у понашању и малолетници у сукобу са законом којима је, за случај изостанка родитељског старања, потребно обезбедити присуство органа старатељства у истражном поступку.

7. САВЕТОВАЛИШТЕ ЗА БРАК И ПОРОДИЦУ

Основна делатност у Саветовалишту је саветодавни и психотерапијски рад који је намењен грађанима Града Београда. Психотерапијски модалитет који се доминантно примењује је системска породична терапија са породицама, паровима, појединцима. Поред тога, обавља се и породична медијација, медијација између малолетних учинилаца кривичних дела и жртава, као и четири програма групног рада: третман намењен починиоцима насиља у партнерским односима, програм „Оснаживање жена против насиља“, групни третман намењен адолесцентима, као и нови групни рад намењен деци у виду психодрамских радионица који је отпочео са радом у новембру 2022.године

Током 2023. године евидентирано је **1.724 корисника**, што је за 6,5% више у односу на претходну годину и у следећој табели дата је њихова старосна структура.

Табела 67.

Старосне групе корисника	Укупан број	%
Малолетни	187	10.85
Одрасли (18-64)	1.479	85.79
Старији (65+)	58	3.36
Укупно	1.724	100.00

Међу корисницима Саветовалишта, више од половине (56,8%) су особе женског, а 43,2% су особе мушког пола. Током извештајне године одржано је 4.885 сеанси: 3.115 индивидуалних, 1.059 партнерских, 500 породичних и 211 групних.

- Са починиоцима насиља одржано је 58 групних сеанси и у њих је било укључено 27 особа
- У групни рад са женама на оснаживању било је укључено 15 жена и одржано 20 сеанси
- У групном раду са адолесцентима током 49 сеанси учествовале су 31 младе особе
- Током 20 сеанси у групном раду са децом, било је укључено 11 деце
- Одржано је 28 котерапијских и 21 супервизорска сеанса

У погледу проблема с којима се клијенти јављају у односу на претходну годину, приметан је пораст партнерских проблема у току и након развода, као и већи број проблема који се јављају код деце.

Графикон 32.

Према проблематици и учесталости јављања корисника у Саветовалиште, најчешће се радило о конфликтним партнерским односима, затим постразводним, као и конфликтима у домену родитељске комуникације. Такође, учестали проблеми у раду са корисницима били су партнерско насиље, проблеми виђења детета, проблеми у понашању код деце. Међу корисницима Саветовалишта, као најчешћи иницијатор доласка, углавном су особе женског пола (супруге, мајке, ћерке) које се углавном самоиницијативно обраћају Саветовалишту. У току извештајне године, приметно је и нешто веће упућивање корисника из појединих одељења ГЦСР, посебно из одељења Звездара, Нови Београд, Раковица и Чукарица.

Као што се може видети на следећем графикону, у Саветовалишту са корисницима/клијентима доминира психотерапијски рад.

Графикон 33.

По питању постигнутих промена код клијената, промене су постигнуте у нешто мањем броју случајева у односу на претходне године, 48,8% што би могло бити у вези са извесним усложњавањем породичне проблематике.

Табела 68.

Постигнуте промене код клијената		%
Промене уз одржавање симптоматског понашања	224	20.45
Промене 1. реда – повлачење симптоматског понашања	245	22.37
Промене 2. реда – повлачење симп. пон. са променом структуре и уверења	65	5.95
Нема промена	224	20.45
Прерано за процену	287	26.21
Упућени у другу установу	50	4.57
Укупно	1.095	100.00

У току 2023. У Саветовалишту није реализована ниједна медијација, што упућује на претпоставку да медијација, упркос својој корисности, није у довољној мери препозната у нашим условима, што би било у интересу грађана и њихове добробити као мирног начина решавања преговора свих категорија (партнерских односа, развода и договора око деце, породичних односа, адолесцената). Као и претходних година спроводио се режим десет сеанси до 6 месеци третмана (што се процењује у сваком конкретном случају у интересу клијената), као и могућност да се клијенти који су већ користили услугу поново могу јавити након годину дана ради започињања новог циклуса, што се показало као ефикасно зарад смањења чекања на сеансу као и смањења размака између сеанси. Показало се да овај начин рада мотивишуће утиче на клијенте и ефикасност у раду. Клијентима је и даље омогућено да се Саветовалишту могу обраћати директно, путем телефона, е-маила, а услуге могу користити уживо, путем телефонских сеанси или видео позива.

8. ОДЕЉЕЊЕ ЗА ПОСЛОВЕ ПЛАНИРАЊА И РАЗВОЈА

На основу Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији послова и радних задатака у Градском центру за социјални рад у Београду, Одељење за послове планирања и развоја, обавља по свом садржају разноврсне послове, који управо својом посебношћу ово одељење чине јединственим како у Градском центру тако и у Републици Србији. Међу најзначајнијим пословима су послови проучавања и праћења појава и проблема којима се бави социјална и породично-правна заштита, положаја и услова за развој социјалне и породично-правне заштите, израда разних извештаја и анализа које се односе на делатност Градског центра и сходно томе предлагање мера за унапређење делатности и израда интерних елабората и упутстава за унапређење система социјалне и породично-правне заштите у Београду.

Поред тога, стручни радници овог одељења обављају послове пружања стручне помоћ по захтеву одељења Градског центра у решавању проблема, врше стручну анализу примењених мера и пружених услуга корисницима центра за социјални рад на нивоу појединачног случаја и на нивоу циљних група корисника, анализирају и врше евалуацију квалитета пружених услуга, поштовања стручне процедуре и стандарда стручног рада, утврђују потребе за обуком стручних радника унутар центра, те сходно томе организују и реализују програме обуке и активности које имају за циљ развој општинских, посебних и специфичних компетенција пружаоца услуга.

Израда годишњих извештаја о раду, одељенских као и извештаја ГЦСР у Београду, Информатора о раду ГЦСР, вођење базе података о завршеним програмима обуке стручних радника, осмишљавање и учествовање у пројектним активностима, организација семинара, округлих столова, трибина и конференција о питањима о делатности центра за социјални рад, итд. су неки од послова који се реализују у овом одељењу.

Значајни аспект рада Одељења за послове планирања и развоја у току 2023. године, као и претходних година, односио се и на рад са корисницима Градског центра за социјални рад, као и на рад са потенцијалним корисницима најчешће путем електронске комуникације или телефоном .

Стручни радници Одељења за послове планирања и развоја су свакодневно корисницима који су се обраћали са неким захтевом, непосредно, путем телефона или електронске поште, пружали информације о правима и услугама из области социјалне и породично-правне заштите. Тако је током године евидентирано 2.020. позива грађана и 194 корисника који су лично дошли да се информишу о правима и услугама или приговоре на неко од 17 општинских одељења. Све ове послове током 2023. године обављало је, поред руководиоца одељења (психолог), 6 социолога, 2 социјална радника, 3 педагога, 2 правника и 2 психолога.

8.1. Рад по приговорима - Законска основа и сврха обраде приговора

Закон о социјалној заштити РС је у делу *Права корисника* предвидео право и могућност корисника да приговара на рад центра за социјални рад који је у Градском центру за социјални рад у Београду, организован тако да корисник има могућност да се са приговором обрати директору ГЦСР, а обраде приговора се спроводе у Одељењу за послове планирања и развоја.

Поред тога што је сврха обраде приговора осигурање заштите најбољих интереса појединачног корисника услуга ГЦСР и начин спровођења законских одреби о поштовању права корисника, она је и компонента механизма контроле, усмеравања, надгледања и евалуације примене стандарда стручног рада у пракси ГЦСР, тим пре што се поред поднесака корисника услуга ГЦСР у интерну процедуру обраде приговора узимају и они дописи других институција који су усмерени на поступке контроле правилности и законитости рада ГЦСР.

У следећој табели дат је приказ укупног броја приговора и расподела заступљености приговора по одељењима ГЦСР у којој можемо видети да по рангу предњачи Вождовац, Чукарица, Палилула, Нови Београд и Земун. Ако упоредимо задњих пет година које су дате у табели, можемо уочити да је просечно највише приговарано на рад Одељења Палилула, потом Звездара, Земун, Чукарица и Нови Београд. У 7 случаја корисници су подносили приговор на рад више одељења истовремено а у 22 случајева уопштене (приказ Београд).

Табела 85.

ОДЕЉЕЊЕ	2019	2020	2021	2022	2023	Ранг 2019.	Ранг 2020	Ранг 2021.	Ранг 2022	Ранг 2023.
Земун	60	33	44	37	29	1	6	4	2	5
Звездара	52	51	45	34	24	3	1	3	4	6
Нови Београд	59	43	43	35	33	2	4	5	3	4
Палилула	44	39	48	45	37	5	5	1	1	3
Раковица	23	25	28	17	12	7	7	8	9	12-13
Чукарица	43	44	46	32	39	6	3	2	5	2
Вождовац	46	47	30	30	52	4	2	6	6	1
Стари град	15	20	21	15	15	15-16	9	9	10	8
Лазаревац	21	11	10	7	13	8-9	13	15	14	9-11
Савски венац	21	14	16	6	13	8-9	12	16	15	9-11
Младеновац	16	10	11	5	11	13-14	14	14	16	14
Врачар	17	15	14	10	12	12	11	11	12	12-13
Сурчин	19	9	13	8	13	10	15	12-13	13	9-11
Гроцка	16	21	29	23	17	13-14	8	7	7	7
Обреновац	18	19	13	19	7	11	10	12-13	8	15-16
Сопот	5	7	3	3	7	16-17	16	16-17	17	15-16
Барајево	5	4	3	13	6	16-17	17	16-17	11	17
Београд	19	36	28	36	22	-	-	-	-	-
Укупно	516	460	463	377	362	-	-	-	-	-

У току 2023. године у писарници управне зграде Градског центра за социјални рад у Београду примљено је и у Одељењу за послове планирања и развоја евидентирано, класификовано и обрађено укупно **362** поднесака који су по свом садржају сврстани у најширу категорију «приговор» у интерној бази података што значи да је свега 0,3 % од укупног броја корисника приговарало директору ГЦСР. Према категорији порекла односно идентификације подносиоца највећи број приговора потиче од грађана, корисника услуга социјалне заштите који се већ налазе на евиденцији поступајућих одељења ГЦСР.

Поређењем са укупним бројем приговора у претходних пет година, уочава се да је број писаних поднесака означених као Приговор у 2023. години смањен.

Број приговора који се односе на заштиту деце (196) је ове године већи од броја приговора који се односе на заштиту одраслих (166). Највећи број приговора 247 поднели су директно грађани односно сами корисници (или њихови законски заступници)

Секретаријат за социјалну заштиту је проследио 35 поднесака који су класификовани као приговори, а Заштитник грађана 23.

За разлику од претходних година највећа учесталост у поднетим приговорима, у току 2023. године, евидентира се у области породично правне заштите 191 поднесак, односно, најчешће вршења родитељског права (65 поднесака), а потом остварења права на материјалну, новчану помоћ, 15 поднесака.

Оба ова подручија рада центра су и најподложнија приговору услед незадовољства корисника и разлике у виђењу животних околности корисника и стручних радника који процењују односно достављају суду мишљење у вези са вршењем родитељског права у бракоразводним споровима и ређе, у случајевима алтернативног старања о деци као и да ли су испуњени услови за остваривање права на новчану социјалну помоћ.

Ове године, као и претходне, уочава се да је остваривање права на приговор Градском центру за социјални рад у Београду најчешће било покретано незадовољством корисника услед, како наводе изостанка предузимања одговарајућих мера социјалне и породично правне заштите као и квалитетом процене. Нешто ређе, указују на непрофесионалан однос стручњака градског центра, а најмањи број корисника изражава незадовољство у вези са непоштовањем рокова.

8.2. Рад по осталим захтевима

У евиденцији Одељења за послове планирања и развоја под називом „остали захтеви“ води се веома значајан број различитих активности Одељења:

- Обраћања грађана непосредно или у оквиру рубрике „питајте нас“ на нашој интернет презентацији;
- Обраћање различитих институција из Београда, али и из целе Србије;
- Организовање едукација и семинара;
- Преписка иницирана од стране Одељење за послове планирања и развоја према нашим одељењима која често садржи информације о изменама постојећих и доношењу нових законских и подзаконских аката;
- Преписка везана за реализацију услуге Привремено становање.

У току 2023. године било је укупно 1.486 ових захтева, нешто више у односу на 2023. (1.353). Када се разматрају најчешћи подносиоци захтева, као и претходне године доминирала су обраћања грађана путем мејла (1.037), потом обраћања различитих институција (310) и општинских одељења (139).

Када је у питању старосна структура корисника, доминирају одрасла лица на која се односи 1.221 захтева, а у групацији деца било је 265 обраћања. У односу на разлог обраћања, највећи број захтева односи се на остале разлоге обраћања 776 - достављање података, разна питања, тражење података, прослеђивања...,

а затим на различите видове тражења информација које се односе на материјална давања 488.

Табела 86.

	Категорија		
	Остали захтеви	Деца	Одрасли
Укупно	1.486	265	1.221
Барајево	19	2	17
Београд	665	48	617
Центар ван Београда	9	4	5
Чукарица	59	17	42
Гроцка	34	6	28
Лазаревац	21	6	15
Младеновац	18	3	15
Нови Београд	81	25	56
Обреновац	36	6	30
Палилула	113	39	74
Раковица	44	6	38
Савски венац	34	13	21
Сопот	12	2	10
Стари град	46	11	35
Сурчин	26	4	22
Вождовац	76	18	58
Врачар	31	9	22
Земун	79	25	54
Звездара	83	21	62

8. 3. Рад по захтевима за стручну помоћ

У 2023. години укупан број захтева за пружање стручне помоћи износи **126**: из области заштите деце и младих 69 и из области заштите одраслих лица 57 захтева за стручну помоћ. Највећи број захтева поднеле су друге институције 67 и то у односу на месну надлежност за конкретан случај. Број захтева за стручну помоћ је већи од броја поднетих захтева у 2023. години.

Следи табеларни приказ захтева за стручну помоћ, који су поднети у ГЦСР током 2023. године

Табела 87.

Стручне помоћи	Укупно	Категорија	
		Деца	Одрасли
Укупно	126	69	57
Барајево	2	2	
Београд	5	1	4
Чукарица	10	8	2
Гроцка	7	3	4
Лазаревац	3	3	
Младеновац	14	6	8
Нови Београд	24	13	11
Обреновац	5		5
Палилула	4	2	2
Раковица	5	2	3
Савски венац	7	5	2
Сопот	6	3	3
Стари град	8	7	1
Сурчин	5	2	3
Вождовац	8	1	7
Врачар	3	2	1
Земун	7	7	0
Звездара	3	2	1
Друге институције			

Поступајући по овим захтевима стручни радници су у односу на део захтева реализовали састанак са стручним тимовима одељења, која су тражила стручну помоћ, или учествовали на конференцијама случаја које су организоване у конкретним случајевима. Већи део захтева за стручну помоћ је реализована писаним инструкцијама.

8.4. Усавршавање и обука запослених у ГЦСР

Обука и стручно усавршавање запослених (волонтера и новозапослених) је законом јасно дефинисано, као и обавеза стручног радника и стручног сарадника да се стручно усавршава. Континуирана едукација сходно новим стандардима и акредитовање нових програма и услуга је у складу са потребом сталног унапређења стручног рада и јачања професионалних капацитета запослених.

У циљу ефикасне примене Правилника о организацији, нормативима и стандардима рада центра за социјални рад и успостављању нове методологије рада, стручни радници у Градском центру за социјални рад се усавршавају у складу са позицијом на којој раде.

Градски центар за социјални рад располаже годишњим планом обука и усавршавања.

Стручни радници Одељења за послове планирања и развоја су у току 2023. године сачинили већи број обука које су категорисане код Коморе социјалне заштите.

Одељење за послове планирања и развоја је формирало базу података о броју стручних радника у Градском центру који су завршили акредитоване програме обуке, а иста је проширена и са програмима обуке који нису акредитовани.

У следећој табели је приказан укупан број стручних радника који су похађали програме стручног усавршавања у извештајном периоду.

Табела 88.

Редни бр.	Назив скупа	Број радника
1	Дечји рад: превенција, препознавање и интервенција (акредитована обука)	19
2	Вођење случаја у центру за социјални рад (акредитована) Завод	19
3	Развој вештина и знања о социјалном раду у области палијативног збрињавања (акредитована обука)	4
4	Програм основне обуке за супервизоре у цср (акредитована)	6
5	Алтернативно збрињавање деце најнижег календарског узраста (интерна)	21
6	Деца и млади у сукобу са законом службе и институције (интерна)	32
7	Деца као активни учесници свог живота (интерна)	12
8	Дискриминација према маргинализованим групама (интерна)	20
9	Етика у социјалном раду - интерна	20
10	Изузеће у управним и вануправним поступцима-Разлике и сличности (интерна)	19
11	Интервју са починиоцем насиља (интерна)	34
12	Интервју са припадницима осетљивих групација (интерна)	20
13	Контакт детета са родитељем који је починилац породичног насиља (округли сто) – кровни тим	37
14	Мултисекторска сарадња судова и цср (округли сто)	10
15	Планирање заштите деце при пријему у прихватилишта у Београд (округли сто)	9
16	Подршка стручном раду у заштити од насиља у породици (обиласци одељења)	204
17	Породични смештај одраслих - примери из праксе (округли сто интерно)	17
18	Посебан начин утврђивања примања и прихода који су од утицаја на остваривање права на новчану социјалну помоћ кроз социјалну карту (округли сто)	35
19	Привремено старатељство - поступак, одлука, последице (интерна)	13
20	Поступање са покретном имовином преминулих корисника услуга социјалне заштите – примери из праксе (округли сто интерно)	20
21	Поступање по замолницама и међусобна правна помоћ у пракси (интерна)	20
22	Поступање са вредним стварима при попису имовине лица под старатељством (интерна)	21
23	Поступање по пребивалишту и боравишту странке у пракси (интерна)	22
24	Управљање и располагање имовином лица под старатељством (интерна)	62

25	Заштита корисника за које се сумња да су припадници секте – од препознавања до поступања (трибина) - интерна	24
26	Изузеће у управним и вануправним поступцима - разлике и сличности - интерна	19
27	Да се живот и закон сложе - унапређење постинституционалне подршке малдима одраслим у систему социјалне заштите (трибина) Цепора Григ	1
28	Јаки млади - нове перспективе (конференција Сос дечија села)	2
29	Јачање капацитета центара за социјални рад за унапређење заштите избеглица и тражилаца азила (ИДЕАС, УНХЦР) - обука	12
30	Како до боље приступачности и капацитета сигурних кућа, као одговора на стварне и процењене потребе жртава насиља (округли сто) Атина	6
31	Мерење, подизање свести и ангажовање политика ради унапређења борбе против злоупотребе дечјег рада и принудног рада (конференција)	2
32	Представљање резултата истраживања о ромским домаћинствима у неформалним насељима (конференија ЦИМ)	8
33	Унапређење права деце жртава и сведока кривичних дела (панел дискусија) АСТРА	1
34	Заштита права детета (конференција) БИЗКОИН	3
35	Деца у покрету на западном Балкану (конференција) Save the Children	7
36	Одговорно поступање центра у систему социјалне заштите (национална конференција)	2
37	Усклађивање потреба корисника са могућностима сродника као непосредног извршиоца (округли сто) Дечије срце	13
38	Стоп фемициду (конференција) МИНЉМП	3
39	Како даље (трибина)	1
40	Унапређење комуникације, сарадње и изградње партнерских односа (трибина) МИНБГД	17
41	Бескућништво-решавање питања личних докумената на путу ка друштвеној укључености (трибина) МИНЉМП	1
42	Фестивал права социјалне заштите (национална конференција) Аргумент и КСЗ	5
	Укупно	823

У протеклој години 48 стручних радника је похађало акредитоване програме обуке. Од укупног броја обука, 22 су обуке које су организовали стручни радници овог одељења и исте је похађало 691 стручни радник. Део обука је као и претходне године реализован он лине у организацији сарадничких институција, што је омогућило масовније присуство стручних радника истим.

Унапређење квалитета стручног рада

У циљу унапређења стручног рада, Одељење за послове планирања и развоја је формирало тимове за пружање подршке стручњацима у одељењима Градског центра на тему заштите од насиља. Стручни радници су обишли свих 17

одељења Градског центра где су на нивоу конкретног случаја пружали стручну помоћ у раду на предмету.

Посебан нагласак рада током 2023 године дат је старатељској заштити корисника.

Стручни радници Одељења за послове планирања и развоја су током 2023. године методом случајног узорка одабрали 94 корисничка досијеа стартељске заштите из свих одељења Градског центра. Кориснички досијеи су потом анализирани и на основу анализе за сваки појединачно је израђен извештај који је достављен руководиоцу одељења, као и посебан извештај који је по окончању анализа достављен директору Градског центра. На основу утврђеног стања у заштити лица под старатељством реализован је током 2023. године и интерна обука чија ће се реализација наставити и у 2024. години.

Део активности овог одељења, који се односи на унапређење квалитета стручног рада односио се и на финансијско управљање и контролу, а то заправо значи да су два правника овог одељења прегледали преко 17 000 решења којима је признато неко од права на основу градске Одлуке о правима и услугама социјалне заштите.

Остале активности:

Представник Градског центра (из Одељења за послове планирања и развоја) је учествовао у тиму који је реализовао обуку стручних радника у Републици Србији за примену система за заштиту и аутоматизацију инструмената социјалне заштите (СОЗИС) под називом “Интегрисано управљање процесима и процедурама у центрима за социјални рад”.

Представница одељења обавља послове креирања, ажурирања и деактивирања налога за запослене у Е порталу, у апликацији Социјалне карте и Админ модулу СОЗИС. Због великог временског размака од обука које је организовало надлежно министарство за примену апликације Социјална карта, Одељење за послове планирања и развоја је релизовало и инструктаже за примену Закона о социјалној карти.

Два представника одељења учествовали су у радној групи за израду стратегије за заштиту инвалида на нивоу града Београда.

Поред наведених активности обавеза одељења је редовно ажурирање Информатора о раду Градског центра у јединственој апликацији.

На месечном нивоу запослени су активно учествовали у комисијама за квантитативни и квалитативни пријем услуга (лични пратилац, персонални асистент, смештај у „Сигурну кућу“ и бесплатни оброк) у Секретаријату за социјалну заштиту. Поред тога запослена овог одељења има и улогу координатора у заштити мигрантске популације на нивоу Градског центра.

Као и претходних година, одељења Градског центра су била наставна база за велики број студената.

9. ИСТРАЖИВАЧКИ РАД У ОДЕЉЕЊУ ЗА ПЛАНИРАЊЕ И РАЗВОЈ

У плану и програму Одељења, поред послова извештавања, спроводе се и различита истраживања и анализе.

- **Истраживање „Самопроцена проблема младих који излазе из система социјалне заштите“** је имало за циљ сагледавање и процену потреба младих који напуштају социјалну заштиту, односно идентификације проблема с којима се суочавају - кроз самопрезентацију, властито искуство и перцепцију личне будућности. Поред анализе проблема са којима се суочавају, специфични циљеви истраживања били су да се утврди како младићи и девојке процењују властито положај у садашњем окружењу (установа, хранитељска породица) и да ли постоје статистички значајне разлике између младих који су одрастали у домовима и оних из хранитељских породица у погледу очекивања, планирања и решавања, пре свега, егзистенцијалних проблема. У истраживању је учествовало 65 младих евидентираних у Градском центру за социјални рад којима престаје право на смештај у домовима и хранитељским породицама током 2022/2023. године, просечне старости 19 година. Циљ је био испитати да ли постоје асоцијације, међусобни односи зависности појединих обележја и варијабли, односно статистички значајна разлика међу овим младим особама у погледу односа према окружењу у којем живе, начина на који приступају проблемима и планова везаних за период након престанка права на смештај; да ли се млади смештени у домовима и хранитељским породицама разликују у погледу планова и приоритета након изласка из система. Резултати су показали да међу младим особама не постоји одређена хијерархија приоритета након престанка права на смештај, већ да се ради о скупу проблема, есенцијалне природе, као што су запошљавање, решавање стамбеног питања, у мањој мери, наставак школовања. Као високо рангирани проблеми након изласка из система млади су перципирани несигурност, неизвесност, (не)сналажење и недостатак емоционалне/психолошке подршке, усамљеност. У том смислу, нема статистички значајнијих разлика између младих који боравае у домовима и хранитељским породицама, они у подједнакој мери уочавају и сагледавају да су то суштински проблеми након изласка из система социјалне заштите.

- **Истраживање Заштита деце у хранитељским породицама – етиологија и изазови хранитељства** проведено је у периоду мај – октобар 2023. са циљем бољег увида у дату појаве. Истраживање је било дескриптивног карактера и обухватило је хранитељске породице одељења Чукарица, Младеновац, Барајево и Нови Београд. У узорак је ушло 100 породица са активне евиденције одељења из којих су деца смештена у хранитељске породице. Деца из дисфункционалних породица често немају регулисану здравствену заштиту, лично име, нису редовно здравствено контролисана, немају редовне контакте са породицом или их ти контакти узнемиравају и чине их емотивно нестабилним. Чланови породица се асоцијално понашају, имају теже здравствене проблеме или су зависни од психоактивних супстанци. Осим тога оскудица, нехигијенски услови живота, поремећени породични односи лоше утичу на децу и њихово одрастање. Често су занемарени или злостављани од родитеља или сродника и то им представља врло трауматична искуства која се тешко превазилазе. Све то може бити окидач за асоцијално понашање и за појаву развојних тешкоћа које могу бити емоционалне или психолошке. Пре свега покушава се да се помоћ пружи биолошкој породици да постане функционална и да може да се стара о деци на адекватан начин различитим услугама у социјалној заштити и различитим новчаним давањима. Уколико се у томе не успе, деца се измештају из биолошких породица и смештају се у хранитељске породице или сродничке хранитељске породице и установе социјалне заштите. Ако се

процени да постоји висок ризик за останак деце у биолошкој породици, деца се могу сместити и ургентно. Општи закључак истраживања је да је хранитељство примернији и бољи вид заштите од институционалног, јер је окружење сличније породичном. Тежи се заштити интереса деце у смислу да се сместе што раније у сигурно окружење и да промена смештаја буде што мање. План сталности за дете је интегрални део заштите било да је у питању касније осамостаљивање или усвојење. Према општој оцени међусекторска сарадња је врло важна обзиром на проблематику и треба је унапређивати и прецизније нормативно регулисати. Подршка медија је такође значајна обзиром да се ради о осетљивој корисничкој групи која изазива пажњу јавности.

- **Анализа услуге Помоћ у кући (на примеру ЦСР Звездара)**

Све бројније сениорско становништво главног града створило је потребу за креирањем јавних политика које штите интерес старих у намери да им се омогући квалитетно старење. Један од начина и доприноса да се остарелима омогући олакшан живот у старости је услуга Помоћ у кући. Истраживање је обухватило анализу 50 насумично одабраних досијеа лица евидентираних у ЦСР Звездара на дан 01.03.2023. која остварују право на услугу Помоћ у кући. Анализиране су социодемографске карактеристике корисника Услуге са намером да се утврди профил „типичног корисника услуге“. Закључено је да међу корисницима доминирају жене, што је последица биолошких и културних фактора. Здравствени статус узоркованих је према очекивању такав да сви имају одређену болест, удружене болести или неку текобу. Покретност као важан индикатор степена самосталности код остарелих лица је у узорку углавном ограничена. Само једна четвртина анализираних нема тешкоће у кретању. Већина узоркованих су удовице док у браку живи само 16% корисника. Једна трећина нема децу, а чак преко 80% живи у самачком домаћинству. Ови подаци говоре о ризицима социјалне изолације који смањују могућност да се потребна подршка пружи непосредно из окружења остарелог лица. Услугу чешће користе образованије особе, оне су боље упознате са садржајем услуге и у правилу више отворене за ванпородичну подршку. Ипак, уз изнете генерализације које су у аналитичком смислу потребне, смисао Услуге је да се прилагоди сваком појединачном кориснику, одговори на његове конкретне потере и уважи контекст и специфичности његове ситуације.

- **Истраживање Динамика, трајање и начин решавања развода брака у општини Вождовац у периоду 2012 -2022** је започето у току 2022 године, и исто је настављено у 2023 години. Циљ анализе је био праћење динамике и промена феномена развода брака који је забележен на општини у последњих десет година. Анализом је сагледана динамика и све најважнијих промене у нормативној, као и социјалнопсихолошкој димензији развода бракова, урађена је квантитативна анализа кретања развода брака које је процесуирало Одељење у наведеном раздобљу. Како је најважнији циљ активности центра за социјални рад у процесима развода брака заштита деце, важан фокус ове анализе је статус деце унутар процеса развода брака, поверавање деце, као и исходи након завршеног развода, те евентуални проблеми који настају након судског процеса, а у случајевима који су познати и забележени у центру.

10. АКТИВНОСТИ ГРАДСКОГ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД У БЕОГРАДУ У 2023. ГОДИНИ

- Учешће представника Градског центра у разним комисијама формираним на нивоу локалне самоуправе
- Стручни радници су током године учествовали и у раду разних фокус група, истраживањима или анкетама која су спроведена ради испитивања ставова запослених
- Као и претходних година, одељења Градског центра су била наставна база за велики број студената

10.1. Пројектне активности у 2023. години

Заштита малолетне деце без пратње

У сарадњи са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања наставило се са реализацијом пројекта „Јачање капацитета и партнерства за управљање миграцијама у Србији“ .

Нова партнерства и могућности за иновативне и одрживе приступе социјалној интеграцији и интеграцији на тржиште рада рањивих група –НОВА

Представник Одељења за послове планирања и развоја је током године учествовао у активностима у оквиру наведеног пројекта као члан локалног тела за Београд. Пројекат се реализује у сарадњи са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Националном службом за запошљавање, Црвеним крстом Београда и Ипсос (Ipsos Strategic Marketing d.o.o), Центар за социјалну политику, Црвени крст Нови сад, Црвени крст Ниш и Завод за социјалну заштиту Републике Словеније. Пројекат се спроводи у оквиру Програма Европске уније за запошљавање и социјалне иновације. Основни циљ пројекта је допринос побољшању положаја рањивих група у Србији, већем степену запослења и бољој интеграцији у друштву. У оквиру тог циља специфични циљ пројекта јесте уклањање баријера ка социјалним услугама и приступ тржишту рада најрањивијих група становништва кроз интегрисани приступ и нова партнерства различитих актера.

11. Закључак

Основу за израду извештаја о раду чини база података свих одељења Градског центра за социјални рад у Београду за 2023. годину, као и подаци релевантних институција које званично објављују податке из различитих области од значаја за систем социјалне заштите.

На крају 2023. године у Градском центру за социјални рад било је запослено 538 лица са статусом на неодређено и 93 на одређено време. Однос броја корисника евидентираних у извештајном периоду и запослених стручних радника нешто је повољнији у односу на претходну годину и у сразмери је 1:270, што свакако доприноси квалитету пружених услуга, ефикасности и доступности социјалне заштите, задовољству корисника и очувању укупних људских ресурса.

У циљу ефикасне примене Правилника о организацији, нормативима и стандардима рада центра за социјални рад и успостављању нове методологије рада, стручни радници у Градском центру за социјални рад се усавршавају у складу са позицијом на којој раде; ГЦСР поседује годишњи план обука и усавршавања стручних радника, а Одељење за послове планирања и развоја је формирало базу података о њиховом броју. Иако протеклу деценију карактерише континуирани раст броја корисника, у односу на 2022. годину, број корисника у извештајној години смањен је за око 6%.

Током извештајне године (март, 2023.) Градски центар за социјални рад у Београду је почео са применом новог Система за заштиту и аутоматизацију инструмената социјалне заштите - СОЗИС), а пре преласка на нови систем у Градском центру је примењиван ИНТЕГРАЛ, који је чинио јединствену базу података о корисницима, правима, мерама и услугама социјалне заштите, као и о раду свих одељења ГЦСР. Из ИНТЕГРАЛА у СОЗИС је пребачен само регистар корисника, а сам програм је у фази даљег развијања, посебно у делу који се односи на статистику. Све кориснике након 22.06.2022. године стручни радници у одељењима Градског центра су морали ручно да унесу у нови програм. Корисници који су мигрирани из ИНТЕГРАЛА у СОЗИС, пренети су без унетих права услуга, мера и проблема. То значи да су запослени у Градском центру требали накнадно уписивати недостајуће податке за све кориснике (у 2022. години било их је на активној евиденцији 113.978) као и за нове кориснике који улазе у систем социјалне заштите. Иако је у неколико наврата указивано на потребу уноса права, услуга, мера и проблема, тим пословима се није поклањала потребна пажња, пошто је приоритет у поступању увек био и остао, заштита корисника. Запослени у центрима за социјални рад за обављање ових послова нису имали ни додатну помоћ ни посебно време, већ су од самог старта, користили нови програм, уносили недостајуће кориснике и радили редован посао. Као последица неусклађености два програма (система) и чињенице да се у нови још увек унесе подаци о корисницима, правима, мерама и услугама, да је формирање и комплетирање базе података настављено у текућој години, истичемо да је ова извештајна година прелазна, те онемогућава поређења са претходном годином.

У резимеу Извештаја о раду, издвајамо:

- У укупном броју корисника ГЦСР, пунолетни чине 75,6% а малолетни 24,4%.
- Најзаступљенија корисничка група међу пунолетним су материјално угрожене особе (35%), посебно одрасла лица од 26 до 64 године (64,7%). Особе са инвалидитетом чине 17,2% укупног броја пунолетних, тако да су сиромаштво и инвалидитет најчешћи проблеми наших пунолетних (млади, одрасли, старији) корисника.
- Сиромаштво и различити видови материјалне депривације, такође су један од основних разлога уласка у систем социјалне заштите малолетника и то су деца чије су породице корисници новчане социјалне помоћи и различитих видова материјалних давања.

Ова деца чине 20,7% укупно евидентираних малолетника у ГЦСР. Деца чији се родитељи споре око начина вршења родитељског права су по заступљености друга корисничка група деце (20,3%), што указује да су сиромаштво и дисфункционалност породица основни узроци уласка деце у систем социјалне заштите.

- У извештајној години евидентирано је 8.768 жртава породичног насиља, међу којима су деца у 24,1% а пунолетни у 75,9% случајева били жртве насиља у породици.
- Релативно ниску заступљеност у укупном броју корисника (4,1%) имају пунолетне и малолетне особе са проблемима у понашању и у сукобу са законом.
- Највећи број пружених услуга корисницима су оне које се односе на стручне поступке, а то су услуге процене и планирања (почетна процена, планови, поновни прегледи, у мањем обиму, усмерена процена или остале процене (процена опште подобности усвојитеља, старатеља, хранитеља; доминантно су процене биле у домену – процена испуњености услова за остваривање права на материјалну подршку.

Од посебне важности за будуће извештавање, истичемо потребу даљег развијања и унапређења новог програма СОЗИС у делу који се односи на статистику, континуирано и ажурно вођење евиденције и документације, као и подизање стручне компетенције код запослених о важности статистичког документовања, односно, обезбеђивања репрезентативних статистичких података и информација, те аналитичког праћења и планирања свих законом прописаних послова у центрима за социјални рад.

В.Д. директора

Станко Гујаничић